

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

21. 08.

33-34

1936.

XVIII AASTAKÄIK

PLUHTEN

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 33-34 — 1936.

Sisustik:	Lk.	Sommaire.	Pages
<i>Mag. jur. U. Lender:</i> Sõja õiguse virgumine	813	<i>Mag. jur. U. Lender:</i> Renaissance du droit de la guerre	813
<i>J—e.:</i> Ungari ülemjuhataja kindral Stéfán vitéz Shvoy küülastäik Eestis	816	<i>J—e.:</i> Visite en Estonie du général Stéfán vitéz Shvoy, Commandant-en-chef de l'Armée hongroise	816
<i>Major P. Villemi:</i> Meie operatiivala juhüid Vabadussõjas	821	<i>Commandant P. Villemi:</i> Nos chefs d'opérations dans la Guerre d'Indépendance	821
<i>Kapten E. Vakkur:</i> Kas kaitseolukorras on otstarbekohane esijärgurühmade laskurijagused hajutada sügavusse?	826	<i>Capitaine E. Vakkur:</i> L'échelonnement en profondeur des groupes de voltigeurs des sections du 1-er échelon est-il opportun en défensive?	826
<i>Leitnant J. Paul:</i> Lahingumoonaga varustamise korraldamine laskurirühmas	829	<i>Lieut. J. Paul:</i> Organisation du ravitaillement en munitions dans la section de fusiliers-voltigeurs	829
<i>E. R—s.:</i> Pommitamine pilkeerides	834	<i>E. R—s.:</i> Lancement de bombes de l'avion piquant	834
<i>R. Vaharo:</i> Kodanliku õhukaitse korraldus elu- ja tööstuskeskuses	838	<i>R. Vaharo:</i> Organisation de la défense antiaérienne civile dans un centre d'habitation et industriel	838
<i>Kv. am. M. Muhel:</i> Väeosa majapidamise seadlusest	844	<i>Ag. mil. M. Muhel:</i> De la loi sur l'administration de la troupe	844
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
—nt— Rügemendi tagala juhtimine	847	—nt— Direction du service d'arrière du régiment	847
Kaitseväe elu	848	Vie militaire	848
Ametlik osa, perekondlikke teateid, male		Partie officielle. Informations familiales. Echecs.	

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. RAUD**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 40

Tegev toimetaja kapten **J. MADISE**

(end. Madisson).

Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetuse ja talituse:

Toompeal, Toomkooli nr. 7

Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Talitus avat. k. 0800—1500

Toim. kõnet. k. 0800—1300.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.

Veerandaastas 1 kr. 50 s.

Üksiknumber 20 s.

Sõja õiguse virgumine.

Mag. jur. U. Lender.

Maailmasõda tõi kaasa üldise eitava seisukoha sõja suhtes. Julgeolek ja riikide rahulik koostöö seati esiküsimusteks. Kõik püüded olid ja on suunatud olukorra loomiseks, mis teeks sõja võimatuks. Ennesõja-aegsed sihid, mis olid aluseks Haagi rahu-konverentsidele 1899. kuni 1907. aastani, leidsid viljakat arengut. Rahvasteliidu pakt, Genfi protokoll, igasugused üldised, regionaalsed ja kahepoolsed vahekohtu-, sõprus- ja sobituskokkulepped, Briand-Kellogi pakt seadsid endale eesmärgiks luua uus kord *jus ad bellum* — õigust sõda pidada — kaotamiseks.

Säärane eitav seisukoht ja sõja kaotamise püüded löid vaateid, millede mõjutusel suhtuti eitavalt üldse sõja õigusesse. Miks töötada seaduste kallal, kui olukord, mil neid seadusi tuleb rakendada, ise on võimatu tulema.¹⁾ Selle mõjutusel sõja õiguse areng jäi seisma. Üksikud katsed on väga harvad ja saavutatud tekste veel vähem.²⁾

Ennesõja-aegsete sõjaõiguse tähtsamateks tekstideks olid Genfi konventsioon haavatute ja haigetega ümberkäimise kohta 1906. a. ja Haagi konventsioon 1907. a. Ühes

¹⁾ Kunz, Plus de lois de la guerre? Revue generale de dr. int. public 1934.

²⁾ On ainult seitse suuremat ettepanekut, milledest ainult kolm on saavutanud allakirjutamist: Washingtoni kokkulepe 06. 11. 1922, veealuste paatide ja gaasi tarvitamise kohta — allakirjutatud; kaks kava väljatöötatud juristide komisjoni poolt vastavalt Washingtoni konverentsi otsusele õhusõja ja traadita telegraafi kohta — allakirjutamata; Genfi Protokoll 1925. a. — allakirjutamata; kaks Punase Risti konventsiooni 27. juulist 1929 — allakirjutatud; Roerichi pakt 1930. a. tüliküsimuste rahulikuks lahendamiseks — allakirjutamata.

teiste sõjaõiguste tekstidega on nemad ka oma aja sünnitus. Kiire areng, mida Maailmasõda tekitas sõjapidamise viisides, lõi uue olukorra, milles need normid polnud enam täiel määral kohaldatavad. Normide kohaldamatus oli ka üheks aluseks, millele toetasid sõjaõiguse olemasolu eitajad. Kuid senised tagatised olid puudulikud ning sõjavõimalused teostusid korduvalt aastate jooksul. Ehkki sõda oli kuulutatud ebaseaduslikuks teoks, rahvusvaheline elu ei loobunud sellest. Instituudi olemasoluga on aga lähedalt seotud tema normeerimine sõjaõiguse seisukohalt. Viimase vaatele on üksikõik, kas sõda on lubatud või mitte, temal on tähtis ainult sõja olukord.

Need tingimused nõudsid uue sõjaõiguse tärkamist. Uued suunad on pühendatud sõja muutmiseks inimlikumaks ja sõjaga mitte tegelevate isikute kaitseks. Juba 1918. aastal Punase Risti Rahvusvahelise Komitee poolt algatatud võitlus gaasisõja vastu leidis oma väljenduse Versailles lepingus, Washingtoni lepingus 1922. a. ja eriti Genfi protokollis 1925. a. (Rahvasteliidu Täiskogu otsus 17. juunist 1925. a.). Teised katsed otsest keeldu maksma panna (Täiskogu resolutsioon augustist 1932. a. Õhupommitamise kohta) pole leidnud enam otsest teostamist.

Kokkukõlastamiseks aja nõuetele, tõstab Punase Risti Rahvusvaheline Komitee üles mõtte 1906. a. konventsiooni haavatute ja haigete saatuse parandamise kohta muutmiseks, püüdes üheaegselt laiendada ka Haagi konventsiooni sõjavangide kohtlemise kohta. 1929. a. kokkutulnud konverentsi töötulemusena avaldati kaks konventsiooni. Nendega on ühinenud enamus allakirjuta-

jatest riikidest. Eesti on nendega ühinenud tänavu (RT 33 — 1936 ja 36 — 1936) ja nad astuvad jõusse Eesti suhtes 11. detsembril 1936. a. (RT 54 — 1936).

Mainitud konventsioonid on sõjaõiguse miinimum, on normide kogu, millede suhtes rõhuv hulk riike jõudsid ühisele kokkuleppele. Sõjaõiguse arengust huvitatud ei lepi loomulikult ainult saavutatuga, vaid püüavad neid konventsioone igati laiendada. Viimati sõlmitud konventsioonides nende tegelikult teostajad — kaitseväearstid — leidsid kohe tühikuid, mida nende meelest vaja hädasti täita. VII Congrès International de Médecine et de Pharmacie Militaire Madridis, arutades sanitaarkaitset sõja ajal ühenduses uue Genfi konventsiooni (1929. a.) allakirjutamisega, tunnustas tarvilikuks mitmeli laiendada säärase konventsioonide ulatust. Madridi konverentsil esitatud põhimõtted leidsid täpsamat fikseerimist arstlik-õigusteadliku komisjoni poolt, kokku kutsutud Monako valitseva vürsti poolt Madridi sooviavalduste teostamiseks. Selle komisjoni poolt koostatud eelnõukavad esitati käesoleval aastal Monakos kokkutulnud Commission du Comité Permanent des Congrès Internationaux de Médecine et de Pharmacie Militaire poolt korraldatud arstlik-juriidilisele konverentsile, kes kiitis heaks need kavad ja avaldas soovi nende igakülgseks propageerimiseks nende kehtimapaneku sihiga. Otstarbekohasemaks tööde läbi viimiseks loodi selleks uus ühendus, Association pour la Protection Internationale de la Humanité. Kuna senised komiteed olid kitsamaarvulised ja enamuses kaitseväearstide koondised, võimaldab uus ühing kõikide asjast huvitatute kaasatootamist. Tihe side on alles jäetud ühingu loojatega-asutustega, et hoida kavade tegeliku teostamise piirides.

Uus ühing on laiali saatnud ankeetbrošüüri oma kavade lähemaks tutvustamiseks. Tema esitab konventsiooni eelnõukava, mis nende meelest tuleks tingimata kehtima panna.

Konventsiooni kava käsitleb viit ala:

1. isoleeritud sanitaarmaalade asutamist;
2. sanitaarabi erapooletutelt riikidelt;
3. vangide kaitse;
4. eraelanikkonna kaitse;
5. sanktsioonid.

Sanitaarmaalade asutamine. Rahvusvaheline õigus ja senised konventsioonid näevad ette respektierimist ja kaitset sanitaarpunktidele ja tervishoiuteenistuse

liikumata asutistele. Laatsarettide puutumatus on enamikus sõdades ka teostatud. Kava püüab laiendada seda puutumatus nõuet kindlatele maa-aladele. Need paigad ei tohi esineda mingite strateegiliselt tähtsate punktidenä ning peavad olema täielikult kindlustamata. Nende teatamine ühes piiritlemisega peab olema teostatud rahuajal, või hiljemalt sõja puhkemisel. Protesti puhul langetab otsuse erapooletu komisjon, samuti teostab viimane ka kontrolli sõja kestel.

Esijoones tulevad säärase paikadena küsimuse alla kõik raviasutused ja ravikuurordid, millel on juba rahuajal küllaldane sisseseade ravi korraldamiseks ja millede muutmine sõjaväe ravipai-kadeks on kõige hõlpsam. Teises järjekorras on linnad, kus puuduvad tööstused sõja nõudmiste rahuldamiseks. Viimaks võivad sarnastena esineda kõik paigad, millel puudub tähtsus sõjapidamise seisukohalt.

Järelevalvet teostatakse erapooletute riikide komisjoni poolt. Kava näeb võimalust määrata säärasena ka Comité Permanente de Médecine Militaire ühes erapooletute kaitseväelaste abiga, kes valvavad eriti, et eraldatud maa-alasid ei kasutata strateegilisel eesmärgil. Et enam kindlustada puutumatus, soovitatakse sinna paigutada ühiselt ka vangilaagreid, viimaste juuresolek vähendaks tunduvalt pommitamise häda-ohu.

Põhimõtteliselt ei peaks ühelgi riigil olema takistusi säärase sanitaar-maalade loomiseks. Idee pooldajad toetuvad senistele kogemustele, kus haigemajade ja laatsarettide puutumatus on rõhuvas enamuses respektitud. Eriti toetuvad nemad Maa-ilmasõja katsele Saloniki rindel, kus Kumdje linn on olnud muudetud sääraseks raviasutuseks. Linnal oli erisadam, mille kaudu võis transportida ainult ravitarbeid. Kogu korraldus oli erapooletute ohvitseride valve all.

Raviabi erapooletute riikide poolt. Parimagi korralduse juures on tihti võimatu anda küllaldast raviabi haigetele ja haavatutele sõjas. Sellist puudust on tuntud kõigis sõdades. Seda silmas pidades ei vaadelda sanitaarabi erapooletute riikide poolt kui erapooletuse rikkumist. Ka 1929. a. Genfi konventsiooni art. 11 näeb otseselt ette seesugust abiandmist, kuigi erapooletu riigi võimu loal.

Kava püüab luua laialdasemaid võimalusi abiandmiseks. Igale organisatsioonile on võimaldatud anda abi. Uudisena on üles

võetud idee, ühise erapooletute riikide organi loomine, kelle poole abiandvad riigid ja organisatsioonid peavad pöörduma. See organ korraldab sanitaarüksuste saatmist enam abivajavatesse keskustesse.

Sõjavangid. Sõjavangide saatus on korraldatud kehtivas rahvusvahelises õiguses kõige täielikumalt (Sõjavangide kohtlemise konventsioon RT 36 — 1936). Selle tõttu eriti uusi ideid on raske sel alal luua. Siiski käsitatav kava püüab veelgi täiendada norme, et kaitsta vangide huve.

Konventsiooni art. 43 võimaldab vangidele nimetada usaldusmehi, kellede ülesandeks on olla vahemeheks vangide ja vangla administratsiooni vahel. Konventsiooni kohaselt need usaldusmehed valitakse kaasvangide seast.

Esitatud kava näeb aga ette usaldusmeeste nimetamist ainult erapooletute riikide kodanikkude seast, celistusega kaitseväge arste. Viimased ühendaks ühtlasi vangilaagri sanitaarala juhi ülesandeid, kuna kava näeb ette ka sanitaarala täielikku eraldamist asukoha riigivõimust ja allutamist erapooletu riigi esindajatele. Erapooletu riik tagaks vangidele korraliku kohtlemise ning tema oleks väljaspool surveabinõusid, mida asukoha riigi võim võib administratiivkorras usaldusmeeste-vangide vastu ette võtta.

Kehtiv konventsioon näeb ette võimalust pidada kinni vangilangenuid sanitaarpersonaali vangilaagrite korraldamiseks. Kava keelab kinnipidamise. Selle asemel on teisel poolel õigus saata oma poolt eripersonaali. Vastaspoole protesti puhul tulevad sanitaarüksused koostada erapooletute riikide kodanikkudest.

Viimane põhimõte on kindlasti teostamiseks kõige raskem. Vaevalt ükski riik nõustub lasta oma maa-alale vastaspoole üksusi, olgugi sanitaaromasid. Kava nõue on liig optimistlik. Kergem on tingimus erapooletute riikide kodanikkudega, kuid ka need säärasel korral peavad alluma vangilaagri režiimile.

Elanikkonna kaitse. Haagi konverentsil 1907. a. töötati välja üksikasjaline kava elanikkonna õigustest ja kaitsest sõja ajal. Kahjuks mainitud konventsiooni kava pole leidnud kinnitamist. Tema kehtivus on pääsnud mõjule ainult kaudses mõjutuses sõja tavale tegelikus olukorras.

Konventsiooni kava õnnetus oli nähtavasti tema liigne piiritlemine. Käsitletav

kava näeb ette elanikkonna kaitset üldisemal kujul. Ta nõuab ainult säärase üldiste põhimõtete jõustumist, mis elanikkonna suhtes juba tava alusel olid kohaldatavad viimaste sõdade puhul, seades nõuded üles enam ideelisel kujul. See mõte on leidnud eriti väljendust kava viimases artiklis, et „eelmised nõuded on inimkonna südame-tunnistuse väljendused“, mida ka pool, kelle käes on võim, peab respektseerima. Kava näeb küll ette konventsioonide paigutamist rahvusvahelise asutuse kontrolli alla, kuid koostajad ise nähtavasti on jõudnud arusaamisele säärase kontrolli tõhususe puudumises olukorras, kus võim on täielikult ühe poole käes.

Sanktsioonid. Rahvusvahelised sanktsioonid on nõrgem peatükk rahvusvahelises õiguses. Rahvusvaheline ühistunne pole veel arenenud sääraselt, et ühissurve kõikide riikide poolt, sellekohase konverentsi ettekirjutusel, leiaks teostamist. Arvestades tegelikkust ja viimaste aegade kogemusi, kava koostajad jõudsid küll veendele sanktsioonide tarvilikkuses, kuid rakendamise igal üksikjuhul jätsid iga riigi otsustada.

Kui keegi sõdijatest rikub sõjaõiguse norme, on vastaspoolel õigus nõuda üleastumise fakti uurimist ja teo kordasaatmise konstateerimist sellekohase erapooletu komisjoni poolt. Protokoll sündmuse kohta ühes komisjoni arvamiseega saadetakse tutvumiseks kõigile riikidele. Raskemate üleastumiste puhul on õigus kaebuse esineda igal riigil Alalise Rahvusvahelise Kohtukoja ees. Siin on eriti huvitav märkida, et igal riigil on õigus kaebuse esitamiseks.

Kohustuste rikkumise konstateerimine nii komisjoni kui Kohtukoja poolt annab igale riigile õiguse lõpetada oma aktiivne abi (sanitaarsalkade näol) kui ka võtta teisi kitsendavaid abinõusid, mis tema võimuses (väljaveo keeld jne.), ilma et see rikuks tema erapooletust. Kollektiivset survet kava autorid ette ei näe.

Käesolevat kava käsitasin eriti selle tõttu, et tema on peagu ainuke kava, mis praktiliselt on teostatav. Tema autorid on enamuses teinud kaasa Maailmasõja ja on tegelikult töös enamuses käsitatud küsimustega tegelenud. Kava koostajad, nagu ise tunustavad, ei looda oma loomingu peatset jõustumist. Nemed teevad selleks praegu ainult ettevalmistustööd. Ettevalmistuseks ja ideede propageerimiseks on nemed saanud laiali küsimustiku teiste arvamuste teadasaamiseks, kusjuures vastuseid palutakse saata eriti arvestades idee teostata-

vust. Alles peale kõigi vastuste läbikaalumist kavatakse nemad esineda konkreetsete sammudega konventsiooni sõlmimiseks.

Autorid ei taha, et nende looming leiaks tegelikku rakendust. Kuid nemad asuvad

seisukohal, et sõda ei kao maailmast ja mõttetu on rääkida, et julgeoleku kindlustamisega on sõja hädaoht kadunud. Viimase tekkimise puhul peavad olema aga normid, mis kaitsevad isikuid, kes ei esine pooltena.

Ungari Sõjaväe Ülemjuhataja kindral Stéfan vitéz Shvoy külaskäik Eesti.

10. augustil k. 1500 saabus Helsingist Tallinna Ungari ülemjuhataja kindral Shvoy külalisena meie ülemjuhatajale kindral Laidonerile.

Ungari ülemjuhataja on sündinud Budapestis 5. mail 1876. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist astus ungari kuningliku Ludovica Sõjakooli, millest väljus 1895. a. Teenistust algas leitnandina 13. jalaväerügemendis asukohaga Pozsony's.

1902. kuni 1904. a. viibis Viinis sõjakaadeemias, mille järgi teenis kindralstaabis mitmesugustes büroodes.

Maailmasõja ajal teenis kindralstaabi ohvitserina diviisi, korpuse ja armee juhatustes *Serbia, Vene, Albaania ja Itaalia* rindeil. Teenistusredelit mööda edasi liikudes oli jõudnud kolonelleitnandi auastmesse ja sõja lõppedes juhtis 20. jalaväerügementi. Haavata saanud Maailmasõjas rügemendiülemana.

1920. a. rahvuslikus sõjaväes algas teenistust Sõjaministeeriumis osakonna ülemana koloneli auastmes, kuid varsti määrati 2. jalaväerügemendi ülemaks. Järgnevalt oli armee varustamise korraldamise alal tegev. 1925. a. ülendati kindralmajoriks ning määrati I brigaadi ülemaks asukohaga Budapestis.

Veebruarist 1933. a. kindralleitnandi auastmes juhtis 3. sõjaväeringkonda Szombathely's. Samal aastal lahkus tegevast kaitseväeteenistusest.

16. jaanuaril 1935. a. kutsuti lugupeetud sõjamees uuesti kaitseväeteenistusse Ungari sõjaväe ülemjuhatajaks ja ülendati kindraliks.

Kindral Shvoy omab palju kõrgeid sõjalisi aumärke.

Ungari ülemjuhatajat saatsid tema adjutant kolonel Stéfan vitéz Heszlényi ja kaitseväe esindaja major Béla vitéz von Ebesfalva. Esimene on sündinud 1891. a ja algas oma sõjaväelist karjääri ohvitserina 1912. a. ühes Budapesti suurtükiväe rüge-

mendis, Maailmasõja kaasa teinud patareiülemana ja pärast sõda teeninud mitmesugustel ametikohtadel kindralstaabis. Alates 1934. a. juhtis kolonel Heszlényi motoriseerimise departemangu ja teotses lektori- ja sõjakaadeemias. Määramine praegusele kohale teostus käesoleval aastal.

Major Ebesfalva on sündinud 1897. a., kuna sõjaväelist karjääri algas lipnikuna 1914. a., astudes Maailmasõtta 101. jal.-rügemenidiga. Viibis lahinguis kompaniülemana 37 kuud. Pärast sõda lõpetanud sõjakaadeemia, teeninud mitmesugustel ametikohtadel kindralstaabis ja alates 1934. a. kaitseväe esindaja Varssavis, Tallinnas ja Helsingis.

Külaliste saabudes tervitas neid sadamas Kv. Ülemjuhataja kindral Laidoner, mille järgi vaadati aukompani defilaadi. Samal päeval k. 1600 kaitseväge staabi ülema kindral Reegi juhtimisel teostus tutvumine Tallinna garnisoniga ja merekindlustega. Külalised kõigi nähtu kohta avaldasid oma kõigekülget rahulolu ja häid muljeid.

*

Järgmisel päeval 11. 08. k. 1000 külalised asetaskid pärja kaitseväe kalmistule, missuguse tseremoonia juures viibisid ka Kv. Ülemjuhataja, kaitseväge staabiülem ja garnisoni vanemaid juhte. Sellele järgnesid visiidid Kv. Ülemjuhatajale, kaitseministrile ja välisministrile.

Päeva suursündmuseks oli vastuvõtt härra Riigivanema juures, mille kestel dekoreeriti külalised: kindral Shvoy — I kl. Kotkaristiga ühes suurpaelaga, kolonel Heszlényi — III kl. Kotkaristiga, ja major Ebesfalva — IV kl. Kotkaristiga.

Järgnes lõuna kindral Laidoneri kodus Viimsis, kella viie tee kindralkonsul Raua juures ja dinee korraldatud härra Riigivanemalt.

Ungari külaliste muljeist tolle päeva kohta võiks märkida, et meie kaitseväe vor-

mimuutmine on jätnud väliskülastele kõigiti häa mulje. Avaldati arvamist, et uus vorm pole ainult praktiline, vaid ta annab kandjale ka küllaldast elegantsust.

*

12. augustil, kolmandal ja viimasel külaskäigu päeval oli külalistel võimalus tutvuda meie kaitseväge töö ja saavutistega. Juba hommikul kell 0800 külalised Kaitseväge Ülemjuhataja, kaitseväge staabi ülema, jalaväe inspektori ja K.Ü.Ö. juhtide saatel asusid tutvuma kaadri lahing-tehnilise kursuse tööga.

Enne kui minna külaskäigu puhul kuuldunähtu juurde, peatume mõne sõnaga kaadri lahingu-tehnilise kursuse eesmärkidel ja koosseisul.

Kv. Ülemjuhataja ksk. 20. juunist k. a. nr. 116 alusel 16. juulil ellu kutsutud kaadri lahingtehnilise kursuse eesmärkideks on üles seatud alljärgnevad:

- Sõjalise kasvatuse alal, arendada juhilt nõutavat distsipliini- ja kohusetunnet ning töövõimet ja väarikat esinemise oskust;
- Sõjalise õppe alal anda õpilasele vajaline praktiline oskus eeskätt tangitorje relvade ja õhukaitse teostamise alal ning ühtlustada sõjalise õppe meetodeid ja isiklikkude relvade käsitlemise oskust.

Eesmärkidest lähtudes on kursuse kava puht praktiline ja lõpptulemusena peab nimetatud kursus ühtlustama kaadri vaateid väeosades ning andma portupei-aspirantidele kui tulevastele ohvitseridele hädavajalise miinimumi tehniliste teadmiste alal.

Komplekteeritud on kaadri lahingtehniline kursus ohvitseridest, üleajateenijaist ja portupei-aspirantidest vahekorras 1:2:7. Järeldusi tehes koosseisust võib öelda, et see on noor, sest valdav enamus portupei-aspirandid on peamiselt 21 a. vanad ja seega parim materjal praktilise kursuse läbiviimiseks.

Aeg tegevuseks on arvestatud 16. juunist kuni 1. novembrini, seega keskmiselt 15 nädalat.

Kursus allub sõjalise kasvatuse ja väljõppe alal jalaväe inspektorile. Kursuste ülem on allohvitseride kooli ülem.

12. 08. oli kursuse töötanud umbes 4 nädalat. Kuna kursuse kava haarab väga erinevaid alasid ja kursuse kuulajaskond üheskoos töötades moodustab liiga suure grupi, siis on läbi viidud alljärgnev klassidesse jaotus: 1) üldklass, 2) rk klass, 3) 20 mm tt püssi klass, 4) 47 mm jalaväe ka-

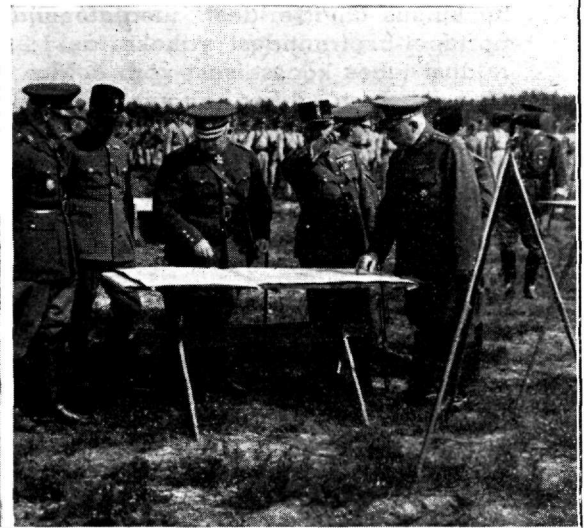
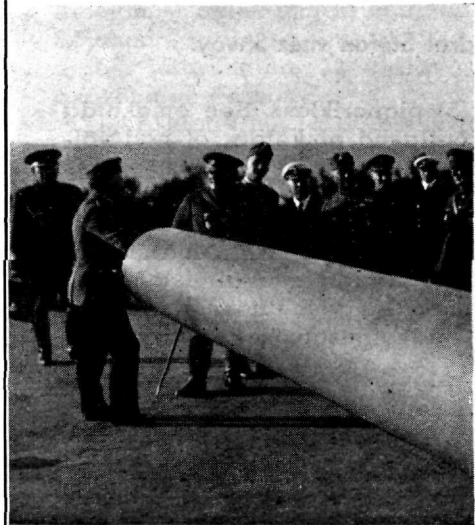
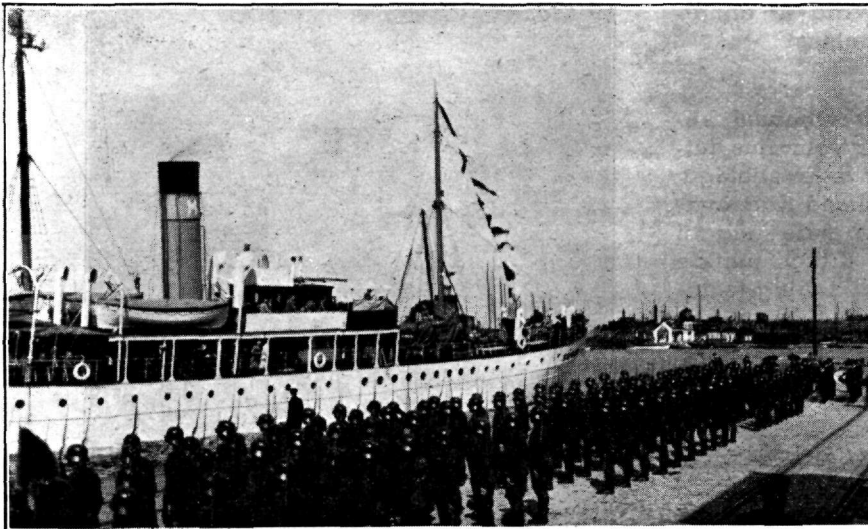
Kindral Stéfan vitéz Shvoy.

huri klass ja 5) pioneriklass. See omakorda on seadnud õpilased olukorda, et nad võivad spetsialiseeruda igas klassis umbes 3 nädalat. Kursuse kuulajad portupei-aspirandid teevad läbi kõik viis klassi, kuna kursuse kaader jääb oma eriala klassi kuni kursuse lõpuni. Kaadri ettevalmistamiseks korraldati enne lahing-tehnilise kursuse algust kaadri ettevalmistamiseks kahe-nädalaline kursus.

*

12. 08. külalised tutvusid lahing-tehnilise kursuse tööga ühel praktilisel alal ja nimelt laskeväljajõppega kõikides klassides ja kõikides faasides. Esimeseks tutvuti laskeväljajõppe käiguga pioneriklassis. Klassi erialalise, kohapeal nähtava tööna esines 30 m ulatusega väikekaliibriline laskerada kasarmu õuel. Kõik tarbed nagu laskelauad, kaevikud püstilaskmiseks pealpool maapinda, näitajate varjendid, märkideks olevad kujude ahelikud ühes tõstemehhanismidega, signalisatsioon ja püssipuhastamise vahendid olid valmistatud klassi õpilastelt. Lühikese ajaga (3 nädala kestel) teha jala- ja suurtükiväe meestest pionere, kuigi õpilased on intelligentsed — väärib hindamist. Ehitatud laskerada, mille eesmärgiks on rõõpõppuste võimaldamine kasarmu rajoonis — on vaid piiratud osa pioneride tööst. Raskuspunkt on viidud maastikule, kus nad peavad suutma läbi viia kõiki jalaväe kompani ja pataljoni räumides ettetulevaid pioneritöid.

Momente kindral Shvoy külaskäigust 10. 08. — 12. 08.

Üleval: Aukompani rivistatud külaliste vastuvõtuks. Kindral Laidoner tervitab külalist. — Keskel: Külalised tutvumas merekindlustega kindral Reegi juhtimisel. Pärjapanek kaitseväe kalmistule. All: Istuvad — kindralleitnant Laidoner, kindral Shvoy, kindralmajor Reek ja kolonel Heszlény, jälgides laskurpaari kiirtuld. — Kindralleitnant Laidoner tutvustab külalisi Valdeki õppeväljaga plaani järgi, vasakul Kv. Ülemjuhatajat — kindral Shvoy ja paremal kv. esindaja major Ebesfatva.

Rööpõppustest pioneriklassis olid esitatud need, mis võimaldavad pionerist hea jalaväelase kujundamist. Esimeses järjekorras sooritati väikekaliibri püssist kiirtule harjutusi. Kasutamisel oli viiepadrunilise salvega väikekaliibriline püss. Siin võis õpilane 30 m distantsil ja kümme korda vähendatud peakuju pihta lastes näidata, kuidas 10 sekundiga viies ringmargis igas a üks lask, kuulid istusid 10. ja 9. ringi sees.

Pioner peab ka kk „Madseni“ käsitada oskama ja selleks teostati hüppeid ning rauavahetust. Viimaseks kulutatud aeg, arvates lasust lasuni — 18—20 sekundit keskmiselt tõendab vaid tublit drilli (L. E. II nõue 30 sek.).

Üldklassis oli võimalus tutvuda küti (snaiperi) väljaõppe käiguga. Siin esimeses järjekorras teostus ettevalmistav harjutus lennuki tulistamiseks 25 m pealt lahingpadrunitega. Harjutus seisab selles, et märklauale on kujutatud proportsionaalselt vähendatult lennuki siluet küljelt vaadatuna, millele tuleb sihtida instruktorigilt antud eelise*) võrra. Laskur asetab püssi palge, suunates teda lennuki sabale ja siis viib voolsa liigutusega ette eelisevõrra, päästes lasu relva liikudes. Tagajärg kontrollitakse malliga mõõtmisega ja arvestatakse punktides.

Väljaspool programmi demonstreeriti meie nimekate laskurite võimeid arsenalis valmistatud väikekaliibrilisest täpsuslaskmise püssist, kusjuures selle harjutusega ühtlasi kontrollitakse laskuri vaatlusoskust. Selleks iga laskur naasklite või nõõpnõelte abil enda kõrval oleval märklehel fikseerib võimalikud tabamispunktid. Pärast seeriat võrreldakse teglikku tabamispilti laskuri tähelepanekute põhjal ehitatud pildiga. Siinjuures olgu mainitud, et mitte ainult laske-

*) Eeliseks nimetatakse ettesihtimist lennuki pikkuse võrra. Nii võib olla eelis 1, 2, 3 jne., mis tähendab 1, 2, 3 jne. lennukipikkust.

tase ei näidanud kõrget kvalifikatsiooni, vaid ka tabamuspiltide (tegeliku ja laskurilt konstruitud) võrdlus näitas suurt tõetruudust.

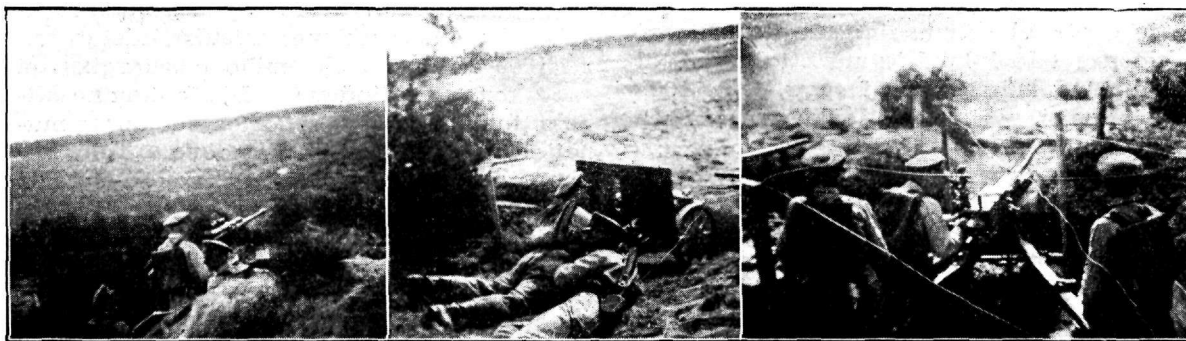
Püstolilaskmise alal olid kiirtule harjutused. Kõige paremini siin räägivad arvud. Näiteks 5 lasku lastud näpsavalt igaüks 3 sekundi kestel ja 7 sekundiliste vaheajade järgi istusid kõik märklauda siseriingides. Kiirtule harjutus püstoli haaramisega tupest ja 3 lasu tulistamisega kahte märklauda ühes 100% tabamustega nõudis aega keskmiselt 5—6 sekundit. Siin on igasugused kommentaarid liigsed.

Tegelikkudele kaugustele näps- ja kiirtule harjutused (200 ja 300 m peale) tõendasid järjekordselt lahingtehnilisel kursusel tehtava töö intensiivsust ja õpilaste kõrget taset. Kuid krooni kõigele ja meie külalisi hämmastama pani laskurpaari tulistamine 300 m pealt 30 sekundi kestel 22 märgist koosneva aheliku pihta. 30 sekundi kestel 2 laskurit muutmata sõjapüssiga püsti kaevikust löid rivist välja 20 rinnakuju, s. o. keskmiselt 3 sekundit märgi peale ühes laadimise, sihtimise ja tule ülekandmisega. Kõigil pealtvaatajail jäi veene, et parem olla 300 m kaugusel kuulipilduja tule kui seesuguste laskurite tule all. Vahemärkusena olgu tähendatud, et selle harjutuse sooritajad polnud kasvanud lahingtehnilise kursuse õpilasist, vaid täpsusküttideks olid koolis laskmise alal teotsevad instruktorigid.

Ühtlasi sooritati 300 m pealt laskmisi pikksilmaga ja ilma kilbita peakuju pihta, kusjuures 10-lasulised seeriad normaali märgi ringide järgi arvestades andsid 97 kuni 99 silma!

Meie lugupeetud külalistel oli järgnevalt võimalus tutvuda lahinguisuliste laskeharjutustega Valdeki laskeväljal.

Esimesks oli võimalus näha rk rühma kaudset laskmist varjatud positsioonist 1500

Kaadri lahingtehnilise kursuse tangitõrje ja jalaväe saatvaid relvi ülesannete täitmisel. Vasakul: 20 mm tt püss; keskel — 37 mm srt. ja paremal — 47 mm srt. Kahel viimasel pildilolevad traadid on moondam isvõrkude kandmiseks.

—1800 m peale. Vaatluspunktis valis Kv. Ülemjuhataja märgi, mille peale küll tuleandmed olid ette valmistatud, kuid 10—15 sekundi järgi oli juba tuli lahti. Samuti tule ülekanded teostusid vähem kui 25 sekundi kestel.

Üksikasjalised lasketagajärjed olid järgmised:

Kaudne laskmine	Kaugus	Kujusid	Tabatud		Väljalastud padr	Pihtanud	
			Kujusid	0/0 0/0		Kuule	0/0 0/0
Maaalal 75 × 75 m: Rk kujusid 4, püstkujusid 10, kütürusjooks. 18	1470	32	11	34	750	25	3,3
Maaalal 80 × 35 m: Püstkujusid 25, kütürusjooksjad 15	1710	40	11	27,5	800	33	4,1

Edasi näitas rk jagu laskmist kaetud ja moondatud rk pesadest otsese sihtimisega mitmesugustele märkidele 400—1000 m kaugusel.

Tagajärjed olid alljärgnevad:

Otselaskmine	Kaugus	Kujusid	Tabatud		Väljalastud padr	Pihtanud	
			Kujusid	0/0 0/0		Kuule	0/0 0/0
Kk kujusid 1, rinnakujusid 4	350	5	4	80	90	28	31
Rk kujusid 1, kolmandikkujusid 5	600	6	4	66	100	23	23
Püstkujusid 5, kütürusjooksjaid 5	800	10	5	50	115	15	13

Rk-de töös väärrib mainimist relvade kiire käsitus, takistusteta laskmine ja eriti suurepärase moondamine. Viimast välja tõsta on õigustatud seetõttu, et sageli õppeväljadel, kas ei suudeta või ei osata sellele küsimusele küllaldast tähelepanu pöörata. Lahing-tehnilise kooli juhatus on õieti hinnanud tänapäeva laskurite tule võimet ja sellest tekkinud ohtu, mis pärast varjumisele on pööratud väärilikalt tähelepanu.

20 mm tangitõrje püssi võimete demonstreerimisel käsitleti järgmisi teemasid:

1. Täpsuslaskmine 300 m kaugusele $\frac{1}{3}$ kuju asetatud 1×1 m ringmärgile. Proovilasuks 1 leek-kuul ja märk tabati 4 väljalastud mürsust 4 mürsuga, s. o. 100% pihtamisi, seejuures 3 lasku asusid 20 cm ringis (peakujus).
2. 800 m peal tabati rk pesa laskeava teise mürsuga ja 1000 m peal jalaväe saatekahurit kujutav märk kolmanda lasuga.
3. Liikuva tangi tulistamine alates 800 m kaugusel. Liikumiskiirus 15 km/t. Tabatud teiselasuga umb. 750 m kaugusel.

Demonstreeriti veel 20 mm tt püssile peale konstrueeritud v.-kaliib. iselaadivast

püssist laskmist kui ettevalmistavat harjutust ja teiseks näidati tt püssi veokilt valmistamist, laskekohale asumist ja hüpet. Kuigi tt püss transporditakse kahes osas, on ta laskevalmis pärast laskekohale jõudmist 10—15 sekundi jooksul. Muidugi too on teostatav hoolika, läbikaalutud ja pideva drilli juures.

47 mm jal-kahuri võimete demonstreerimise ees käis laskmine 37 mm Rosenbergi kahurist. Eesmärgiks oli näidata tehnika progressi u. 20 a. kestel. Rosenbergi kahuri juures paistis silma relva ebastabiil-

sus, tasakaalustamata tagasijooks ja sihtimisabinõude raskepärane käsitamine. 47 mm jal-kahuri teemadeks olid täpsuslaskmine 1000 m peale asetatud kilbi pihta (2 × 2 m) keskel \varnothing 50 cm must sõõr, kusjuures saavutati brisantgranaadiga tabamusi neljanda mürsuga, kuna granaat lõhkes märklaua pinnal, hävitades selle täielikult. Samal kaugusel asuv rk pesa tabati aga esimese lasuga.

Neist harjutustest võis märgata 47 mm jal.-suurtüki suurt täpsust, stabiilsust, sihtimisabinõude otstarbekust ja numbrite kergust töötamisel.

Lõppeks järgnes veel 47 mm kahurile meil pealemonteeritud sõjapüssirauast laskmise demonstreerimine suitsukuulidega, kuni 1000 m kaugusele, mille eesmärgiks on meeskonna drillipärane väljaõpetamine kiireks tuleülekandeks, säästes seejuures materjalosa ja kallist laskemoona. Tule kiirus ühes ülekandeiga oli ca 3—5 sek. 47 mm suurtüki positsioonile asumise demonstreerimisest selgus relva küllaldane taktikaline paenduvus.

Kaadri lahingtehniliselt koolilt Kv. Ülemjuhatajale, kv. stabülile ja Ungari külalistele näidatud õppetöö laskealal ja saavutatud tulemused leidsid kõrget hindamist. Ei ole kahtlust, et selline kool asjalikult ju-

hituna jalaväeinspektori kol. Siiri otsesel juhtimisel kannab laiali kogu armeesse palju töötahet ja meetodeid töö otstarbekaks korraldamiseks lahingulise ettevalmistuse alal. Kõikide relvade juures teetsid portupei-aspirandid — suhteliselt noored ja vähe vilunud mehed (pooled neist lõpetasid aspirandikursuse vahest enne kursuse algust ja pooled teetsenud umbes aasta jaoülematena väeosades), kuid nende töös relvade juures ja relvade juhtimisel oli tunda suurt kindlust ning usku endasse.

*

Pärast tutvumist kaadri lahingtehnilise kursuse tööga, mis on iseloomustav kogu armee tööle, sest kaader üle riigi kokkukutsutuna väljendab kõige paremini armee vaimu ja väljaõppe taset — järgnes eine kaitseministri juures.

Kell 1600 lahkusid külalised Kv. Ülemjuhatajalt kuni Riiani nende käsutusse antud Kv. Ülemjuhataja salongvagnis. Kuni Valgani saatis külalisi kindral Shvoy juurde lähetatud sideohvitser — sidepataljoni ülem kol.-ltn. Normak.

Lahkumine jaamas teostus kaitseväeliste auavaldustega, kusjuures saatmas olid Kv. Ülemjuhataja, kaitseminister, kv. staabi ülem ja teisi vanemaid kaitseväelasi.

Enne lahkumist anti külalistele üle mälestusalbumid, mis sisaldasid pilte Eestis viibimise päevadest ja külalistele eriti meeldinud vaate Tallinnale mere poolt. Isegi pildid hommikupoolseist vaatlusist lahingtehnilises koolis olid albumis. Suur oli külaliste imestus selle kiiruse üle, millega meil töötatakse.

Külaliste muljeid meil nähtust kokkuvõttes on huvitav ära märkida järgmist:

Meie vana Tallinna suhtes on külalised arvamusel, et too on kahtlemata omapärane ja huvitav. Moodsaid linnu on kõikjal, aga nad ei suuda külastajat haarata oma šabloonsusega.

AEG akna taga vaadeldes olümpiaadil võidetud medalite jagunemist riikide järgi, leidsid külalised meie saavutisi olevat väga tähelepanuväärivaid. Põhjusi analüüsisdes puudutati ka tähelepanekuid lahingtehniliselt kursuselt, kus külalistele on silma paistnud õpilaste rahulik ja naeratav ilme. Rahvas, kes pingutab rahulolu tundega, võib saavutada suuri tagajärgi. Külalised usuvad, et see on edasikandvaks teguriks meie spordile ja meie rahvale ka tulevikus.

J—e.

Meie operatiivala juhid Vabadussõjas.

Major Paul Villemi.

Vene revolutsiooni järellainetuse mõjul oli Vabadussõja alguks juhi prestiiž ka meil suuresti langenud. Tsaari valitsuse ja Saksa okupatsioonivõimu režiimi alt vabanedes taheti end tunda täiesti „vabana“ ja ei sallitud kõvakäelisi käskijaid, tüsedaid juhte. Taheti ka sõjaväge juhtida parlamenditamisega ja komisjonitamisega.

Ent mida raskemaks muutus olukord, seda enam hakati hindama ja usaldama energilisi ning kindlaseeloomulisi juhte. Määrati ametisse ülemjuhataja ja anti talle, esialgu küll kaunis ettevaatlikult, ka vajalikku võimu. Kui aga vaenlane riigi piiridest oli välja tõrjutud ja seega meie tolleaegsel rahvaesindusel, Maapäeval, jalgealune tundus enamvähem kindlana, siis asuti kohe rahvaväe (nimetada teda *sõjaväeks* või *kaitseväeks* peeti demokraatliku põhimõtte vastu käivaks) kõrgemate juhtide võimu piiramisele. Ühel valitsuse nõupidamisel

esines Maapäeva esimees hr. A. Birk isegi nõudmisega, et kaitseväge koosseisud kuulaksid Maapäeva kinnitamisele, seega ka rohkesti aega nõudvale avalikule arutamisele. Millist määratud kasu seesugune teguviis meie vaenlasele oleks toonud, see on mõistetav igale süvenenult mõtlejale kodanikule.

Et säärase meeleolude juures meie rahvaväe kõrgemad juhid, Vabariigi Valitsuse kaasabil, suutsid endid panna maksma ja viia riigi kaitsejõudude juhtimise normaalsesse roobastesse, see tuleb panna peamiselt nende juhtide väärtuslikkude isiklikkude omaduste arvele. Oma energilise, kuid seejuures tasakaaluka ja oskava tegevusega nad olid suutnud võita usaldust ja lugupidamist alluvais ja rahva laiades kihtides. Meie juhtkonna prestiiž tõusis täiesti teenitult. Selle mõjustusel tugevnes kaitsejõudude lahinguvõime, nii et suu-

deti saada jagu suures ülekaalus olevast vaenlasest (Nõuk. Vene ja landesväär) ning viia sõda võidurikkale lõpule.

Hoopis vastupidist meie võisime panna tähele vene valgete juures. Suur ja liitlaste poolt hästi varustatud Loodearmee, samuti ka Koltšaki ja Denikini väed, varisesid kokku just oma kõrgemate juhtide lühinägelise politika, omavaheliste intriigide ja ebaotsustarbekohase käitumise tõttu alluvatega.

Et eriti kõrgematest juhtidest oleneb sõjas võit või kaotus, siis on täiesti mõistetav meie huvi õppida tundma ning võtta lähema vaatluse alla neid, kes meil olid juhtivatel kohtadel Vabadussõjas. Allpool tootimegi statistilisi andmeid nende kohta, kes olid Vabadussõjas meil operatiivala juhtideks väeosa ülemale vastaval ja kõrgemal ametikohal. Nende hulka on muuseas arvatud üksikpataljonide ülemad, nelja esimese lr. soomusrongi ülemad, suurtükiväedivisjoni ülemad, sõjalaevade komandörid ja staapides operatiivalal väeosa ülemale vastaval või kõrgemal ametikohal teeninud ohvitserid.

Seega esitaksime statistilisi andmeid Vabadussõjas väeosa ülemale vastaval ja kõrgemal ametikohal teeninud 90 operatiivala juhi kohta.

1. Rahvus.

Rahvus	Mitu juhti	%	Märkeid
Eesti .	83	92,2	Veidi suurem riigi enamusrahva % st.
Saksa .	4	4,4	K. Veiss, P. Wetzer, H Salza, E. Teslon.
Soome	1	1,1	E Pekkanen (ingeri polgu ül.).
Vene .	1	1,1	G. Feofanov (2. srtv. polgu ül.).
Rootsi	1	1,1	M. Ekström.

Et Balti pataljoni ülemaks oli sakslane (K. Veiss) ja ingeri pataljoni (hiljem polku) juhtis soomlane, see oli täiesti normaalne. Et aga Tallinnast päritolev soomusrong nr. 4 ülem (sõja lõpul) E. Teslon polnud eesti rahvusest, seda ei teadnud isegi paljud tema kaasvõitlejad. Vene rahvusest G. Feofanov oli pärit ja koolis käinud Pärnus. Rootsi rahvusest I Soome Vabatahtlike Salga energilise juhi M. Ekströmi endine teenistuskäik oli olnud väga vaheldusrikas: ta oli teeninud 1905—1918 Rootsi, Pärsia, Türgi, Saksa ja Soome sõjaväes. Eesti teenistusest lahkus ta 22. 03. 1919. a.

Erilist tähelepanu väärib aga Baierist päritoleva kindralmajor P. M. Wetzteri ilmumine Eestisse Soome abivägede ülemjuha-

tajaks ja Lõuna väerinna ajutiseks juhatajaks (25. 01. — 05. 03. 1919). Kindral Wetzer oleks kergesti võinud saada meie riigikaitsele saatuslikuks, kui mitte meie ülemjuhataja poleks õigel ajal esinenud oma resolutsse seisukohaga. Teatavasti Wetzteri saatmine Eestisse sai algatuse Eesti aadli esindajalt Schillingult.¹⁾ Wetzer pidi määratama koguni Eesti vägede ülemjuhatajaks, kuna Balti aadel „suhtuvat kahtlevalt eestlaste ülemjuhatusse“. Igal juhul aga taheti viia läbi, et kindral Wetzer Soome Vabatahtlike Salga ülemjuhatajana ei alluks Eesti ülemjuhatajale. Sellest kavatsusest, mis sõjaväe juhtimise põhimõtete seisukohalt täiesti hukkamõistetav, tõmbas kriipsu läbi meie ülemjuhataja J. Laidoneri alljärgnev resolutsioon 09. 01. 1919:

„Eestimaal kahte paralleelfronti luua ei ole võimalik. Sõda võib ainult siis edurikkalt edasi viia, kui on üks ülemjuhataja. Kas soomlased käiks minu alla, või mina nende alla, aga kaks korruga ei või juhata. Ma ei mõtle aga, et Eesti võiks omad väed Soome ülemjuhataja alla anda.“

Siinkohal pole meie ülesanne hinnata kindral Wetzteri tegevust Lõunarinde juhatajana, kuid peame siiski märkima, et W. alluvate hulgas tekkis kahtlustusi tema (Wetzteri) Balti aadli poole hoidmises. On aga täiesti kindel, et kui kindral Laidoner vaatamata raskele olukorrale ja mitmelt poolt vastuseismisele 1919. a. suvel tegelikult otsustas sõja landesvääriga ning seega mõistis õieti meie rahva, eriti aga kaitseväge, üldist tahtet, siis saksasõbralise kindral Wetzteri ülemjuhatajaks olles oleks võinud kujuneda otsus, ja seega ka Eesti saatus, hoopis teissuguseks.

Ülemuse mitteusaldamisega on ka selektatav Wetzteri raportis 07. 03. 1919 Eesti Vägede Ülemjuhatajale esinev alljärgnev kaebus Põhja Poegade ülema Hans Kalmu peale:²⁾

„... Arvesse võttes, et polkovnik Kalm oma avalduses väljendas soovi mitte enam alluda minule, rikkus selles mõttes lepingut, loen end seepärast vabaks ja palun mind täiesti vabastada teenistusest Eesti sõjaväes.“

Alluvate usaldus ja lugupidamine oma juhi vastu ja vastastikune arusaamine on sõjas määratu tähtsusega. Seepärast nüüd tagant järele sündmusi hinnates võimegi öelda: tänu taevale, et meil leidis oma

¹⁾ Eesti Abistamise Peatoimkonna (Soomes) koosoleku protokoll 31. det. 1918. a. § 1.

²⁾ Ü 33 — 33.

rahva poegi ka kaitsevæ kõrgematele juhtivatele kohtadele. Seda eneseusaldavat äratundmist oma juhtide vastu aga ei olnud Vabadussõja ajal isegi meie rahvaesindusel, kuna Maapäev oma koosolekul 27. dets. 1918 tegi salajase otsuse paluda Inglismaad määrata inglise kindral meie maal võitlevate vägede ülemjuhatajaks. Loodetavasti elu on õpetanud, et meil tulevikus kunagi sääraسته eksisammudele kaldumist ette ei tule. Eesti rahvusest kaitsevæ juhtkond näitab Vabadussõjas üles suurt ohvrimeelsust ning kõrgeid juhi-võimeid, ja meil pole mingit alust oletada, et tuleviku sõjas see teisiti oleks.

2. Sünniaasta ja vanus Vabadussõja ajal.

Sünniaasta	Vanus V-sõja ajal	Mitu juhti	Sünniaasta	Vanus V-sõja ajal	Mitu juhti
1895	24	3	1883	36	2
1894	25	7	1882	37	4
1893	26	10	1880	39	3
1892	27	4	1879	40	2
1891	28	3	1878	41	1
1890	29	6	1877	42	3
1889	30	7	1876	43	3
1888	31	5	1875	44	2
1887	32	5	1872	47	2
1886	33	8	1871	48	1
1885	34	4	1870	49	1
1884	35	3	1868	51	1

Keskmine vanus väeosa ülemal, vastaval ja kõrgemal ametikohal teeninuil — 32,7 a. Kui aga arvestada üksi diviisi ülemale vastaval ametikohal teeninuid, siis nende keskmine vanus on 40,7 a. Ülemjuhataja oli Vabadussõja ajal 35 (36) a. vana.

3. Päritolu (maaalaline).

Maakond või linn	Mitu juhti	Märkeid
Viljandimaalt . . .	22	Maalt 69 juhti ehk ca 77% juhtide koosseisust. Seejuures kõige rohkem Viljandimaalt.
Tartumaalt . . .	10	
Virumaalt . . .	7	
Järvamaalt . . .	5	
Pärnumaalt . . .	5	
Saaremaalt . . .	5	
Harjumaalt . . .	4	
Läänemaalt . . .	4	
Valgamaalt . . .	3	
Võrumaalt . . .	2	
Petrogradi kuberm.	2	
Tallinnast . . .	6	
Tartust . . .	6	
Paldiskist . . .	2	
Haapsalust . . .	1	
Paidest . . .	1	
Pärnust . . .	1	
Rakverest . . .	1	
Rootsist . . .	1	
Baierist . . .	1	
Teadmata . . .	1	
		Linnadest 18 juhti ehk 20% juhtide koosseisust. Esikohal võrdsest Tallinn ja Tartu.

4. Üldharidus.

Jrk. nr.	Missugune üldharidus	Arv
1.	Kõrgem haridus (ülikool)	8
2.	Keskkool ja õppinud ülikoolis	33
3.	6 ja 7 klassi end. keskkooli	16
4.	4 ja 5 klassi keskkooli, linnakool, kaubanduskool ja kodune	33

5. Sõjaline haridus.

Jrk. nr.	Missugune sõjaline haridus	Arv	Märkeid
1.	Nikolai sõjaväe akad.	7	J. Laidoner, J. Soots, P. Lill, A. Larka, J. Rink, N. Reek ja V. Mut.
2.	Peterburi merekadettide korpuse	2	R. Schiller ja H. A. Salza. — Viimane kuul. ka I kursuse N. mer. akad.
3.	Sõjakooli: Viino 11 Vladimiri 8 mitmel pool 18	37	
4.	Mihaili srtv. kooli	2	H. Brede, H. Kauler.
5.	Tveri ratsav. junkruk.	1	R. Luik.
6.	Paažide korpuse	1	K. Veiss.
7.	Kadeti korp. Soomes	1	P. M. Wetzer.
8.	Sõjaväe topogr. kooli	1	
9.	Lipnikkude kooli	19	
10.	Korpuse ohv. kooli	1	J. Kruus.
11.	Eksternina lipn. katsed	6	
12.	" m. lipn.	6	
13.	Inseneriväe lipn. kooli	1	O. Tief.
14.	Ülendatud ohv. vahvuse ja teenete eest	5	J. Pitka, A. Irv, O. Sternbeck, R. Uritam ja T. Kraus.

6. Mis ajast ja mitu aastat ohvitseri auastmes.

Mis aastast ohvi ser	Mitu aastat ohvitser	Mitu juhti	Märkeid
1919	—	1	J. Pitka
1917	2	3	
1916	3	12	
1915	4	29	
1914	5	4	Pärast Maailmasõja algust.
1913	6	3	
1912	7	2	
1911	8	6	
1910	9	3	
1909	10	2	
1908	11	2	
1907	12	2	
1906	13	3	
1905	14	3	
1904	15	2	
1902	17	2	
1901	18	1	
1900	19	2	
1899	20	3	
1897	22	2	S. Pinding, Veiss.
1895	24	1	J. Stahl.
1893	26	1	E. Limberg.
1889	30	1	P. M. Wetzer.

Kõige rohkem (45,5%) oli kolm ja neli aastat ohvitserina teeninud, kuna üks polnud üldse sõjaväes teeninud. Vaatamata sellele tuleb ohvitserina teenimise keskmine vanus 8 aastat. Võiks veel märkida, et ohvitserina teenistuse ajalt kõige vanemad (Wetzer, Limberg) pidid lahkuma võrdlemisi kiiresti oma kõrgematelt ametikohtadelt.

7. Viimane ametikoht Vene sõjaväes.

Jrk. nr.	Ametikoha nimetus	Arv	Märkeid
1.	Brigaadi ülem . . .	1	Wetzer.
2.	Diviisi staabi ülem .	2	Laidoner, Larka.
3.	Muhu väina kindl. positsiooni stabüli k. t	1	Reek.
4.	Rügemendi ülem .	4	Veiss, Heinze, Pinding, Unt.
5.	Rügemendi ülema abi	3	Tõnisson, Limberg, Kubbo.
6.	Armee-, diviisi ja vastava üksuse staabi osak. ül., käsundusohv. ja van. adjutant	6	Soots, Salza, Rink, Šmidt, Stahl, Mutz
7.	Pataljoni ülem . . .	15	
8.	Srtv. divisj. ül. k. t. . .	2	Kauler, Feofanov.
9.	Srtv. divisj. adjutant, pargi ül. ja majül .	3	Vestel, Terras, Roska.
10.	Laevakomandör . . .	4	Kraus, Schiller, Grenz, Reisberg.
11.	Patari ülem . . .	1	Brede.
12.	Kompani ülem . . .	13	
13.	Eskadroni ülem . . .	3	Luik, Jonson, Parrison.
14.	Maakuulajate k-do ül.	2	Irv, Neps.
15.	Kuulip. k-do ül. . . .	3	
16.	Kaevikuurt. k-do ül.	1	Parts.
17.	Rügemendi adjutant .	3	
18.	Diviisi, brig. ja rüg. side k-do ül. . . .	3	Tallo, Tõnson, Teslon.
19.	Õhu- ja gaasik. ohv., topograaf	3	Sternbeck, Rotšild, Pajos.
20.	Vanem ja noorem ohv. patareis	5	
21.	Navigatsioonihv. ja vahitülem	3	Varma, Klaar, Maaniidi.
22.	Noor ohv. jal. komp. .	3	
23.	„ „ kuulip. k-dos	3	Engmann, Lepp, Luiga.
24.	„ „ inseneriväes	1	Tief.
25.	Ei teeninud Vene sõjav.	2	Pitka, Ekström.

Kõik juhid, välja arvatud J. Pitka, omasid vähemal või suuremal määral sõjakogemusi. Kõige rohkem meie vanemaid juhte tuli pataljoni- ja kompaniülema ametikohalt. Seejuures oli jaotus väeliikide ja teenistusala järgi:

- jalaväest 49 ehk 54,4%
- suurtükiväest 11 „ 12,2%
- mereväest 7 „ 7,7%

- staabi teenist. alalt . 12 ehk 13,3%
- side, g-, õhuk., topogr. 6 „ 6,6%
- ratsaväest 3 „ 3,3%
- inseneriväest 1 „ 1,1%

8. Eesti rahvusväes teenimine.

Kas teenis või mitte E rahvusväes	Mitu juhti	%
Teenis eesti rahvusväes	54	60
Pole teeninud eesti rahvusväes	36	40

Seega tunduvalt üle poole Vabadussõja vanemaid juhte olid varem teeninud meie rahvusväes.

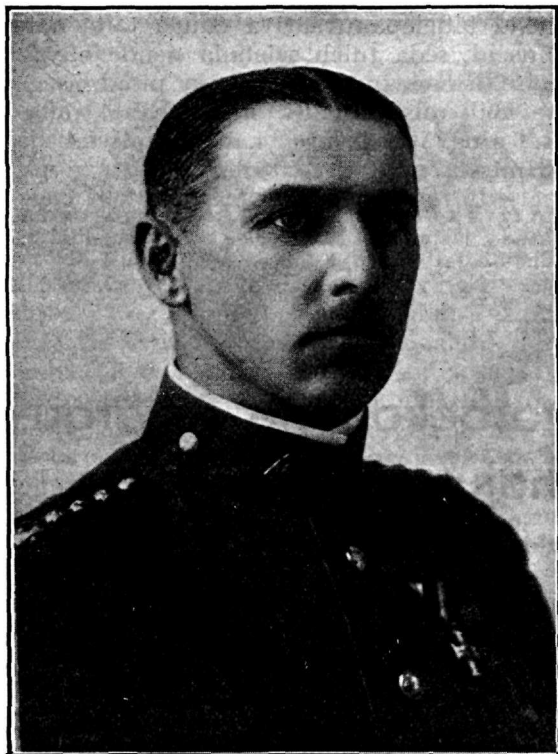
9. Auastmed Vabadussõja ajal.

Auaste	Märkeid		
	01.01.1919	01.07.1919	03.01.1920
Kindralmajor . . .	3	4	5
Kontradmiraal . . .	—	—	1
Polkovnik (kolonel)	9	8	15
Mereväe kapten . . .	—	1	—
2. järgu mer. kapten	2	1	1
Al.-polkovnik (kolleitnant)	9	16	19
Kapten	16	15	21
Al.-kapten	19	17	8
Leitnant	12	14	11
Al.-leitn. ja mitšman	7	6	2
Lipnik	3	—	—
Ilma auastmeta . . .	1	—	—

Vaatluse alla võetud juhtidest ilmusid teenistusse pärast 01. 01. 1919 üheksa ohvitseri, kuna 01. 07. 1919-ks ja 03. 01. 1920-ks oli nendest lahingus langenud ja teenistusest lahkunud kaheksa ohvitseri.

Eriti sõja lõpu-perioodil meie võime panna tähele juhte jõudsat tõusmist auastmeis. Selleks mõjus kaasa ülemjuhataja korraldus, et kõrgematele ametikohtadele määramisel ei tule võtta arvesse mitte üksi ohvitseri teenistuslikku vanust, vaid ka tema tegelikku teenistusalist tublidust. Samast põhimõttest pidas ülemjuhataja kinni ka ohvitseri auastmes ülendamisel, kui ta oma päevakäsu nr. 337 — 12. 07. 1919 muuseas kirjutas: „Meie Vabadussõjas on paljud ohvitserid oma nooruse ja sagedasti ka vähese ettevalmistuse peale vaatamata vastutusrikaste ametite ja kohustustega valmis saanud, tarbekorral vahvust ja osavust üles näidates ja ennastsalgavalt töötades. Seda silmas pidades arvan tarviliseks niisuguste ohvitseride tööd hinnata, neid aukraadides ülendades.“

Kolonel Voldemar-Viktor Rieberg VR I/3 25 aastat ohvitseri kutses.

Kolonel V. V. Rieberg VR I/3.

6/19. augustil s. a. inseneriväe inspektor kolonel Voldemar-Viktor Rieberg pühitses enese ohvitserikutses olemise 25. aasta juubelit.

Juubilar on sündinud 13. mail 1886. Alghariduse omandas kohalikus linnakoolis. Augustis 1907 astus vabatahtlikuna endise Vene sõjaväkke 141. Možaiski jalaväepolku, kust aasta pärast läkitati Tifliisi sõjakooli. Sõjakoolis ülendati allohvitseriks mais 1909, nooremaks portupei-junkruks — septembris 1910 ning vanemaks portupei-junkruks — novembris samal aastal. Vanema portupei-junkruna läkitati staažile 2-se Kaukasuse sapööripataljoni mais 1911. Ohvitseriks ülendamine teostus 6. augustil 1911, kusjuures talle kui õppekursuse väga hästi lõpetanule (keskmise hinne 12) anti nooremleitnandi auastmes üks aasta vanust. Ühtlasi määrati ta teenistusse 8. sapööripataljoni. Sellest ajast peale on kolonel Rieberg ohvitserina pidevalt tegelenud inseneriväe alal. Tema endise elukäigu kohta leiab lugeja andmeid „Sõduris“ 15. 05. s. a. nr. 19.

Soovime juubilarile eelmainitud tähtpäeva puhul palju õnne, head tervist ja pikka iga ning loodame, et tal meie riigikaitse huvides veel kaua on võimalus tööle rakendada oma teadmisi ja kogemusi inseneriväe asjanduse alal.

10. Haavata ja põrutada saanud, langenud.

Maailmasõjas		Vabadussõjas	
Haavata ja põrutada saanud	Arv	Langenud, haavata ja põrutada saanud	Arv
5 korda	1	Langenud	4
4 „	5	3 korda haav. saanud	1
3 „	4	2 „ „ „	2
2 „	10	1 kord haavata või põrutada saanud	7
1 kord	15		
Kokku 35 juhti 72 korral		Kokku 14	

11. Omasid Vabaduseriste.

Mitu V-risti ja V-risti liik	Mitu juhti	Üldse annetatud V-risti 90-le juhile ilma 10-ta	
		V-risti liik	Arv
I/1 ja III/1	1		
Ainult I/1	6	I/1	10
Kolm V-risti	8	III/1	1
Kaks V-risti	20	I/2	29
Ainult I/2	15	II/2	13
„ I/3	19	III/2	1
„ II/3	12	I/3	27
Jäid ilma	10	II/3	35

Kokku 90-st operatiivala juhist 80 juhti omandasid 116 Vabaduseristi. See näitab, et Vabariigi Valitsus hindas kõrgelt meie vanemate juhtide ohvrimeelsust ja nende oskuslikke võimeid.

12. Omasid vene aumärke.

Aumärkide arv	Mitu juhti	Märkeid
11	1	J. Kruus.
8	4	Saadud aumärkidest oli: — Georgi 47 — Anna 145 — Stanislause 109 — Vladimiri 32
7	7	
6	14	
5	11	
4	11	
3	9	
2	10	Kokku . 333 aumärke,
1	10	mis annetatud 77 ohvitserile üheksakümnest. See teeb keskmiselt 3,7 aumärke ohvitseri kohta, mis on tõendus Eesti ohvitseri tublidusest Vene sõjaväes.

Kokkuvõttes meie näeme, et Vabadussõja viisid võidurikkale lõpule ka kõrgematel juhtivatel kohtadel meie oma rahva pojad, mida võime märkida iseteadvusega. Juhtide enamik (üle $\frac{3}{4}$) oli pärit maalt ja nad peagu kõik olid kasvanud üles majanduslikult rasketes tingimustes, poisikesena käinud suveti karjas ja teeninud sedaviisi endale talveks ülalpidamist ja kooliraha. Visa töö ja vaevaga nad olid karastanud oma tahte jõudu ja kogunud elukogemusi.

Maailmasõda andis võrdselt kogemusi nii meile kui meie vastastele Vabadussõjas. Kui

aga eesti juhtkond seejärel suutis siiski teotseda paremini, siis tuleb seda osalt panna eestlase kõrgema juhivõime arvele.

Et vabadussõjas eluaastatelt ja teenistuslikult staažilt ka võrdlemisi noored juhid suutsid tähelepanuvääriva eduga täita oma kohuseid, seda tuleb seletada nende ohvri-meelse isamaa-armastusega ja püüdmisega teha kõik mis võimalik oma rahvale vabaduse ning iseseisvuse kättevõitmiseks ja kaitsmiseks.

Allikana käesoleva töö koostamisel on kasutatud vastavate ohvitseride teenistulehti ja Vabadussõja Ajaloo Komitee arhivaale.

Kas kaitseolukorras on otstarbekohane esijärgurühmade laskurijagused hajutada sügavusse.

Kapten E. Vakkur.

K. a. „Sõduri“ nr. 18 veergudel autor —se— artiklis „Märkmeid jao taktikalises väljajõppes kaitsel“ väljendab palju uusi laskurirühma taktikasse puutuvaid mõtteid, millistest siiski mõned nõuavad vastuväiteid.

Artikli autor nõuab kaitseolukorras esijärgurühmade asetuse sügavuse saavutamiseks laskurijagude asetamist ka jagude taha — rühma kaitselõigu sügavusse, kirjutades: „Joonete asetatud rühma jagude läbimurdel vaenlasel avaneb võimalus edukaks teotsemiseks kaitselisele asunud osade tiibadele ja tule ülekandmiseks sügavusest lähenevate varude vastu. On vaenlane siiski läbi tunginud ka jagude vahelisest tuletõkkest, siis l-jagude asudes sügavuses, satub ta uutele tulepesadele, mille vastu peab arenema jälle plaanikindel võitlus. Samal ajal aga ka jaod oma rinde muutmise võtavad vaenlase täielise tiibtule alla“ (minu sõrendus) (vt. k. a. „Sõdur“ nr. 18 lk 458). Ja edasi samal leheküljel: „Eeltoodud kaalutlusil ja isiklikude katsete põhjal olen veendumusele jõudnud, et oludes, kus vaenlase sisse-murre positsiooni võib kogu rühma vastupanu kokkuvarisemisele viia ja varude liikumise seisma panna — on õigustatud l-jagude asetuse sügavusse ka nii, et nad vastupanupositsiooni ette tulevõitlusest osa ei võta“.

On selge, et ilma sügavuseta, ühele joo-

nele väljavenitatud rühma positsioonist läbimurdmine on palju kergem kui siis, kui rühma kaitselõigul on teatav sügavus; kuid iseküsimus on, kas seda sügavust tuleb püüda saavutada l-jagude asetusega sügavusse, või mõnel muul viisil.

Esijärgurühmade peamine ülesanne püsiival kaitsel on vastase liikumise tõkestamine ja seda juba vastupanupositsiooni eelserva ees. Et vastast suuta tõkestada v. positsiooni eelserva ees, selleks peab sinna koondatud olema kõik rühma relvade, s. o. ka, v. püsside ja käsigranaatide tuli. Ainult terve rühma relvade ühendatud tulega võime loota vastase ründaku täielist tõkestamist. Kui meie seda ei suuda, s. o. kui rühma positsioon ei moodusta tule mõttes terviku, mille maksimum on koondatud vastupanupositsiooni eelserva ette, vaid rühm võitleb kahel, üksteisest tule mõttes eraldatud positsioonil, siis jõuame paratamatult olukorraneni, kus me ei suuda vastast tõkestada vastupanupositsioonil ka tulega, ega selle sügavusse asetatud l-jagudega. Autor —se— on küll teisel arvamusel, lootes et esijoonel asuvad ka jaod, pärast seda kui vastane on läbi tunginud nende tuletõkkest, „rinde muutmise võtavad vaenlase täielise tiibtule alla“. Toodud mõte on küll pealtnäha väga ilus, kuid tal puudub reaalne alus ning ta realiseerimine tegelikes lahinguoludes on väga problemaatiline. Selleks, et jõuda

Kolonelleitnant Karl Mutso ks. 25 aastat ohvitseri kutses.

6/19. augustil s. a. täitus veerand sajan-dit 3. suurtükiväegrupi ülema kolonelleitnant Karl Mutso ülendamisest esimesse ohvitseri auastmesse.

Juubilar on pärit Tartumaalt, Vorbuse vallast, sündinud 30. oktoobril 1887. Pärast keskhariduse omandamist 1. Vilno linna gümnaasiumi juures eksternina astus 1908. aasta septembris Vilno sõjakooli, mille lõpetas 1. järgus 6/19. augustil 1911, olles samal päeval ülendatud ohvitseriks nooremleitnandi auastmesse ning ühtlasi määratud teenistusse 107. Troitski jalaväepolku. Juunis 1913 läkitati 18. suurtükiväebrigaadi juurde suurtükiväe asjandusega tutvumiseks. Augustis järgmisel aastal viidi üle teenistusse eeltähendatud brigaadi, patarei vanema-ohvitseri ametkohale. Maailmasõjast võttis osa algusest lõpuni rindel, teenides patarei vanemohvitserina 18. suurtükiväe brigaadi koosseisus ja patarei ülemana järgimööda 137. suurtükiväe divisjonis, 8. suurtükiväe brigaadis ja 18. suurtükiväe brigaadis. Enamlaste võimule tulles lahkus vene vägedest detsembrist 1917, ja siirdus kodumaale Eesti rahvuslikkudesse väeosadesse, kus jaanuaris 1918 määrati teenistusse Eesti suurtükiväe brigaadi. Pärast Saksa okupatsioonivõimude poolt läbiviidud Eesti rahvuslikkude väeosade laialisaatmist sõitis ühes Tartust väljasaadetud Ukraina üliõpilastega Kiievisse.

Eesti kaitseväeteenistusse astus novembris 1922, kusjuures määrati 2. suurtükiväerügementi õppekomando kursuse ohvitseriks. Edasi teenis sama rügemendi õppekomando ülema, 2. suurtükiväegrupi ülema abi, alalisvää ohvitseride kursuse ülema, 4. suurtükiväegrupi ülema abi ja 3. suurtükiväegrupi ülema abi ametkohtadel. 1. detsembrist 1928 määrati 3. suurtükiväegrupi ülema kohusetäitjaks ja 24. veebruaril 1929 sama grupi ülemaks. 8. juunist s. a. täidab aju-

Kolonelleitnant K. Mutso KS.

tiselt suurtükiväe inspektori abi kohuseid kolonelleitnant August Ratiste VR II/3 läkitamise puhul kõrgemas sõjakooli.

1923. aastal viibis erialaste teadmiste täiendamise otstarbel paarikuusel läkitamisel Prantsusmaal. 1931. aastal lõpetas Eestis kõrgema sõjakooli.

Kõrgendati leitnandiks 30. 8. 1914, kapteniks 20. 03. 1917, majoriks 24. 02. 1924 ja kolonelleitnandiks 24. 02. 1929.

Kolonelleitnant Mutsole on annetatud Kaitseleidu III klassi Kotkarist. Peale selle omab ta endise Vene Anna ordu 2., 3. ja 4. järgu aumärke ja Stanislaoose ordu 2. ja 3. järgu aumärke mõökade ja lindiga.

Soovime juubilarile head õnne, tervist ja edu ning loodame ühtlasi, et ta senise energia ja püsivusega veel kaua suudab jätkata oma tulemusrikast tegevust riigi julgeoleku kaitseks.

sügavusse asetatud l-jagudeni, peab vaenlane enne vallutama esijärgus asuvate kk jagude positsioonid. Kui see nii on, siis ei saa enam juttu olla nende kk-te tulest vastase osade pihta, kes tungivad peale sügavuses asuvate l-jagude positsioonidele, sest need kk: kas on vastase poolt vallutatud või asuvad taandumisel. Seega vastase väiksemagi edu puhul vahetult vastupanupositsiooni eelservale asetatud kk on

sunnitud vaikima ning rühm on kaotanud oma peamise tulejõu — automaatrelvad.

Tähendab, kõik rühma relvad peavad suutma osa võtta tulevõitlusest vastupanupositsiooni eelserva ees. Meie kinnine maastik väga harva võimaldab sügavusse asetatud l-jagudel tulistamist vastupanupositsiooni eelserva ette, ja kui maastik seda võimaldabki, siis juba 50—100 m rühma positsiooni sügavuse juures jätame kasuta-

mata tervelt $\frac{1}{3}$ kuni $\frac{1}{6}$ püssi tappevtule distantsist, ning vastasel on võimalus tõusta rünnakule enne esijärgurühmade mõjuv- tute piirkonda jõudmist. Ka käsigranaate saavad sügavusse asetatud l-jaod kasu- tada vaid pärast seda, kui vastane on juba vallutanud rühma kk positsioonid.

Aga võib-olla on kasulik asetada l-jagu- sid sügavusse eesmärgil, et neid kasutada aktiivseks tegevuseks, s. o. vastulöökideks. Ka siin jõuame pikema analüüsita eitava vastuseni: vastulöök võib aset leida ikkagi siis, kui positsiooni sissemurdnud vastase edasilükumine on tulega tõkestatud. Järeli- kult positsiooni sügavusse asetatud laskuri- jagusid ei saa kasutada vastulöökideks, vaid neid saab ikkagi kasutada vaid vas- tase tõkestamiseks. Et aga vastase tõkes- tamine rühma positsiooni sisemuses lasku- rijagudega ei saa anda suuri tagajärgesid, seda nägime eespool. Iseasi on teises jär- gus, resp. toetusjoonel asuvate l-rühmade l-jagude rivistusega. Seal, olenevalt olu- korrast, kk jaod tõkestavad positsiooni sis- semurdnud vastase tulega, kuna l-jaod, ja isegi kk jagude tagavaratoimkonnad positi- siooni sisseimbunud vastase paiskavad vastulöökidega tagasi. Sel juhtumil on õigustatud kk jagude asetamine l-jagude ette. Kuid ka siis, s. o. tõkestusjoonel, ei suudeta, arvestades meie laiu rindeid, luua ainult kk ja rk katkestamata tuletõket, mis- tõttu tihti tuleb l-jagusid kasutada passiiv- seteks ülesanneteks, s. o. tõkestamiseks, kuna aktiivne tegevus jääb pataljoni ja suuremate üksuste varude ülesandeks.

Seega: **esijärgurühmade l-jagusid ei ole otstarbekohane asetada sügavusse — kk jagude taha.** Kuid teisest küljest rühma positsioon jagude joonelisel asetusel ei ole kuigi tugev, mispärast peame püüdma saa- vutada positsiooni sügavust ka rühma mõõ- dus. Kuidas? Jääb järgi teine kombinat- sioon, mille peale pole tähelepanu pööra- tud, s. o. kk jagude asetamine rüh- ma mõõdusteisele joonele — l-ja- gudest tahapoole.

KK tappevtule ulatus on kuni 700 m. See- ga kk asetamisega sügavusse 50 kuni 100 meetri piirides suudame kallaletungivat vastast tule alla võtta juba alates 600 meet- ri kauguselt vastupanupositsiooni eelser- vast, mis kauguse mõttes küllaldane.

Teiseks esijärgu kk asetamisega väike- sse sügavusse tagame nende lakkama- ta tegevust ka siis, kui vastasel on õnnestu- nud vallutada mõned esijärgu laskurikaevi-

kud, s. o. iga vastase paarikümne meetriline edu ei sunni veel vaikima esijärgurühmade peamisi relvi — kk-id.

Ja lõpuks esijärgurühmade kk jagude asetamist 50—100 m sügavusse laskuri- jagude asetuse taha nõuab asjaolu, et meie oludes kk tule maksimaalseks ära kasuta- miseks peab rõhuv enamuse relvi vastast tõkestama flankeerivate tuledega. Kuid kõik flankeerivad relvad pea- vad rindelt olema kaetud tule- ga, veel parem aga laskurite asetusega. Meie võime teoreetiliselt targutada palju, kuid nagu tõestavad ma- ailmastõja kogemused, tulistab relv vaid siis flankeerivalt, kui ta asetuse on rindelt kae- tud. Kui relva asetuse rindelt kae- tud pole, siis ei suudata teda ükski vägi kriitilisel momendil sun- dida tulistama oma naabri ette, vaid relv asub võitlusesse vas- tasega, kes teda vahetult rün- dab. Tagajärg: relvad kalduvad kõrvale tuleplaanis ettenähtud tuleülesannete täitmi- sest; tulesüsteemi, mis flankeeriva põhi- meetodi järgi tulistamise juures oli katkes- tamatu, tekivad tühikud ning vastasel avanevad „väravad“, mille läbi ta karista- matult imbub positsiooni. Seega kõik flan- keerivaid ülesandeid täitvad relvad peavad rindelt olema kaitsitud kas l-jagude või frontaalselt tulistavate automaatrelvade asetusega (resp. tulega). Et meie olud har- va võimaldavad flankeerivaid kk asetusi katta frontaalselt tulistavate kuulipildujate- ga, siis on selge, et meie oludes selleks kõige kohasemad on laskurijaod. Seega jällegi põhjus, mis keelab l-jagude järgus- tamist sügavusse kk jagude asetuse taha.

Kokkuvõttes: l-jagude tule maksi- maalne ära kasutamine ja flankee- rivalt tulistavate automaatrelvade rindelt katmise vajadus nõuab esi- järgurühmade l-jagude paiknemist püsivkaitse olukorras vahetult vas- tupanupositsiooni eelservale. See- vastu kuulipildujate flankeerivate ülesannete täitmiseks vaja nende asetuse rindelt katmist, kui ka lak- kamatu töötamise tagamist juhtu- mil, kui vastasel on õnnestanud sisse murda vastupanupositsiooni eel- serva. See nõuab kk jagude aseta- mist 50—100 m sügavusse vastupanu- positsiooni eelservast — l-jagude asetuse taha.

Lahingumoonaga varustamise korraldamine laskurrühmas.

Ltn. J. Paul.

Sissejuhatus.

Kaasaja tulirelvad on suutelised täitma lahinguülesannet siis, kui neid küllaldaselt ja õigeaegselt varustatakse lahingumoonaga. Ainult laitmatu hooldusteenistus, tagades lahingumoonaga korrapärase juurde-toomise, võimaldab lahingu eduka läbiviimise.

Neid põhimõtteid käsitlevaid artikleid võib leida viimasel ajal sõjakirjanduses ikka sagedamini. Hooldusteenistusele pühendatakse järjest suuremat tähelepanu. Kahjuks käsitleb enamik kirjutusi küsimust suuremate üksuste ja kõrgemate juhtide seisukohast. Nooremad juhid on jäetud teotsema omal käel, juhitud vaid eeskirjade üldsisulistest paragrahvidest. Niisuguses olukorras ei tule sugugi imestada, kui leidub nooremaid juhte, kellel puudub selge ettekujutus ülesandeist varustamise alal.

Kuigi puudub kirjandus väiksemate üksuste hooldusteenistuse kohta, siis ometi on esinenud viimaseil aastail väljaõppe juures nimetatud alal katsetamisi ja püütud lahendada küsimust meie otudele vastavalt. Sõjakoolis (teiste väeosade kohta puuduvad andmed) 1934. a. alates peagu kõigil taktikalistel õppustel kompani ja rühma piires on katsetatud hooldusteenistuse ala — eriti aga lahingumoonaga varustamist. Viimane asjaolu, leidnud käsitlemist rühma ja jao piires, on näidanud, et see ala on küllalt tähtis osa üldises lahingumoonaga varustamise redelis, et seda põhjalikult tunda. Vähe on eeskirjades toodud põhi-alustest. Rühma ja jao juhid peavad tundma peensusteni lahingumoonaga varustamise küsimust rühma piires, mõistma käsitseda kasutada antavaid veovahendeid ja oskama säästa sõduri jõudu lahingus viimase küllalt suure lahingukoormatuse juures.

Käesolev kirjutis käsitleb rühma ja jao laskemoonaga varustamist. Aluseks on võetud meie eeskirjades toodud nõuded lahingumoonaga varustamise alal ja katsetamised sõjakoolis.

Varustamine lahingumoonaga rännakul.

LE § 167 ütleb: „Rünnak peab võimaldama juhi otsuste kiiret täitmist, kusjuures vägede lahinguvõime ei tohi nõrgeneda...“

Lahing tulevikus nõuab sõdurilt suurt jõupingutust. Edukalt lahingus teotseda suudab mitte väljakurnatud võitleja. Rännak, olles lahingu eelperiood, ei tohi sõdurit põhjendamatult väsitada.

Viimastel aastatel leiab ikka enam pooldamist sõduri üldise koormatuse kergendamine. Selles suunas korraldatakse paljudes meie naaberriikides katseid, kus ka saavutatud häid tulemusi (Rootsi jalaväelase senist koormatust — 31 kg on vähendatud 23,3 kg-ni). Ka meil on hakatud vähendama sõduri koormatust. Kuni möödunud aastani meie sõduri rännakkoormatus oli 29,646 kg (Ü.Ö. 4. lisa V avaldatud „Teadestik sõduri ja allohvitseri rännakkoorma üle“) 1935. a. aga kergendati sõduri rännakkoormatust sellega, et teda varustati senise 120 padrunit asemel 90-ga ja vabastati tagavarapadrunitasku ja käsigranaatide kandmisest (Juhi käsiraamat lhk. 396). Peale neid kergendusi jäi sõduri rännakkoorma raskuseks 27,330 kg. See koormatus ei ole veel sugugi väike, kuid tulevikus laskemoona alal suuremad kärpimised pole võimalikud. 1 tuleühik peab jaiaväelasel alaliselt rännakul oma juures olema.

Püssilaskemoona kandmiseks iga laskur on varustatud kahe padrunitaskuga, millistesse mahub 90 padrunit. Kahjuks ei ole meie padrunitaskud kõik ühesuguse mahtuvusega. Väga palju on padrunitaskuid, kuhu mahub vaid 30 padrunit. Niisugusel juhul ülejäänud padrunit tuleb mahutada riiete taskudesse. Taskuid tuleb laskemoona kandmiseks kasutada ka sellel juhul, kui laskurid varustatakse, tingitud lahinguülesannetest, rohkem kui ühe tuleühikuga. Inglise vintpüssi padruneid võib laskur kanda ka vabriku pakendis — 50 tükki kotis üle õla.

Püssimoonaga pole varustatud kaks sihturit rühmas. Nemad kannavad vööl sihturikauna, milles 2 magasinini à 25 padrunit kk-le.

Juhul, kui rühm kuulub pea jõudude kolonni koosseisu, ülejäänud rühma lahingumoon veetakse rühma veokil.

Kompanii vooris on nähtud ette igale rühmale üks veok laskemoona vedamiseks. Võib oletada, et sõjas enamik juhtudel on rühma veovahendiks harilik maamehelt rek-

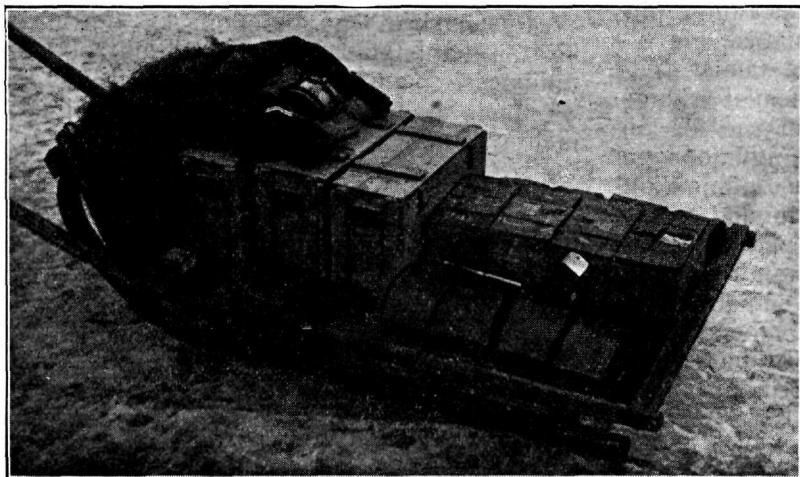
vireeritud vanker ja regi. Nende mõõted on kaitsevâes alaliselt tarvitusel olevate veovahenditega võrreldes peagu samad, nende ehitus aga enamik juhtudel nõrgem. Vankri küljed on kas laudadest, või on tarvitatud redeleid. Regede põhi on kas laudadest või varbadest. Ree kandevõime on suurem, kui vankri oma.

Vankrite ja regede erimõõted ja erisugune kandevõime sunnivad võtma aluseks koorma suuruse kindlaksmääramisel nõrgema veoki võimed. Koorma kasulik kaal¹⁾ tohib olla 200—300 kg, et võimalduks vedu ka halbadel teedel.

Koorma kasuliku kaalu moodustavad:

Asjade nimetus	Kaal
2 kk-le à 1 tü. — 200 pdr. magasinides ja viimased magasinipaunades	75,5 kg
2 kk-le à ½ tü. + 200 pdr. kahes kastis	44,5 „
1 laadimismasin	4,8 „
½ tü. 30 laskurile 2 kastis	47,3 „
1 tü. käsigranaate 38 laskurile	96,7 „
1 tü. püstolile	0,3 „
1 tü. rakettpüstolile	3,0 „
Kk. erivarustus	10,0 kg ²⁾
Kaks seljapauna	12,4 „
Kokku	294,5 kg

Selle raskuse juures on hobune võimeline vedama koormat ka väljaspool teid.

Pilt nr. 1. Rühma veok.

¹⁾ Kasuliku kaalu hulka ei arvata veokitarbeid ja rakendusse kuuluva hobuse keerti. Veokitarbed oleksid: kattepresent, koormakõis, hobusetekk, presentämber, nutrivõti, määrdenõu, peakott, hobusepuhastuse abinõud ja keerd.

²⁾ Kaal on umbkaudne, kuna erivarustise artikleid pole kaasas alati võrdsest.

Koorma suurendamine veel ühe laskemoona tü. võrra teeks aga vedamise juba raskeks.

Kuna L.E. II § 10 pooldab mag. käsitsi laadimist ja katsetamine maastikul on näidanud sama, siis võiks küll padrunite laadimismasinat lugeda ülearuseks esemeks koormas.

Koorem peab ehituselt tagama, et

- raskus oleks jagatud mõlemale teljele (jalasele) võrdsest (vankril võib olla ees suurem raskus, reel vastupidi);
- laskemoon oleks kergesti kättesaadav;
- veokitarbed oleksid alati kättesaadaval.

Arvestanud neid nõudeid, võiks lugeda vastuvõetavaks ülesvõttel nr. 1 näidatud asjade paigutus. Vankrit kasutades tuleks paigutada granaadikastid, kui koorma kergem osa, taha ja laskemoon ette.

Rühma hargnemisel lahingkorda vabastatakse rühma veok lahingumoonast. Kk laskemoon võetakse tervikult kaasa, samuti ka käsigranaadid. Veokile võib jääda alles ainult laskurite laskemoon. Veoki kiireks vabastamiseks ja kiireks lahingumoona väljaandmiseks jagudele, peab olema lahingumoon veokil paigutatud jagude kaupa kastidesse.

Kk laskemoona veetakse veokil 1,5 tü. kummalegi kk jaole, kokku 3000 padrunit, missugusest arvust magasinides 1600 pdr. (kummalegi kk jaole à 800 pdr.).

Juhi käsiraamatus (lk. 397) on öeldud, et kk padrunitest on üks tuleühik (1000 pdr.) magasinides, viimased magasinipaunades. See ei ole aga praeguste kandepaunade juures teostatav. Meil kasutavad kandepaunad mahutavad 8 magasinini à 25 padrunit. Padrunikandjateks on numbrid 3 ja 4, kummalgi 2 pauna, ühendatud rihtmädaga üle õla (vaata

ülesvõtte nr. 2). Selle kandmismoodusega oleks võimalik kanda kaasas 800 padr. laetuna magasinidesse. Ülejäänud 200 padr. tuleühikust tuleb aga jätta magasinidesse laadimata. Võiks veel üksikut viiendat pauna kanda kaasas lahtiselt, kuid see nõuaks

Pilt nr. 2.

Kk jagu täies lahingurakmes — näha kandepaunad.

alaliselt pauna käes kandmist ja takistaks teotsemist relvaga.

Võimalik, et tulevikus kavatakse valmistada kk magasinide kandmiseks vähemaid, mahtuvusega 4 magasinini — 100 pdr. — kandepaunu. See lahendaks tuleühiku kaasaskandmise võimaluse magasinidesse laetuna ja vähendaks ühe mehe koormatust kuulipilduja padrunit arvel umbes 10 kg võrra. Kuivõrd kiirelt see uuendus meil on läbiviidav, on rahaline küsimus ega kuulu siia. Igatahes lähemas tulevikus tuleb edasi töötada olemasoleva materjaliga.

Laskemoonaga varustamise korraldamise aluseks rühma piires on rühmüli käsk.

Rühmüli kompüli käsu alusel oma käsus rännaku korraldamiseks:

- määrab laskemoona kantava normi ja kontrollib selle olemasolu;
- teeb teatavaks veokijuhile asukoha rännakukolonnis;
- kontrollib laskemoona hulka ja pakkimist veokil.

Laskemoona allesolekut ei tule kontrollida mitte üksi rännaku alguses, vaid ka rännaku kestel, kuna tegelikus sõjaolukorras rännaku lõpposas väsimusest tingitult püütakse kergendada laskemoona mahaviskamisega koormat.

Rühma veoki asukoha suhtes rännakukolonnis on vaated õppuste teostamisel lahku minevad. Ühed pooldavad J.E. I ettenähtud asukohta, rühma veok kompani laskemoonavoori koosseisus kompani lõpus, teised aga seavad rühma veoki vahetult rühma lõppu. Mõlemal asetusel on oma hüved ja pahed.

Kui veokid asuvad kompani lõpus, on kergem pidada rännakudistsipliini, aga

laskemoona kättesaamine veokilt raskendatud. Kui veokid asuvad rühmade järel, siis nõuab rännakudistsipliini hoidmine suuremat jõupingutust, laskemoona kättesaamine veokilt aga on väga kiire.

Arvan, et mõlemad moodused on vastuvõetavad tingituna olukorrast. Kui meil aga olukord näeb ette ootamata kokkupuuete võimaluse maapealse vastasega, siis tuleb küll eelistada asetust, kus veok on rühma järel.

Jaouilema kohuseks on:

- kontrollida rännaku alul ja kestel laskemoona;
- rännaku alul määrata nimeliselt veokilt laskemoona ja kk erivarustuse toojad:

- nr. 3. — kaks mag. pauna,
- nr. 4. — kaks mag. pauna,
- nr. 5, 6 — padrunikast jne.

Kk sihturid kannavad kergeid kuulipildujaid alaliselt kaasas, nende seljapaunad veetakse aga kuni veoki mahajätmiseni viimasel.

Juhul, kui rühm on määratud eelpatrulliks, liigub rühma vanker tingimata eelpatrulli südamikü järel. Patrullist välja saadetud piilkonnad — kk jaod — võtavad kaasa veokilt magasinidesse laetud laskemoona. Kastis olevat lahtist laskemoona pole soovitatav kohe kaasa võtta, kuna see asjata koormaks jagu. Lahingu arenedes rühmavanema kohus on korraldada mahajäänud laskemoona järelesaatmist. Siiski olukorrast tingituna, võib varustada väljasaadetud kk jagu ka suuremal määral laskemoonaga.

Kk magasin paunasid kandvate meeste koormatus on 47,475 kg, mis küllalt suur meest juba lühema aja jooksul väsitama. Seepärast tuleb igal väikesel peatusel vahetada kk mag. paunade kandjaid.

Õhukaitseks määratud rühm kompüli saadud käsu alusel kasutab vastase lennukite vastu võitlemiseks püssi või kk tuld, viimasel juhul rakendades tegevusse kas ühe või kaks kk. Kui kasutatakse kk tuld, siis tuleb õhukaitseks määratud jaol kanda kaasas üks paar kandekotte 400 padruniga, laetud magasinidesse. Et niisugusel juhul padrunkandja koormat (47,475 kg) kergendada, on soovitatav asetada nr. 3. seljapaun veokile. Igal väikesel peatusel tuleb määrata uus kandja.

Kui teostamisel on pealetung, siis kestab rühma rännak tavaliselt kuni hargnemiseni jagudeks, olles selleks sunnitud vastase suurtükiväe tulega või tingituna

ülesandest. Veok vabastatakse koormast hargnemisel. Veokile jäetakse ainult püssilaskemoon, kui selle kaasavõtmiseks ei tehta erikorraldust.

Veokilt laskemoona kiireks mahavõtmiseks on tarvilik, et see teostuks kindlas järjekorras.

Vastuvõetav järjekord mahavõtmisel oleks järgmine:

Mahavõtmise järk.	Mahavõtja	Mida võtab maha
1.	Sihtur . .	Seljapauna ja kk erivarustus
2.	Nr. 3 . . .	Kaks mag. pauna
3.	Nr. 4 . . .	"
4.	Nr. 5 . . .	Kk padrunikast
5.	Nr. 6—7 . .	Jao käsigranaadid
6.	2 meest laskuri jaost	Granaadikast laskurijaole
7.	2 meest . .	Laskemoonakast laskureile ¹⁾

Vankri vabastamist juhatab rühmavanim.

Veokilt maha võetud laskemoon viiakse veokist kaugemale, kus jaoüleva abi juhtimisel sünnib laskemoona jagamine sõduritele. Tühjad kastid viiakse tagasi veokile.

Veok vabastatud laskemoonast läheb patüli käsutusse, kes korraldab sellega laskemoona juurdevedu asutatavasse kompani LP-sse. Rühmaülem peab andma hobusemehele täpsad andmed, kuhu sõita, vastasel korral võib viimane eksida.

Kk tuleühik, missugune magasinidesse laadimata, tuleb jagada nr. nr. 5, 6 ja 7 vahel, kusjuures kandmise hõlbustamiseks kasutada riidest kotte või nende puudumisel asetada padrunid seljapauna. Pappkarpidesse pakitud padrunite asetamine seljapauna ei ole aga kuigi õnnestunud lahendus, kuna karbid seljapaunas võivad puruneda ja siis osutub padrunite kättesaamine väga aegaviitvaks ja tülikaks. Kott padrunite kandmiseks võiks olla harilik liivakott, missugust kasutatakse kaevikute täiendustöödel (mõõted 15×20×50 cm). Rännakul kantakse tühi kott tagavaratoimkondlase seljapaunas. Ka lahingus võib täis kotti kanda seljapaunas, juhul kui sellest ei teostata magasinide täitmist. Ühes kotis oleks normaalselt 350 padrunit.

Kui tuleb jagada välja laskuritele ka veokil olev ½ tü., siis on seda võimalik kanda inglise padrunite juures vabrikupakendis üle öla, vene padrunid tuleb aga asetada riiete taskusse.

¹⁾ Kuulub mahavõtmisele ainult siis, kui selleks on erikorraldus.

Varustamine lahingumoonaga pealetungil.

JE II § 708 ütleb: „Laskemoonaga täiendamine pealetungil peab olema organiseeritud niimoodi, et ta terve lahingu vältusel toimuks automaatselt ja pidevalt — sedamööda, kuidas laskemoona lahingus kulutatakse.“

Eriti raskeks osutub täiendamine lahingumoonaga just kallaletungil ja edurendamisel, kuna sellel ajajärgul lahingumoonaga kulu on kõige suurem ja edasiliikumine vastase poole viib meid järjest kaugemale oma seljatagustest tagavaradest. Et vältida sellel perioodil laskemoona puudust, tuleb kallaletungi alul näha ette selle kulu ja ennast vastavalt varustada. Kompül määrab tavaliselt laskemoona hulga, missugune tuleb võtta kaasa (JE II § 709).

Laskemoonaga varustamise aluseks rühmas on rühmüli käsk.

Rühmüli käsus:

- 1) teatab kompülilt määratud kaasavõetava laskemoona hulga;
- 2) teatab komp. LP asukoha kallaletungi algul ja edasiliikumisel;
- 3) määrab laskemoona kandjad ja käsib neil minna komp. LP-sse;
- 4) näitab kätte tee, mida kasutada laskemoona juurdetoomisel;
- 5) teatab leppemärgi laskemoona nõudmiseks, kui pooled padrunid läbi;
- 6) teeb korralduse jaoülevatele kontrollida laskemoonaga täiendamist ja viimase teostamisest kanda ette.

Padrunite juurdekandjad kallaletungil tuleb määrata kk jagudest, vaatamata sellele, et need jaod on arvuliselt väiksemad. Need jaod võitlevad peamiselt tulega ja nende koosseisust ühe mehe äraolek ei avalda veel mõju tuletajajärgedele. Pealegi juurdetoodav padrunitetagavara on ka peamiselt kk laskemoon ja iga kandja toob seda oma jao juurde.

Laskurijagudest meeste määramisel padrunite kandjateks jääks meie väike löögijõud veelgi nõrgemaks.

Laskemoona juurdekandjateks tuleb määrata julgeid ja ettevõtlikke mehi¹⁾. Kui kompanis olemas käsiveokeid laskemoona kergemaks edasitoimetamiseks, siis varustatakse padrunite juurdekandjad viimastega kompani LP-s. Veokite puudusel tuleb kasutada padrunite edasitoimetamiseks kotte või nende puudumisel ka vabrikukaste.

¹⁾ LE II § 711.

Lahingumoonaga täiendamist kallaletungil lähtealusel rühmülilt teada antud normini teostab iga jagu iseseisvalt ja oülema korraldusel. Selleks viimane saadab ühe või kaks meest kompani LP-sse laskemoona juurde tooma. Rühm endale mingisugust vahepealset laskemoona punkti ei asuta.

Kallaletungil omaette tegevuse moodustab töö kk jaos. Kuna laskurijaos iga laskur kulutab padruneid oma padrunitaskust, siis selle vastu kergekuulipildujale padrunite juurdetoimetamisest võtab osa peagu terve jagu. Oluline tähtsus selle juures on õigel tööjaotusel. 1934./35. a. Sõjakooli aspirantidega taktikalistel õppustel ja ka lahingulaskmistel teostatud katsetel osutus vastuvõetavamaks padrunite juurdetoimetamise viisiks kergekuulipildujale järgmine:

Kk tegevtoimkond kallaletungil.

Kallaletungil lähtealusel jaotatakse laskemoon numbrite vahel järgmiselt:

- nr. 3 — 2 magasinipauna à 200 pdr.,
- nr. 4 — 2 magasinipauna à 200 pdr.,
- nr. 5 — 350 padrunit riidest kotis,
- nr. 6 — 350 padrunit riidest kotis.

Mag. paunad on vabastatud kanderihmade küljest ja kantakse käes. Nr. 3 asub kk juures, kus toimub magasinide väljavõtmist kandepaunadest ja nende kätteleulutamist sihturile või sihturi juurde valmispanemist ja tühjastatud magasinide kokkukorjamist ja kandepaunadesse asetamist¹⁾.

Nr. 4 asub kk tagapool 8—10 m. Tagavaratoimkond asub täiesti varjatult.

Kui esimesel tulepositsioonil pole suudetud lasta välja 200 padrunit, siis pärast hüpet uuel tulepositsioonil asetused jääb endiseks. Teisel positsioonil tühjaks lastud mag. paun hüppe korral kolmandale positsioonile jääb maha. Nr. 3 hüppab edasi ainult ühe paunaga. Nr. 4 liigub edasi endiselt 2 paunaga. Nr. 5 ja 6 hüppavad kk endisesse pessa, kus jäi tühi paun, ja asuvad selle täitmisele, võttes laskemoona endaga kaasaskantavast kotist. Mag. täitmist toimetatakse käsitsi, masinat kasutamata.

¹⁾ J. E. II § 34.

LE II § 10 ütleb: „Magasinide täitmise harjutamisel pandagu erilist rõhku käsitsi täitmisele, sest et see täitmiseviis on lahingus, laskekoha läheduses normaalne.“ Nagu on näidanud ka praktilised kogemused, on käsitsi magasinide täitmine palju kiirem masinaga laadimisest. Maastikul

Magasinide täitmine.

kaasas kanda masin on ainult tülinaks ja sõduri koorma suurendajaks.

Kui vahepeal, kk, uuele positsioonile asudes, on saanud tühjaks ka teine nr. 3 käes olev magasinipauna, siis uuel positsioonil läheb kk juurde nr. 3 asemel nr. 4 kahe täie magasinipaunaga. Nr. 3 jääb maha endisele tulepositsioonile ja ootab järele nr. nr. 5 ja 6, kellelt saab ühe täis mag. pauna, missugusega hüppab järele ja asub nr. 4 endisele kohale. Tagavaratoimkond hakkab täitma teist pauna. Edasi kordub tegevus nagu alguses.

Kui aga ka tagavaratoimkond võtab osa tulevõitlusest, siis peavad tegevtoimkonna numbrid hüppama edasi kogu oma kaasasoleva varustisega.

Katsed on näidanud, et süsteemi puudumisel võib juhtuda mitmesuguseid viperusi. Võivad jääda maha ja kaduda mag. paunad ja magasinid, kk võib tulla puudus laskemoonast, tegevtoimkond kuhjub ühte punkti jne. Eeltoodud süsteemil katsetades puudusi ette ei tulnud.

Veel lihtsam oleks varustamine siis, kui jaos oleks kandekotid sisaldavusega à 100 padrunit ja nr. nr. 3, 4, 5, 6, 7 igaüks kannaks 2 pauna; siis käiks igaüks järjekorras sihturi juures oma padrunitagavaraga ja varustaks kk.

Kui pooled padrunid läbi, annab jaotlem leppemärgi rühmülile laskemoona juurdetoimetamiseks. Padrunikandja toob laskemoona jao juurde ja annab selle üle tagavaratoimkonnale. Peale seda jääb ta ise maha ja LP järelehüppamisel ühineb viimasega, olles valmis uue täienduse edasitoimetamiseks. Padrunite juurdetoomine võitlusjärku sageli on seotud väga suurte

raskustega. Padrunite juurdetoojad peavad osavalt kasutama maastikul olevaid varjualuseid ja lähiseid (võimalik on ainult niisugune edasitoimetamise viis, mis ei ärata vastase tähelepanu).

Surmasaanutelt ja haavatutelt tuleb enne nende evakueerimist võtta laskemoon ära. Seda toimetab jaos kõige lähemal olev võitleja. (Järgneb.)

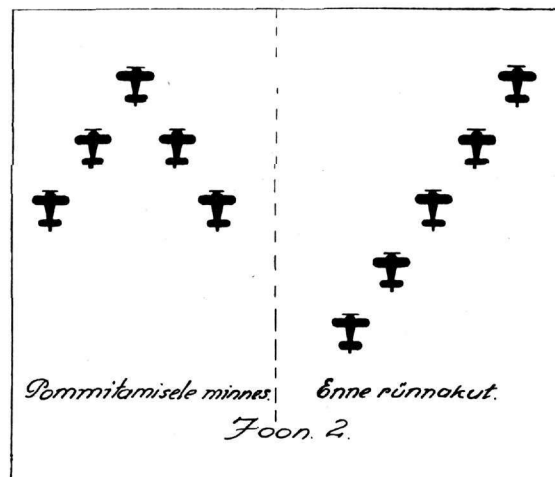
Pommitamine pikeerides.*)

Pommitamise teostamine.

Et asuda pommitamisele, selleks peab lendur lendama märgi kohale, kus vastava nurgamõõtja abil määrab ära koha ja aja, mil algab pikeerimist. Kui lennuki konstruktsioon on selline, et võimaldab nurga määramist otse märgi peale lennates, asetab lendur lennuki õigel ajal pikeesse ja teostab pommitamise samas suunas. Pommitamist võib teostada kas üksik-lennukiga või koondes. Sünnib pommitamine koondes, läheb koonde pikeesse koondejuhi eeskujul. *Pik. pomm. juures üle kolme lennukist koosnevad koondet ei kasutata*, sest see raskendab koonde juhtimist pikees. Ka satuvad pommid niimoodi liiga laiali maalale. Üldse on pik. pomm. koondes õigusdatud vaid ainult suurte märkide vastu ja teiseks kiirelt liikuvate märkide ründamisel, et saavutada suuremat tabatavat maaala. Harilikult pik. pomm. kasutatakse sõjaliselt väga tähtsate märkide vastu, milliseid on tingimata vaja h ä v i t a d a, kuid mitte ainult nende tegevust „segada“. Sarnasteks märkideks on näit. rinde tagalas asuvad staabid, komandopunktid, tähtsad sillad ja teedesõlmed, raadiojaamad jne. Need aga on teatavasti pindalalt võrdlemisi väikesed ja seega horisontaallennult pommitades raskesti tabatavad, kuna nende märkide pommitamine peab sündima kõrgelt, sest nad on alati kaitstud õhukaitse relvadega. Nii et jääb üle vaid rünnata pikeerides. Inglased ja ameeriklased on oma viimastel mere- ja lennuväe manöövritel laevade pommidega ründamist teostanud ainult pikeerides.

Nagu juba nimetasin, asuvad mõned ülitähtsad märgid väga väikesel maaalal,

siis sellest tingitult tuleb neid pommitada ka üksikult, s. t. iga ründaja lennuk teostab omaette sihtimist ja pommitamist. Harilikult koondes pommitama minnes, enne pikeerimise algust koonde muudab oma tavalise noolvormatsiooni üheharuliseks (v. joon. nr. 2).

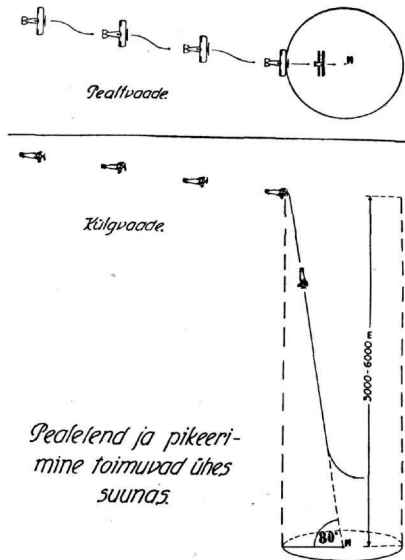
Kui koonde koosseisu kuuluvailt lennukilt on võimalik määrata pikeerimise nurka otse pealelennul, siis sünnib pikeerimine samas suunas, kus sündis pealelend (v. joon. nr. 3).

Kui aga lennuki konstruktsioon ei võimalda otsesuunas pikeerimise nurka määrata, siis teostatakse see küljelt, lennates märgi peale nii, et see jääb pommitajast näit. paremale. Jõudes õigele kaugusele, pöörab lendur lennuki 90° paremale ja asetab pikeesse (v. joon. nr. 4).

Ettenähtud kõrgusel järgneb nüüd pommi vabastamine. Pommi vabastamine peab olema niivõrd lihtis, et lendur seda saaks teha kõige väiksema liigutusega ja ilma

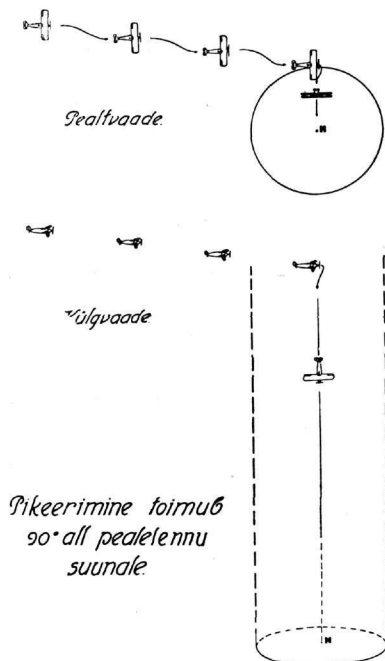
Vt. „Sõdur“ nr. 31/32. s. a.

suure jõukulutusega. — Vabastatud pomm omab sama kiiruse mis lennukki, milline aga on palju vähem kui pommi piirikiirus ja kuna pommi on võrdlemisi hea aerodünaamiline kuju, hakkab ta kohe kii-

Joon. 3.

remini langema — lennukist mööduma. Kuna lennukit ei saa kohe pärast pommi vabastamist horisontaalseisu viia, langevad mürdosa pommi langemise ajast pomm ja lennuk üksteise ligidal. On pomm kinnitatud lennuki külge kere alla ja olles ühtlasi

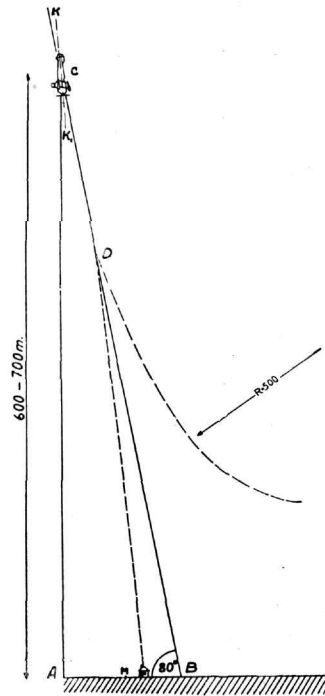

Joon. 4.

propelleri pöörlemise piirkonnas, võib ta pärast vabastamist, mil ta kiirus hakkab lennuki omast suurenema, joosta propellerisse.

Pommi sütikute kaitsepropellerid peab seatama nii, et nad vabastaksid löökraua alles peale vähese aja langemist, s. t. mil lennuk on juba pommi teekonnast eemaldunud.

See aeg, mil pomm ja lennuk langevad üksteise ligidal, on seega väga kardetav. Seda kõrvuti langemise tõttu tekkinud kokkupõrke hädahoitu suurendab veel see asjaolu, et suur osa lennukeid suure nurga all pikeerides liiguvad edasi „selg ees“. Joonisest nr. 5 selgub, et lennuk pikeerib suunas CB, kuna aga lennuki pikitelg on suunas KK. Kui pommid punktis C, siis teekonna CD, millest peale lennuk hakkab pommist eemalduma, liiguvad pomm ja lennuk täiesti üksteise ligidal. Hädahoit, et pomm lennukiga kokku põrkab, on seda suurem,

Joon. 5.

- mida suurem on pikeerimise nurk,
- mida suurem on lennuki (pikeerimise) kiirus,
- mida suurem on nurk lennuki pikeerimise suuna ja pikitelje vahel, ning
- mida aeglasemalt lennuk pikeest väljaja tuleb.

Kokkupõrke võimalus on siis eriti suur, kui pommi juhtivad tiivakesed pole õieti ja viivad pommi oma teekonnalt kõrvale.

Kuigi suure nurga all pikeerides on kokkupõrke hädahoht suurem, kui väikese nurga all, kasutatakse siiski väga palju suure nurga all pommitamist, sest nurga suurenedes suureneb ühtlasi ka tabamistäpsus.

Joonisel nr. 5 kujutatud juhuse järele, kui pikeerimise nurk on 80° , on kõrvalesihtimise suurus ($\Delta \gamma$) ainult $1^\circ 45'$. On lennuki konstruktsioon selline, et pikeerimise suuna ja lennuki pikitelje vahel kukuneb nurk, siis see mõjutab sedavõrd kõrvalesihtimise suurust ($\cong \gamma$), et muudab selle vahest isegi nulliks. Sellest tingitult võib suure nurga all pikeerides isegi ette tulla juhtumeid, et lennuki pikitelg on suunatud hoopis märgi ette, kuid mitte taha, nagu see sünnib harilikult. Seepärast kasutavadki ameeriklased õigusega harilikke kuulip. sihikuid pikeerides pommitamisel ja sihivad nendega otse märki, kuid seda ainult pikeerimise nurkade juures, mis lähedased vertikaalile.

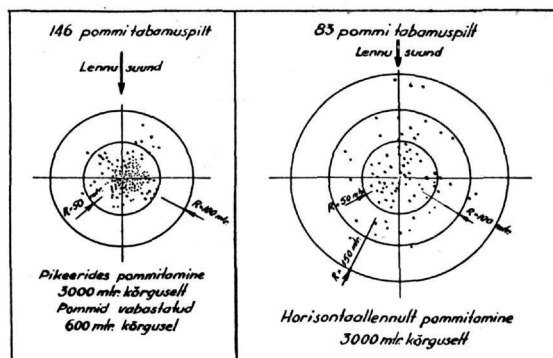
Märgi tabamise võimalused.

Pommitamisel horisontaallennult, tuleb tingimata täpsalt üle märgi lennata, kuid pik. pomm. juures pole selles suhtes vea tegemine nii mõjuv, sest pikeerimise ajal jääb lenduril veel võimalus lennuki täpsaks väljasuunamiseks. Tähtis on siin esialgu vaid õige pikeerimise nurga suuruse määramine. — Ka pik. pomm. juures on soovitatav pommitada ainult vastu- või pärituult, sest siis on kõrvalekalduvus ainult ühes — pommitamise — suunas. Olenevalt märgist, tuleb pommitamist teostada märgi pikema telje suunas, sest ka pik. pomm. saadud hajumise pind on ellipsi kujuline, olles oma pikema teljega pikeerimise suunas. Sellest välja minnes tuleb kõiki liikuvaid märke pommitada nende liikumise suunas.

On tõsi, et tabamise täpsus on seda suurem, mida madalamalt on teostatud pommitamine, kuid siinjuures tuleb meil arvestada kaht asjaolu: 1. kui suurele kooramatusele suudab vastu panna lennuk pikeest väljavõtmisel, ja 2. kui suurt kiirenduse mõju kannab välja lendur.

Millised on tulemused pik. pommitamisel ja milliseks kujunevad tõenäolised hajumispiinad, selle kohta on väga puudulikud andmed, sest nähtavasti neid hoitakse saladuses, kuna nendest ilmneks selgesti katsetaja üksuse väljaõppe tase jne. Igal pool vähegi avaldatud andmed ütlevad peagu kõik üht, et hajumise pinna

raadiuste mõõdud on pik. pommitamise juures poole väiksemad, kui horisontaalpommitamisel. Rootsi lennuasjanduse ajakirjas „Flying’is“ oli möödunud aasta detsembrikuul andmeid Rootsis korraldatud katsetest, mis selgub joon. nr. 6. — Pikeerimine oli al-

Joon. 6.

ganud 3000 m ja pommid olid vabastatud 600 m kõrgusel. Heideti kokku 146 pommi, millest suurem osa langes ringi sisse, mille $R = 50$ m, kusjuures pooled pommidest langesid 23 m raadiusega ringi sisse. Samalt kõrguselt horisontaalpommitamisel langesid pommid 120 m raadiusega ringi sisse ja 50% hajumise raadius oli 55 m.

Samade tulemuste põhjal on koostatud alljärgnev tabel tabamuste tõenäolisuste kohta mitmesuguse suurusega märgile nii pikeerides kui horisontaal viisil pommitades. Tabelist näeme, et pik. pomm. juures

Ringikujulise märgi R	Tabamustõenäolisus %/0/0	
	Pik. pommitamisel 3000–600 m	Horis. pommitamisel 3000 m
150 m	100	100
100 "	100	88
75 "	100	73,5
50 "	93,5	49,5
40 "	85	36
30 "	68,5	23
20 "	40	8,5
10 "	15	2,5
5 "	7,5	0

on tabamistõenäolisus veel ligi 100% sarnaste märkide juures, kus horisontaalpommitamise juures võib saavutada ainult 60% tabamusi. — Kuna nimetatud katsed olid teostatud ilma erilise väljaõppeta lendurite poolt, siis ei saa neid tulemusi lugeda kõige paremateks ja tegelikult loetaksegi pik. pomm. juures tõenäoliseks 50% hajumise raadiuseks 10–15 m.

Tarvitatavad lennukid ja nende relvastus.

Niipea kui Ameerikas võeti kasutusele käesolev pommitusviis, algas ka kohe sobivate lennukite kujundamine. Sama eeskujul jälgisid kõik teised riigid. Algul kasutati muidugi tarvitusel olevaid ühe- ja kaheistmelisi hävitajaid, milliseid vastavalt pikeerimisest tingitud koormatusele nende konstruktsioonis täiendati. Nii on see kestnud kuni tänapäevani, kus näeme, et kasutatakse pik. pomm. juures tihti mitte eriti selleks valmistatud lennukeid ega saa ka seepärast veel ütelda, et oleks juba välja kujunenud eriline liik lennukeid — milliseid kasutatakse pik. pommitamisel. Praegu tuleb veel ütelda, et on lennukeid, mis on ehitatud selliselt, et nendega on võimalik teostada pikeerides pommitamisi. Ainult mõnes üksikus suurriigis on mõned lennukite tüübid ehitatud siiski eriti silmas pidades pik. pomm. olukorda ja nõudeid. Et saada pilti pik. pomm. lennukitest, tuleb heita üldine pilk kõigile neile lennukitele, millistest on teada, et neid kasutatakse pik. pommitamisel. Tabelis on toodud mõned lennukite tüübid, millistest on teada, et neid kasutatakse nimetatud ülesande täitmisel. Nagu tabelist näeme, on siin peagu kõik uuemad tüübid, välja arvatud üksikud, millistest aga on teada, et neid on konstruktsioonis täiendatud, silmas pidades pik. pomm. nõudeid. (Tabelis esitatud Hawker'i eri-tüüpide andmed ei lähe palju lahku 'Hawker „Hart“ile' kuuluvatest andmetest.)

ju sedavõrd enam pommisid kaasa võtta, kuid tegelikult näeme, et siin on ka kaaslendajal omad väga tähtsad ülesanded. — Minnes pommitusretkele, on üheistmelised pommitajad hävitajate kallaletungi puhul peagu täiesti kaitseta, sest kaasasoleva pommi koormaga on raske hakata õhulalingut lööma. Et mitte hävineda, on tõenäoline, et lasta pommid vabaks ja võtta vastu lahing. Kaaslendaja olemasolul võtavad aga pommilennukid vastu lahingu ja koonde jätkab oma teekonda, nagu see harilikult sünnib mitmeistmeliste lennukite juures.

Relvastuse aluseks on, nagu teada, pommid, milliseid ta võtab kaasa 100—450 kg ning heidab maha kõik korruga. Siinjuures võib küsimuse alla tulla asjaolu — kas praegu tarvitatavad pommid on käesoleva pommitusviisi juures otstarbekohased, sest nagu eespool nägime, on olemas pik. pomm. juures suurte nurkade all pikeerides kokkupõrke hädahud, ka ei saavuta pomm sellelt kõrguselt langedes oma maksimum kiirust jne. Muidugi saab vastust anda sellele küsimusele ainult praktiliste katsete tagajärjel. — Millise läbilöögijõu võib omandada lennupomm pik. pommitamisel, selle kohta on kalkuleeritud andmed eelpoanimetatud major V. Post'i kirjutises („Sõdur“ nr. 35/36 — 1935. a.).

Pommiraamid peavad olema tugevama konstruktsiooniga, et vastu panna pikeerimisest tingitud suuremale koormatusele,

Lennuki tüüp	Mootor	Mootori HJ	Kiirus klm/tn.	Pikeerim. kiirus	Relvastus	
					Kuulip. arv	Pommid KS
Martin 125	Pratt & Whitney „Hornet“ . .	575	230	460	1+2	450
Curtiss F8C-7	Wright „Cyclon“	575	275	500	—	100
Curtiss F11-2 „Hawk“	—	600	304	—	2+0	220
Hawker „Hart“	Rolls-Royce „Pegasus“ või „Mercury“	—	umbes 300	—	2+1	—
Hawker „Demon“, „Osprey“, „Fury“, „Nimrod“	—	—	—	—	—	—
Junkers K-47 III	B. M. W.-Hornet A	500	325	525 (?)	2+1	2×50
Harriot H-110 C1	Hisp.-Suiza 12 sil.	600	355	—	2+0	—
Nieuport 140	„ 12 „	690	336	—	1+1	230

Kas peab olema pik. pomm. kasutatav lennuk ühe- või kahepinnaline, selle kohta pole veel lõplikku lahendust ja kasutamisel on nii ühe- kui ka kahepinnalisi lennukeid.

Tähtis on aga küsimus kohtade arvu suhtes. Nagu teame, sünnib pommitamine, s. t. pommide vabastamine pik. pomm. juures lenduri poolt ja seega jääb peaülesande täitmisel kaaslendaja täiesti tegevusetu. Tahaks kohe öelda, et selle asemel võiks

kuusjuures neil on soovitatav lisaseadis, mis vabastatud pommi lennukist veidi eemale suunaks.

Kuulipildujatega on varustatud nii lendur kui ka kaaslendaja; lendur vahest isegi väikekaliibriliste suurtükkidega (Curtiss O2C-2). Tegelikult pommitamise ajal võib aga kuulip. laskmine kõne alla tulla ainult lenduri poolt, kuna kaaslendaja seda saab teha ainult siis, kui ta asub õhu voolu eest

kaitstud „lasketornis“. Vaba tuule käes ei jõuaks ta oma kuulipildujaid üldse liigutada, et neid kuhugi suunata.

Lõppsõna. Kuigi seda ala on käsitatud juba kuni 7 aastat, pole veel kaugeltki jõutud täiuseni. Vaadates üldist olukorda pik. pomm. teostamistel ja katsetamistel, siis näeme, et siin käib kogu aeg intensiivne töö saadud kogemuste ja õpiste varal pommitustagajärgede parandamise ja sobivama lennukitüübi viimistlemise suunas. Lennuki materjalosa vastu on igatahes nõue, et

ta peab neile koormatustele vastu panema, millistega kaasaskäivat kiirendust lendav koosseis suudab välja kannatada.

Välja minnes suurest tabamistõenäolisusest, tuleb tulevikusõjas kahtlemata teatud arv pommitusrünnakuist täitmisele pikeerides, sest ainult selle pommitusviisi järele on praegustel andmetel õhukaitse üksuste poolt hästi kaitstud märke võimalik rünnata niisuguste tagajärgedega, mis kaaluivad üles vastase poolt ründajale tehtud kaotused.

E. R—s.

Kodanliku õhukaitse korraldus elu- ja tööstuskeskuses.¹⁾

R. Vaharo.

g) Kaitse lõhkepommide vastu.

Ühes süütepommidega leiavad ohtrat kasutamist vaenlase õhulaevastiku poolt lõhkepommid. Viimased jagunevad fuggass- ja kildepommideks.

Fuggasspommid kujutavad endast tugevajõulise lõhkeainega (trotüül) täidetud metallkesta. Neid pomme kasutatakse elutute märkide, nagu hoonete, sildade, elektri- jaamade, veevärkide jne. purustamiseks. Fuggasspommid kaaluvad 12—2000 kg. Suure lõhkeainehulga sisaldavuse tõttu on fuggasspommidel ka süüteomadused.

Fuggasspommide purustamisvõime kohta olgu näitena toodud, et 50 kg pomm, kukkudes kahekordsele telliskivi hoonele, vigastab seda tugevasti; 100 kg pomm purustab seesuguse hoone. 500 kg pomm purustab mitu lõhkemiskoha juures asuvat väiksemat ja keskmist hoonet, kuna 1000 kg pomm lööb läbi 2—3 m paksuse betoonkatte.²⁾

Kildepommid on tavaliselt kergekaalulised, 1—50 kg rasked. Neid tarvitatakse elavate märkide vastu. Oma konstruktsioonilt jagunevad nad kahte põhitüüpi: ühed täidetakse peale lõhkeaine — kuulikes- tega ja kildudega; teised annavad kilde enda kesta purunedes.

Lõhkepommid põhjustavad elu- ja tööstuskeskustes järgmisi kahjulikke tagajärgi:

1. hoonete kokkuvarisemisi;
2. maaaluse torustiku ja juhtmete vigastusi;
3. kahjutulesid lühiühenduste ja valgustusgaasi süttimise tagajärjel;

4. veeputusi tänavail ja keldrites;
5. lõhkeainete plahvatusi;
6. liiklemistakistusi;
7. inimkaotusi.

Kaitse hoonete kokkuvarisemise korral. Möödunud sõdade kogemuste põhjal võib oletada, et ka tulevikusõja korral elu- ja tööstuskeskuste pommitamiseks kasutatakse peamiselt 50—100 kg lõhkepomme. Need on küllaldased, et ohtra tarvitamise juures hoonestikku rusudeks muuta. Raskemad pommid tuleksid kasutamisele eriti tähtsate märkide vastu.

Kuna võimatu on linnade olemasolevat kivihoonestikku ümber ehitada lennupommidele rohkem vastupidavate betoon- ja raudbetoonehitiste vastu, siis on prantsuse arhitektide ühing kaitse hoonete kokkuvarisemise korral lahendanud järgmiselt:³⁾

- õhurünnaku korral kohalolev elanikkond peab varju otsima hoone keldris, mis muudetud varjendiks;
- varjend, mis asub neljakordse kivihoone keldris, pakub varju 50 kg fuggasspommide vastu;
- kõvendatud laega varjend seitsmekordses kivihoones pakub varju 100 kg fuggasspommide vastu;
- tugeva laekattega varjend (betoonkatte 0,70 m ühes raudtaladega) ka-

¹⁾ Vt. „Sõdur“ nr. 24—26 — 1936. a.

²⁾ Vestnik protivovozdušnoi oboronõ, 1936. a., k. 5, lk. 52.

³⁾ Vestnik protivovozdušnoi oboronõ, 1936. a., k. 5, lk. 53.

heksakordses kivihoones pakub kaitset 300—500 kg. fugasspommide vastu.

Seevastu kahekordse kivihoone kelder pakub varju vaid 10 kg pommi vastu.

Keldrikorrale varju läinud elanikele pole sedavõrd ohtlikud lõhkepommid, kui pommituse tagajärjel kokkulangevad hoonete rusud, mis suurte raskuste näol võivad läbistada keldrikorra lae ja matta varjendisolejad oma alla.

Hoonete kokkuvarisemise ärahoidmiseks on tarvis laekordi kõvendada taladega, mis asetatud üksteisest umbes 1 m kaugusele. Igal juhul peab varjendi lagi olema sedavõrd kindel, et kokkulangevad rusud ei suuda seda oma raskusega sisse muljuda. Sakslaste andmetel⁴⁾ peab keldrivarjendi lae tugevus vastama järgmise valemi nõudeile:

$$P = P_t + P_n,$$

kusjuures P = varjendi lae koormatus kg-des; P_t = 75% varjendi lae kohal asuvast ehitusmaterjali kaalust kg-des ja P_n = 50% igal majakorral asuvast inventari kogusummast kg-des.

Tuleb pidada silmas, et mitte kõiki eluja tööstuskeskuses asuvaid hooned ei ähvarda ühtlane oht õhupommituse korral, vaid et osa ehitisi moodustab tähtsamaid ja teine osa vähemtähtsamaid märke.

Õhupommitusohthikkuse mõttes jagavad sakslased elu- ja tööstuskeskuste hoonestiku 4 järgmisse rühma:⁵⁾

I rühm: vee-, valgustuse-, energia-, gaasijaamad, kaitsevæe ehitised, raudtee- ja lennujaamad, sadamad, posti-telegraafi- ja politseiasutised, tuletõrjedepood jne.

II rühm: juhtivad riigi- ja omavalitsusasutised, suurtööstusettevõtted, haigemajad, laod, koolid jne.

III rühm: elumajad suurtes linnades, samuti kesk- ja väikelinnade elamud, kui need asuvad õhupommitusohthikkude objektide otseses läheduses; tähtsamad asutised kesk- ja väikelinnades.

IV rühm: elumajad ja kõrvalhooned kesk- ja väikelinnades.

I ja II rühma kuuluvate hoonete suhtes tulevad ette valmistada vastavad kaitseabinõud õhupommituse vastu. Uute ehitiste püstitamisel tulevad need abinõud ette näha juba ehituse plaanis, kuna olemasolevate ehitiste suhtes tulevad need abinõud kohaldada sedavõrd, kui seda hoone ehituslaad ning majanduslikud olud võimaldavad.

Mis puutub IV rühma hoonestikku, siis pole tarvidust ette näha erilisi kaitseabinõu-

sid nende suhtes lõhkepommide vastu, kuna vaenlase lennuvägi vaevalt tarvitab lõhkepomme nende märkide jaoks.

Raskemaks küsimuseks osutub kaitseküsimuse lahendamine III rühma hoonete suhtes, sest nende arv on kõige suurem ja kaitsekorraldus kindlate varjendite ehituse näol nõuab kodanikelt suuri kulusid, mis ei tasu end ära majanduslikult. Meetripakuste betoonkatetega varjendid ja muud seesugused ei või üldse kõne alla tulla. Küll on aga tarvis nende hoonete suhtes, mis asuvad õhupommitusohthikkude objektide otseses läheduses, läbi viia ettevalmistusabinõud kodanikkude päästmiseks, olgu improviseeritud varjendite ehituse või hoonete vastupidavuse kindlustamise või muul teel. Uutes III rühma kuuluvates elamutes, milles 25 või rohkem tuba, peaksid varjendid ette olema nähtud juba ehitusplaanis.

Maaaluse torustiku ja juhtmete vigastuste kõrvaldamine. Elu- ja tööstuskeskuste pommitamisel lõhkepommidega võivad kergesti vigastatud saada tänavasillutise all olevad vee- ja gaasitorustikud, samuti elektri- ja gaasitorustikud, mis asuvad torustiku või kaabli purustamiseks jätkub isegi 25 kg raskusest fugasspommist. Hoonete sisemised vee- ja gaasitorustikud, samuti juhtmed purunevad hoonete kokkuvarisemise korral.

Erilisi raskusi tekitab veetorustiku lõhkemine tulekustutustööde läbiviimisele. Kui pole käepärast lahtisi veekogusid, veebasseine või veerikkaid kaeve, võib vallalepääsenud tuli hävitada terveid majadekvartalle. Samuti võib gaasitorustiku lõhkemisel tuldvõtnud gaas ohtlikuks saada ümbruskonnale.

Veevarustuse olemasolul elu- ja tööstuskeskuses on tarvis, et veeallikast tuleks mitte üks, vaid kaks või rohkem magistraaltorustid elukeskusesse, kusjuures need magistraaltorud ei tohi asuda üksteise läheduses. Magistraaltorud peaksid olema sedavõrd kaitstud, et kerged kuni 100 kg pommid nende katet ei suudaks purustada.

Üldises veetorustiku võrgus on tarvis ette valmistada, umbes 400 m kaugusel üksteisest, veesulgemiskohad, milliste kaudu oleks võimalik lõhkenud torustiku osa isoleerida üldisest torustiku võrgust. Tuletõrje ülesannete täitmiseks tuleks sisse seada veevarustuse eritorustik, mis kindlustaks tuletõrjele veega varustamise massiliste kahjutulede korral.

Vee- ja gaasitorustiku, samuti elektri-juhtmete purustuste kiireks kõrvaldamiseks peavad olema välja õpetatud ja tarvilikku-

⁴⁾ ja ⁵⁾ H. Schossberger. Bautechnischer Luftschutz, 1934. a., lk. 152 ja 28.

de abinõudega varustatud vastavad remonttegevkonnad. Nende tegevkonnade kaadri moodustavad elukeskuse veevärgi, gaasi- ja elektri jaama teenistuses seisvad isikud, kelle koosseisu täiendatakse vastavate oskustöölisega.

Kahjutulede kustutamine lühieuhenduste tagajärjel on eeskätt maja tulevalvurite ülesandeks. Ei saa nad selle ülesandega toime, kutsutakse välja lähim tuletõrje tegevkonnd.

Gaasitorustiku lõhkemisel põlemasüttinud gaasi suudavad kustutada vaid tulekindlate ülikondadega (asbest) ja vastavate tööriistadega varustatud oskustöölised. Igas KÕ punktis, mille tegevusrajoonis olemas gaasitorustik, on tarvis vähemalt 2—3 sellist oskustöölis ühes tarvilikkude abinõudega ja varustisega.

Veeuputusi tänavail ja keldrites tuleb sageli ette rahuajal tugevate hoovihmade tagajärjel ja meie tuletõrje on selle õnnetuse kõrvaldamisega saanud kergesti hakkama. Hoopis teissugune on olukord fuggasspommide läbi veetorustikkude lõhkemise tagajärjel tekkinud uputuste korral, kui elanikkond ei otsi mitte väljapääsu keldrikorrald tänavale, vaid ümberpöörduvalt — varju keldrites, ja kui tuletõrje tegevkonnd on seoses oma otseste ülesannetega — tulekustutamistöödega.

Selleks juhuks tuleb KÕ punktides ette näha vabatahtlikest päästesalgad, kes seisavad õhurünnaku korral KÕ punkti juhi käsutuses ja saadetakse välja tarvidust mööda.

Lõhkeaine plahvatuste ärahoidmiseks on tarvis elukeskusest lõhkeainete tagavarad välja viia ja paigutada hajutatult väljaspoole elukeskuse piire. Sama on maksev kergestisüttivate ainete (bensiin, piiritus, eeter jne.) tagavarade kohta.

Fuggasspommide lõhkemise tagajärjel kokkulangenud hoonete rusud sulgevad linnades tänavad, seda eriti vanalinnajagude osas, ega võimalda läbipääsu tuletõrje- ja päästetegevkonnade veokitele. Samuti teevad liiklemisele takistusi sügavad pommilehtrid kitsastel teedel ja teede ristkohtadel. Erilise takistusi lõhkepommide läbi võidakse tekitada raudteeliiklemisele.

Liiklemistakistuste kõrvaldamine on KÕ juhtide tähtsmaid ülesandeid, seda eriti aga raudteedel, milleks tuleb moodustada vastavad remonttegevkonnad. Remonttegevkonnade kaadri annavad teemeistrid ja oskustöölised, keda täiendatakse vabatahtlikkudega ja tarbekorral kodanikkude tööle käsutamiseiga sundkorras.

Erilise probleemi KÕ juhtidele seab üles kodanikkude kaitse korraldamine lõhkepommide

hävitava mõju vastu, kuna, nagu nägime eespool, pole võimalik puhtmajanduslikel põhjusil suuremale hulgale elukeskuse kodanikest kaitset pakkuda varjendite näol isegi kergemate, s. o. kuni 100 kg lõhkepommide vastu.

Itaalia sõjateadlase kindral Maltese arvutluse järele⁶⁾ saavad lõhkepommide tagajärjel tekkinud kaotused olema palju suuremad kui gaasipommide läbi. Toodud arvestuste kohaselt tuleb linnas 1 tonni allapillutud lõhkepommide kohta 12—18 surnut ja 33—35 haavatut, kuna 1 tonni gaasipommide kohta on need arvud vastavalt 2—3 surnut ja 100 mürgitatut.

Parimaks abinõuks inimkaotuste arvu vähendamiseks on nende kodanikkude, kelle olemasolu elukeskuses õhuohu korral pole hädatarvilik, vabatahtlik lahkumine elukeskusest või elukeskuse õhupommitusohhtlikest rajoonest. Nende kodanikkude kaitseks, kes ei leia varju keldrikordade varjendites, on otstarbekohane valmistada sügavad kaevikud, kus see võimalik, umbes 100 m ehitistest eemal. Meie vanemates linnades Tallinnas, Narvas ja Tartus võidakse otstarbekalt lõhkepommide vastu ära kasutada rootsiaegseid kasematte ja keldreid, mis peavad vastu isegi keskmistele ja mõned kasematid — rasketele lõhkepommidele.

h) Kaitse sõjagaaside vastu.

Gaasikaitse ülesandeks on inimeste, loomade, elutarvete, materjalide jne. kaitse aerokeemilisel kallaletungil levitatavate sõjagaaside kahjuliku mõju vastu.

Aerokeemilist kallaletungi kaugel tagala vastu teostatakse õhulaevastiku poolt allahheidetavate aerokeemiliste pommide abil, mis oma kaalult on 5 kuni 2000 kg raskused. Ka kasutatakse sõjagaasi levitamiseks peale pommide erilise seadisega varustatud lennukeid, mis piserdavad alla mürgistavat vedelikku keemilise vihma näol.

Maailmasõja päevil ei leidnud aset aerokeemiline kallaletung kauges tagalas asuvate elukeskuste peale, küll võeti tema aga tarvitusele äsja lõppenud Itaalia-Abessiinia sõjas.⁷⁾ Aerokeemilisele kallaletungile ettevalmistamata ja nõrga kaitsevarustusega abessiinlased kandsid selle kallaletungi läbi suuri kaotusi.

⁶⁾ Vestnik protivovozdušnoi oboronõ, 1935. a., k. 11, lk. 58.

⁷⁾ „Times“ 16. 04. 36. andmetel itaallased saatsid läbi Suez'i kanali Aafrikasse 45 tonni yperiiti, 265 tonni lämmastavaid gaase, 12.183 sõjagaasi lennukipommi ja 3227 süütepommi.

Kapten Leonid Viikmann 25 aastat ohvitseri kutses.

6/19. augustil s. a. täitus veerand sajandit ajast, mil auto-tangirügemendi autokompani ülema kt. kapten Leonid Viikmann omandas esimese ohvitseri auastme.

Juubilar on sündinud 28. mail 1890 Tallinnas. Üldhariduse omandas Kroonlinna klassikalises gümnaasiumis, mille lõpetas 1909. a. kevadel. Sama aasta augustis astus 1. järgu vabatahtlikuna Vladimiri sõjakooli Peterburis, kus pärast õppekursuse läbivõtmist ülendati ohvitseriks n.-leitnandi auastmes 6/19. augustil 1911 ning määrati teenistusse 95. Kransnojarski jalaväepolku. Maailmasõja puhkedes juulis 1914 viidi üle 271. Krasnoselski jalaväepolku, mille koosseisus läks rindele. Võttis osa lahingutest sakslaste vastu sõja algpäevist kuni augustini 1916 Ida-Preisimaal, Varssavi all, kus sai põrutada 1915. a. jaanuaris, ja Kovno kindluse ümbruses. Veebruaris 1916, määrati 448. Fatoški jalaväepolku majanduse ülema ametikohale, augustis 1916, — 207. tagavaraväepolgu 4. pataljoni ülemaks ja veebruaris 1917 tagavara soomusautode divisjoni vanemaks ohvitseriks, kellena teenis kuni demobiliseerimiseni veebruaris 1918.

Eesti kaitseväge võeti 1. augustil 1923, ja määrati auto-tankide divisjoni rühmaülemaks ning septembrist 1926 — divisjoni tagavarapargi ja laoulema kohustetäitjaks. Divisjoni ümberkorraldamise puhul autotangi rügemendiks 1928. jätkas teenistust rügemendis rühmaülemana. Juunis 1934 määrati rügemendi tagavarapark-lao ülemaks, juunis 1935 — rügemendi baasi laoulemaks ja 01.06.36 autokompani ülema kt.

Kõrgendatud leitnandiks veebruaris 1915

Kapten L. Viikmann.

ja staabikapteniks — märtsis 1916; nimetatud ümber kapteniks 24. 02. 1924.

Kapten Viikmannile on annetatud endise Vene Stanislaoose ordu 3. ja 2. järgu aumärgid mõõkade ja lindiga ning Anna ordu 3. järgu aumärk mõõkade ja lindiga.

Juubilar on oma kaasvõitlejate seas tuntud kohusetruu ohvitserina ja vastutuleliku ning lepliku inimesena. Soovime talle juubeli puhul head tervist, pikka iga ja õnnelikku tulevikku.

Aerokeemilisel kallaletungil kaugel tagala vastu kasutatakse tänapäeval samaseid sõjagaase, millised olid tarvitusel rindel Maailmasõja lõpuperioodil. Itaalia-Abessiinia sõja eelpäevil käis ajakirjandusest läbi teade, et itaallased tahavad mustanahalisi üllatada mingi uue väga mõjuva sõjagaasiga. Tegelikult mingit uut sõjagaasi liiki tarvitusele ei võetud ja kuigi itaallased võtsid sõda Aafrikas väga tõsiselt, ei olnud neil uudist sõjagaaside alal välja panna.

Võitlusviise sõjagaaside kahjuliku mõju vähendamiseks on pärast Maailmasõda uuritud peagu kõikides riikides. Suuri masse kodanikkude hulgast on sellise kaitse teenistusse rakendatud Nõukogude Venes, Saksamaal ja Jaapanis.

Oma iseloomult võib gaasikaitse ülesanne teostamist jagada järgmisteks alltoiminguks: 1. gaasiluure ja -vaatlus, 2. inimeste-, 3. loomade-, 4. elutarvete ja varanduste kaitse ja 5. aerokeemilise kallaletungi tagajärgede likvideerimine.

1. Gaasiluure ja -vaatluse eesmärgiks on kaitstava eseme ümbruses oleva maastiku omaduste ja atmosfääriliste tingimuste uurimuste kaudu kindlaks teha sõjagaasi püsivuse ja levimise võimalused, avastada sõjagaaside olemasolu, kindlaks teha nende liik ja ära märkida mürgistatud maaala piirid. Gaasiluurajate ülesandeks on ühtlasi alarmeerida gaasistatud rajooni elanikkonda ning juhatada kohale degaseerimistegevkonnad.

KÕ punkti gaasiluure- ja vaatelejate lüli koosneb 2—4 luurajast ja 1—2 sidemehest. Kokku lüüsis 3—6 meest.

Gaasiluure- ja vaatelejad on varustatud gaasitorbikutega ja riietatud gaasikindlatesse ülikondadesse ning nende varustuseks on: gaasiluurepaunu 2, laternaid 2, gaasihäiresignaale 2 ja lipukesti 50. Lipukeste asemel on otstarbekohasem eriti asfalt- või parkett-tänavail tarvitada kollast ookermulda, mis hõlpsamini kaasaskantav ja kergemini käsitatav kui lipukesed.

2. Inimeste gaasikaitse jaguneb: a) üksikkaitseks ja b) ühiskaitseks.

a) Üksikkaitsevahenditena esinevad gaasitorbikud, gaasikaitseülikonnad ja gaasimäärded.

Gaasitorbikud jagunevad filter- ja isoleertorbikuteks.

Filtergaasitorbikud vastava kurna abil absorbeerivad ja absorbeerivad õhus oleva gaasi ning võimaldavad gaasistatud atmosfääris sisse hingata puhast õhku. Seevastu isoleergaasitorbikud eraldavad hermeetiliselt inimese hingamisorganid välisest õhust, varustades teda teatud aja jooksul kaasaskantava hapniku tagavaraga. Isoleergaasitorbikud on otstarbekohased kasutamiseks piiratud aja jooksul vingugaasis või eriliselt tugeva kontsentratsiooniga gaasistatud piirkonnas, kus ei pea vastu filtertorbikud.

Kindlamaks kaitseabinõuks kodanikule gaasistatud piirkonnast väljumiseks on gaasitorbik.

Gaasitorbikuid valmistatakse väga mitmet süsteemi, ühed pikema, teised lühema aja vastupanuvõimega, kusjuures üldiseks nõudmiseks on, et nad peavad kodanikule kaitset, kuigi ajutist, pakkuma seni tuntud sõjagaaside vastu.

Kodaniku gaasitorbik, mida oleks võimalik tarbekorral kasutada KÕ aktiivkondade jaoks, vahetades nõrgema kurna tugevama, peab olema oma hinnalt kodanikule kättesaadav. Ta hind ei tohiks ületada 7—8 krooni.

KÕ aktiivmeeskondade liigetele, samuti politseipostidele, kellel püsivalt tuleb viibida gaasistatud õhus, on tarvis peale gaasitorbiku veel gaasikindel varustus: riided, peakate, saapad ja kindad.

Senine riietekomplekt, kus püksid, pluus ja peakate ühest tükist, pole praktiline tarvitamiseks. Esiteks, nõuab sellise komplekti selgapanek liiga palju aega; teiseks, üksinda on üldse seda raske selga panna ja kolmandaks, ta on liig umne.

Sakslased ja jaapanlased on ülaltoodud pahed kõrvaldanud sellega, et nad gaasi-

kindla ülikonna komplekti on teinud kolmest osast, kusjuures püksid, kuub ja peakate moodustavad igaüks omaette terviku. Kodumaal samal viisil valmistatud prooviülikonnad näivad rahuldavat neile ülesseatud nõudeid.

Mis puutub saabastesse ja kinnastesse, siis on neid otstarbekohasem valmistada kummist kui õliriidest. Vananemise perioodi kätte jõudes võib kummisaapaid kasutada majanduslikeks töödeks; samuti on nad rohkem vastupidavamad kui õliriidest saapad.

Gaasikindlad määrded on mõeldud inimese välisnaha kaitsmiseks söövitusaaside toime vastu. Rahuldavaid tagajärgi on annud katsed lanoliini-, vaha-, vaseliini-, želatiini- jne. määretega. Kuna aga määrded on kergesti eemaldatavad nahapinnalt kehasoojuse mõjul ja mehaanilisel teel, siis ei tule neid KÕ aktiivmeeskondade nahakaitsena kuigi tõsiselt võtta.

b) Ühiskaitsevahenditena esinevad gaasivarjendid ja gaasikindlad ruumid.

Gaasivarjend on fortifikatsiooniline ehitis ja tema ülesandeks on kodanikule varju pakkuda sõjagaaside, kild- ja süütepommide ning kokkulangevate hoonete rüüste vastu. Olles kaitse mõttes universaalne, on varjendite suhtes üles seatud väga palju ehitustehnilisi nõudeid ning need nõuded on sedavõrd erinevad, kuivõrd lahku minevad on ühes või teises riigis vaated gaasivarjendite massilise kasutamise võimaluste kohta.

Üldiselt on päevaselge, et kõikide linna- kodanikkude jaoks keegi gaasivarjendeid ehitada ei suuda, ka kõige jõukamad riigid mitte. Ka pole võimalik puhtmajanduslikel põhjusil gaasivarjendeid ehitada sedavõrd kindlaid, et nad suudaksid vastu panna keskmistele ja rasketele lõhkepommidele otsese pihtavuse korral.

Gaasivarjendite ehituspoliitikas on peatumata jäädud seisukoha juures, et tähtsamate ametkondade ametisikutele normaalse töö jätkamise võimaldamiseks õhurünnaku korral on gaasivarjendid tarvilikud. Samuti on tarvilikud varjendid KÕ aktiivsete tegevuskondade jaoks, kus nad varju leiavad õhurünnaku teostamise momendil. Mis puutub eluhoonetesse, siis peetakse tarvilikuks, et suuremates kivi- või betoonelamutes, mis asuvad õhupommitusohlikes rajoones, peaksid olema ette nähtud gaasivarjendid. Väiksemates hoonetes neis rajoones peaks sisse seatama gaasikindlad ruumid.

Peale selle on tarvilik, et igas KÕ jaoskonnas oleks ette valmistatud vähemalt 1—2 varjendit kollektiiv-abiandmise punkti näol.

Varjendite suhtes on välisriikide määrustikkudes üles seatud nõuded, et nemad ei oleks liig suure mahutusega. Belgia määrustik ei luba kollektiiv-varjendit ehitada üle 100 inimese mahutusega.⁸⁾ Sakslaste seisukohalt ei tohiks üks varjend rohkem mahutada kui 50 inimest; keskmiseks normiks peetakse koguni 20 inimest varjendi kohta.⁹⁾

Üldiselt peetakse tarvilikuks, et gaasivarjendil peaks olema vähemalt 2 erikülgedes asuvat väljapääsu ja et varjendis oleks vähemalt 3 m³ õhku inimese kohta.

3. Loomade kaitse sël sõjagaaside vastu on tegemist samade probleemidega, mis inimestegi juures. Vahe seisab vaid selles, et loomad üldiselt ei ole sõjagaaside suhtes nii tundelised kui inimesed ja et kaotused loomade keskel ei oma sellist tähtsust riigikaitse mõttes kui inimkaotused.

Ainsamaks loomaks, kelle järele on tarvidus elukeskuses õhukallaletungi korral, on hobune kui veoloom. Teised loomad võidakse õhuohu korral paigutada väljaspoole elukeskusi või õhupommitusohutlikke rajooni.

Hobuse silmade ja hingamisorganite kaitset sõjagaaside vastu teostatakse samadel põhimõtetel kui inimeste juures, s. o. gaasitorbiku abil. Jalgade kaitseks tuleb kasutada gaasikindlast riidest valmistatud sukki. Muu kehaosa sisse määrida vaseliiniga, lanoliiniga, želatiiniga või teiste gaasikindlate määrtega.

4. Elutarvete ja varanduste kaitseks sõjagaaside vastu kasutatakse gaasikindlaid ruume, -katteid ja määrdeaineid. Toitainete suuremad tagavarad tulevad paigutada väljaspoole õhupommitusohutlikke rajooni.

Gaasikindlate ruumidena esinevad gaasikindlad laod, keldrid, varjendid jne. Nendel ruumidel pole tarvilik mehaaniline ventilatsiooni sisseade. Sobivamat ruumi leidub kõige paremini keldrikorral.

Väiksemas ulatuses toitaineid võib kergesti ära hoida sõjagaaside kahjuliku mõju eest kindlate pakendite abil, milleks tsingitud plekist kapid või kastid, klaas- ja plekkpurgid, pergament-, vaha- või tsellofaanpaber.

Värvimata masinaosad tulevad kaitseks sõjagaaside vastu sisse määrida gaasikindlate määrtega.

5. Aerokeemilise kallaletungi ta-

⁸⁾ Instruction général sur la protection anti-aérienne passive de la population et des installations civiles, Bruxelles, 1934, lk. 18.

⁹⁾ H. Schossberger. Bautechnischer Luftschutz, 1934, lk. 105.

gajärgede likvideerimine. Õhukallaletungi lõppedes ei kao veel sõjagaaside mõju. Olles raskemad õhust, püsivad nad tundide, päevade, mõned gaasid isegi nädalate ja kuude viisi.

Sõjagaaside mõju kõrvaldamiseks kasutatakse mitmesuguseid vahendeid (keemilisi, mehaanilisi j. t.), milliste valik oleneb sellest, missuguste gaasidega meil tegemist. Gaasi mõju kõrvaldamine teostatakse „Sõduris“ nr. 12/13 ja 14/15 artiklis „Degaseerimine“ toodud korras.

i) Aerobakterioloogiline kaitse.

Aerobakterioloogilise kaitse ülesandeks on inimeste, loomade ja elutarvete kaitse aerobakterioloogilisel kallaletungil levitavate infektsioonipisilaste kahjuliku mõju vastu.

Aerobakterioloogilist kallaletungi kauge tagala elukeskustele võidakse teostada vaenlase lennuaue poolt allapillutatud infektsioonipisikute kultuure sisaldavate klaasampuulide või pisikuid sisaldavate lennupommide abil. Inglase Madsen'i arvates võidakse sellisel teel levitada tüüfuse, kolera, katku, gripi ja teisi pisikuid.

Infektsiooni tekitavate pisikute tarvitamine tsiviilelanikkonna vastu mõistetakse üldiselt hukka kõikide riikide ajakirjanduste poolt. Paljud õpetlased (Fox, Pfeiffer, Bordet j. t.) arvavad, et bakteriate sõda, kuigi võimalik, on raskesti kasutatav, kuna ta võib ka ohtlikuks saada selle relva kasutajale endale. Teiseks, aerobakterioloogiline kallaletung võib soovitud tagajärgi anda vaid madala kultuuriga rahva suhtes, kuna kultuurriikide tervishoiulised kaitseabinõud on sedavõrd arenenud, et nakkushaiguste epideemiale piiri panemine ei tekitata enam ülesaamatuid raskusi. Pealegi suudavad modernsed filterveevärgid rahuldavalt vett puhastada tüüfuse ja kolera pisikuist, kui veekogu peaks nende pisikutega saama nakatud.

Prantslase Vauthier arvates ei tule siiski bakterioloogilist sõda kui niisugust ja selle tagajärgi alahinnata. Ta peab soovitavaks selle ohu võimalusi tõsiselt silmas pidada. Olulisemaks nõudeks peab Vauthier, et elanikkond oleks vähemalt teadlik pisikusõja ohu võimalusist ja et sõjakorral peetakse piinlikult kinni puhtusnõudeist tervishoiu alal ja et tarvitatakse joogiks keetmata vett ning et oleks nähtud ette joogivee saamise võimalused teistest veekogudest, kui üldtarvitav elukeskuse veeallikas peaks osutama mürgitatuks. Samadel eesmärkidel vene

õpetlane Koševnikov soovitab kaevata elukeskustesse tarvilikul arvul arteesia kaeve, millest oleks võimalik kodanikke varustada kahjulikest pisikuist puhta joogiveega.

Lõppsõna.

Kauge tagala kaitse vaenlase õhujõudude rünnaku vastu on uuema aja probleeme. Nagu näitavad hiljuti lõppenud Itaalia-Abessiinia sõja kogemused, kandub kaasaja modernsõja raskuspunkt õhuruumi ja me võime peagu kindlasti öelda, jälgides tänapäeva lennuväe arenemiskäiku, et tuleviku sõda peetakse eeskätt õhusõja tähe all, vähemalt sõja esimesel perioodil.

Kuna riigi kaitsejõud on sõjapäevil tegevuses rinnetel vaenlase välivägede vastu, pole tagalas asuval kodanikel õigust tagala objektide kaitses oma kaitsejõudude abi peale loota, vähemalt kodanliku õhu-

kaitse osas, ja kodanikkond peab ise toime tulema nende ülesannetega.

Kodanliku õhukaitse teostamise juhtimise osas tagalas langeb pearaskus politsei õlgadele. Õhukaitse läbiviimisel on politseile abiks kodanlikud, riiklikud ning omavalitsusastutised, tuletõrje, Punane Rist, Kaitseleit, vabatahtlikud kodanliku õhukaitse organisatsioonid ja tarbekorral elanikkond laiemas ulatuses.

Arvestades meie elu- ja tööstuskeskuste väikseid pindalasid võrreldes Lääne-Euroopa linnadega, siis ei sünnita kodanliku õhukaitse abinõude läbiviimine hea tahtmise juures meile ülesamatuid raskusi.

Õhusõda nõuab kõigepealt kindlaid närve nii õhujõududelt kui rünnatavalt. Teadlik ja kodanlikuks õhukaitseks ettevalmistatud rahvas suudab vapralt vastu panna ka kõige ägedamatele vaenlase õhuataakidele.

Väeosa majapidamise seadlusest.

Kv.-am. M. Muhel.

Kehliv Väeosa Majapidamise Seadlus on juba kaks aastat kasutamisel ja teatava määrani on juba selgunud tema praktilised väärtused ja puuded. V. M. S. oma ilmutamisel näis igati täitvat majandusmeeste lootused, andes täielikud, selged ja, peaasi, kättesaadavad normid tegutsemiseks ametialal. Praegu juba tekib seadluse kriitika ja mõnes suhtes ollakse pettunud seadluse väärtuses. Arvustus aga võib eksida ja pettumused võivad olla enneaegsed, sest alused nendeks võivad peituda hoopis väljaspool seadlust. Normistiku menu ei olene ainuüksi tema sisemisest väärtusest, vaid suurel määral ka tema rakendusprintsipiidest ja interpretatsioonist.

V. M. S. on üldiselt hästi õnnestunud normistik. Ta on küllalt abstraktne, tema süsteem on reaalne, küllalt lihtis ja selge, seega igal hõlpsasti käsitatav. Edasi on ta hästi paindlik ja kohaldatav väga mitmesugustes olukordades. Viimase omaduse mõjuvama näide on p. 3, mis annab võimaluse seadlust kasutada väga eriilmelistes üksustes.

Seadluse täielik ülevaade ja analüüs ei mahu artikli raamidesse, käsitlen allpool vaid lühidalt mõnda tähtsat küsimust.

Ametisikute õigused ja kohused. Seadlus määritleb õigused ja kohused

majandusalal eraldi riviülemate suhtes ja eraldi majandusametisikute suhtes. Seadlus on püüdnud võimalikult vähendada riviülemate koormatust majandusalal, jättes nende kanda ainult paratamatud ülesanded. Väeosaülem on väeosa majapidamise kõrgem juht, kes annab üldised juhendid ja teostab järelevalvet majandusalal. Tema täidesaatvad funktsioonid on kitsad ja piirduvad vaid ruumide jaotamises (§ 13), ülematele saadetava kirjavahetuse allakirjutamises ja krediitide kasutamise volituste andmises (§ 14), majandusülemale avansside andmises ja riigikahjude riigi kanda võtmise otsustamises (§ 17). Seega on väeosaülem võrdlemisi vähe koormatud majandusala tööga, välja arvatud § 492 ettenähtud juhtumil.

Riviülematest on rohkem koormatud majandusala ülesannetega allüksuste ülemad, olles majandusala funktsionäärina majandusülemaga subordinatsiooni vahekorras (§ 64, 65 pp. 1, 2, 5 ja 69 p. 1), kuigi viimane ei oma nende suhtes distsiplinaarvõimu (§ 64). Erandi moodustab juurdekuuluv väeosa, mis on asetatud allüksuse seisukorda (§ 150), kuid mille ülemal säilivad väeosaülemale õigused (§ 151). Seadlus jätab viimasel juhul lahtiseks küsimuse, kes on juurdekuulavas väeosas allüksuse üle-

mana vastutav varustaja väeosa majandus-ülema ees. Eriti keerukaks muutub olukord siis, kui juurdekuulavas väeosas on omakord mitu allüksust.

Majanduspersonaali ülesanded ja kohused näeb seadus ette üksikute alade järgi jaotatult ja selle tõttu eeldab suurearvulist majandusjuhtide koosseisu. Vastutus varade alalhoiu eest on nüüd pandud täielikult varade tegelikkude otseste valitsejate peale — raha alal arveohvitser (§ 78, p. 3), aineliste varade alal majandusallohvitserid (§ 104). Seega ei ole vastavad ülemad mitte e o ipso vastutavad varade kaotamineku puhul, vaid nende vastutus oleneb faktilisest süüküsimusest igal üksikjuhul (§ 9 I lõige, viimane lausend).

Selline ülesannete, kohuste, õiguste ja vastutuse jagamise ja lahutamise süsteem (detsentralisatsioon) on loonud meil soodsad tingimused majandusalal teotsemiseks. Võib märgata, et majandusametisikud, eriti kesk- ja alampersonaal, on muutunud endisega võrreldes iseteadvamaks, järjekindlamaks ja otsusevõimelisemaks, sest varematal aegadel teotseti vaid käsu peale ja käsu järele.

Arvepidamine. Arvepidamise üldmäärused sisalduvad üheksateistkümnendas peatükis, kuid suurem osa erimäärusi leidub üksikute alade kaupa peatükkides 4—16. Üksikasjalisemalt on arvepidamise süsteem välja töötatud rahaalal (4. ptk.) ja siin on V. M. S. püüdnud lihtsustusi ellu viia. Kassa alal peetakse vaid kaks raamatut — üks kronoloogiline, teine süstemaatiline (§§ 240, 243). Tõendisdokumentide suhtes nõuab V. M. S. ainult tavalisi dokumentide vorminõudeid, erandi tehes vaid krediitartevete suhtes, kus kehtib erinõue, et rahasaaja peab ise välja kirjutama allkirja teksti — rahasumma sõnadega (§ 301), kõikidel otseste ostude arvetel piisab rahasaamise allkirjast (§ 302) samuti ka tasulehtedel (§ 214) ja muudel dokumentidel. Väiksemate, kuni 10-krooniste kulude juures on isegi võimalus jäetud kulu tõestada ilma rahasaaja allkirjata (§ 303).

Tegelikult käiakse veel praegugi väeosades tõendusdokumentide vormi suhtes inertsi mõjul endise vormalismi kütkes ja isegi mõned revideerijad märgivad puudustena rahasaaja omakäelise teksti puudumist ostuarvetel j. m. s. Sellised märkused põhjenevad iganenud Vene üld. arveseaduse (S. K. VIII) eeskirjadel, millised aga V. M. S., kui *lex speciale* mõjul on muutunud tühisteks. Iga arveohvitser teab, kui tülikas ja aegaviitev on rahasaajatelt all-

kirjade teksti võtmine, kui tegemist on füüsilist tööd tegevate isikutega, ja kui otsustarbetu see on, sest maksvate seaduste järele ei muuda dokumendi väärtust asjaolu, kelle käega tekst on kirjutatud.

Aineliste varade arvestamine toimub alade kaupa erilistes vararaamatutes ainult arvuliselt. Suuremaid varaüksusi (kinnisvarad, laevad j. m.) arvestab Keskastutis, muid varasid arvestab väeosa, erandjuhtumil ka allüksus. Arvepidamise raamatud soetab väeosa ise ja kinnitab väeosaülem, kusjuures on ära jäetud raamatute nõõrimine ja pitseerimine (§ 864). Seega on kadunud raamatulehtede tülikas läbi nõõri vedamine ja lakipitsati purunemise eest hoidmine.

Tehniliste väeosade erivarustus on viidud ühise mõiste alla — tehniline ja inseeniline varustus (9 ptk.), lahku minnes seega maksvast praktikast, kus mõne eriväeligi varustus moodustab omaette liigi (merekägi-merekindlused). Kuna asutiste organisatsiooni ei ole vahepeal muudetud, siis tehnilise varustuse alal ei ole V. M. S. täielikult maksvusele pääsenud ja mereväe varustust ei loeta seni veel kuuluvaks Var. Val. Tehnikaosakonna alla. Ka V. M. S. ise on ses suhtes puudulik, sest näit. § 489 loetelu ei sisalda mereväe varustuse eriarvukleid (laevad, veesõiduabinõud j. m.). Ka relvvarustuse suhtes puudub selgus mereväe ja merekindluste raskerelvastuse kuuluvuse suhtes. Relvvarustuse jagab V. M. S. nelja liiki (§ 499), 3 liiki on aktiivrelvad, neljas liik on passiivrelvad, keemilisi vahendeid aktiivrelvadena V. M. S. ei tunne.

Varade kulu (ptk. 16). Varaesemete kõlbmatukstunnistamise ja kõlbmatute esemete likvideerimise suhtes loob V. M. S. ühtlase korra kõikidel aladel. Sellega tõi seadlus asjaajamise suure paranduse, ühtlustades seni valitsenud protseduuride mitmekesisuse. Arvustust on tekitanud see moodus, et V. M. S. lahutab ajaliselt kõlbmatukstunnistamise akti varalikvideerimise aktist. See kord olevat raskepärane, sest esimese akti kinnitamine § 789 korras võlvat palju aega ja kõlbmatute esemete hoidmine senikaua väeosa laos olevat tülikas ja otstarbetu. See arvustus võib olla põhjendatud, kuid puudust saab kõrvaldada ilma seadlust muutmata. Vaja on, et akti kinnitamine vastavates instantsides toimuks kiiresti, siis ei teeks varustuse alalhoid raskusi.

Kulumaterjalide kuluks kirjutamine toimub seadluse §§ 304, 816 ja 817 põhjal hoopis lihtsalt, ilma koormavate vormaliteeti-

deta. See lihtsus tundub isegi kontrastsena, kui arvestada neid vormaliteete, mis nõuab V. V. raha-arve osakond rahaalal.

Majapidamise kontroll. Väeosade majapidamise revideerimise korda on V. M. S. tunduvalt lihtsustanud. Kollegiaalsete komisjonide süsteemi on asendatud isikulise järelevalvega, mis on märksa lihtsam ja otstarbekam. Nii on ära kaotatud kurikuulsad kuukomisjonid ja jäetud vaid aastakomisjonid (§§ 834, 835). Kõigil muil juhtudel on komisjonide määramine fakultatiivne.

V. M. S. näeb ette väeosade majapidamise kontrolli teostamise esmakorras ülemate alalise järelevalvega alluvate tegevuse üle (§§ 828 p. 1, 11, 12, 21 ja 65 p. 1) ja peale selle ka revideerimiste kaudu. Revideerimised oma iseloomult jagunevad järgmiselt: kompetentsi järele — välisrevisjonid ja siserevisjonid (§ 832), ulatuselt — täielikud revisjonid ja osalised revisjonid (§ 830), laadilt — korrallised revisjonid (§ 15 ja 835) ja erakorrallised revisjonid (§§ 836, 131 ja 132), viimastel tehakse vahet etteteatatud ja etteteatamata revisjonide vahel. Obligatoorseid siserevisjone on väeosas aasta jooksul raha alal kolm ja muu vara alal kaks (§§ 15 ja 835). Kõik muud revisjonid määratakse erivajaduse korral või ülema äranägemisel.

Nii näeme, et V. M. S. on vähendanud väeosade revideerimiste koormatust ja seadnud majapidamise kontrolli ratsionaalsemale alusele. Omapärane nähe on aga, et pärast V. M. S. maksamahakkamist näib väeosades revideerimise koormatus kohati suurenenud olevat. „Sõduris“ nr. 20—21 artiklis lhk. 502—504 juhitakse sellele nähtele tähelepanu, tuuakse näiteid ja tehakse järeldus, et V. M. S. vajaks muutmist revideerimiste koormatuse vähendamise suunas. Kahtlemata on selline revideerimiste kuhjumine, nagu artikli autor näitena toob, väärnähe ja see halvab väeosa tegevust. Kahjuks pole toodud näide üksikjuhtum,

vaid selliseid leidub veel mujalgi. Näiteks määrati ühes väeosas väeosajärgse vahetuse puhul revideerimiskomisjon 23-st ohvitserist 13 alakomisjoniga, kuhu olid koopteeritud garnisonist 3 majandusülemat ja rida majandusohvitseri teistest väeosadest. Loomulik, et selline revideerimine pidi halvama mitte üksi revideeritava väeosa tegevust, vaid ka teiste väeosade tööd, kust tööjõud ära viidi, sest revideerimine kestis umbes kuu aega. Ekslikult arvab autor, et selliseid nähteid saab kõrvaldada seadluse muutmise, sest siin pole tegemist seadluse defektiga, vaid normirakendusliialdusega. Revisjoni määramine seadluse § 832 p. 1 korras on väeosa elus suur sündmus ja selle määramist peaks välja kutsuma ainult eriti kaaluvad põhjused, sest revisjonid § 832 pp. 2 ja 3 korras peaks küllalt rahuldama majapidamise kontrolli nõudeid. Viimased aga ei tohiks olla koormavad, sest neid toimetavad asjatundjad ja vilunud revideerijad, kes oskavad revideerimist teostada kiirelt ilma suurema tülitamiseta. Toodud näidetes välisrevisjonide kuhjumine tõestab, et revideerimist määranud ülemad ei ole suutnud koordineerida oma tegevust, sest ei ole ju mõtet osalisel välisrevisjonil pärast seda, kui juba on olnud täielik välisrevisjon. Revideerimiste pikalevenimine tõestab, et revidendid on olnud teguvõimetud või oskamatud. Kui sellised väärnähted aset leiavad, siis ei ole selles seadlus süüdi ega saa neid ära hoida seadluse parandamisega, vaid need on kõrvaldatavad ainult valitsemise korras administratiivvõimuga.

Kahtlemata on Väeosa Majapidamise Seadluses puudeid ja vigu, kuid need ei ole nii olulised, et nende pärast maksab asuda seadluse ümbertegemisele. Püüame seadlust paremini tundma õppida, püüame mõista tema üldmõtet ja kohaneda nende uute printsiipidega, mis ta üles seab, ja õpime teda õieti rakendama, siis, võib-olla, rahuldumegi temaga.

Rügemendi tagala juhtimine.

(Voždenie polkovogo töla — P. Vetšnoi. „Vojennõi Vestnik“ nr. 11 — 1935.)

Alljärgnev artikkel kujutab enesest kokkuvõtlikku ülevaadet RKKK laskurirügemendi tagala korraldamisest. On toodud konkreetne näide rügemendi tagalaõppusest, kus eriline rõhk oli pandud rügemendi voori juhtimise küsimusele.

Õppuse eesmärgid:

- õppida juhtima rügemendi tagalat kaasaja lahingus;
- näidata, milliseid raskusi võib kerkida esile rügemendi voori liikumisel oma vägede seljataga;
- näidata kätte õigeid võtteid rügemendi voori juhtimisel.

Organisatsioon. Rügemendi transpordikompani (resp. töökompani), markeeritud 28—30 veokiga; kaks rühma: esimene — laskemoonarühm ja teine — elutarvete- ja kraamivarustiserühm. Kompanis juhtkond vastaval arvul.

Õpetlikkuse eesmärgil oli rügemendi voori komplekteeritud säärasena, nagu ta näeks välja tegelikus lahingulukorras pärast rea läbitehtud lahingu. Voori juures asusid:

- 12—15 paranevat laskurit;
- 6—8 rännakuks vähekölblikku hobust;
- 2 kerget ja 1 raskekuulipilduja, mis antud kordaseadmiseks (võivad lasta üksiklaskudega või ka valangutega, kuid esinevad takistused);
- vastaselt sõjasaagina võetud 2 kerget kuulipildujat ühes padrunitega;
- käsigranaatide puntrad ja tangitõrje õppemiinid.

Selline rügemendivoori loomulik „täiendamine“, nagu on näidanud sõjakogemused, leidis aset eelmistes sõdades ja leiab aset ka tulevikus.

Õppusejuhi arusaamise järgi kõik voori juurde ajutiselt komandeeritud inimesed ühes ajutiselt voori juures leiduvate relvadega peavad moodustama voori liikumisel kaitserakukese. Nende kasutamine sõltus transpordikompani initsiatiivist.

Õppus teostus järgneva kava kohaselt:

I etapp. Ettevalmistustööd voori väljaastumiseks. Laadimine. Voori väljalikumine.

Voor asus puhkeolukorras pärast järjekordset koormatise üleandmist. Tingimisi loeti teda vahetuspunkti rajoonis asuvaks;

tegelikult asus ta laagri serval ladude läheduses.

11.08.35. kell 0347 häiriti voori. Kontrolliti rakendust, veokite materjalosa jne. Seejärgi transpordikompani sai ülesande: lõpetanud kella 0530-ks pealelaadimise, olla valmis väljaastumiseks laagrimetsa lõunaserval.

Õppusejuht kui ka pealtvaatajatena juures asuvad majandusmehed õppuse I etapi käigus tegid terve rea märkusi nii rakenduse, varustise paigutamise, ladudele juuresõidu ja vooriosade väljalikumise üle. Selle tulemusena selgus, et osutus vajalikuks:

- täppis arvestus inimestes kui varustises iga veoki laadimisel;
- ladudele juurepääsuteede kordaseadmine ja ladudele teise sissekäigu korraldamine;
- säärase laskemoona kvantumi asetamine veokile, milline on nõuetav rügemendi laskemoonapunkti kiireks hargnemiseks.

I õppe-etapp lõppes lühikese arutlusega.

II etapp. Rügemendivoori juhtimine.

Transpordikompani laagrimetsa serval kell 0530 sai järgmise käsu (skeem nr. 2):

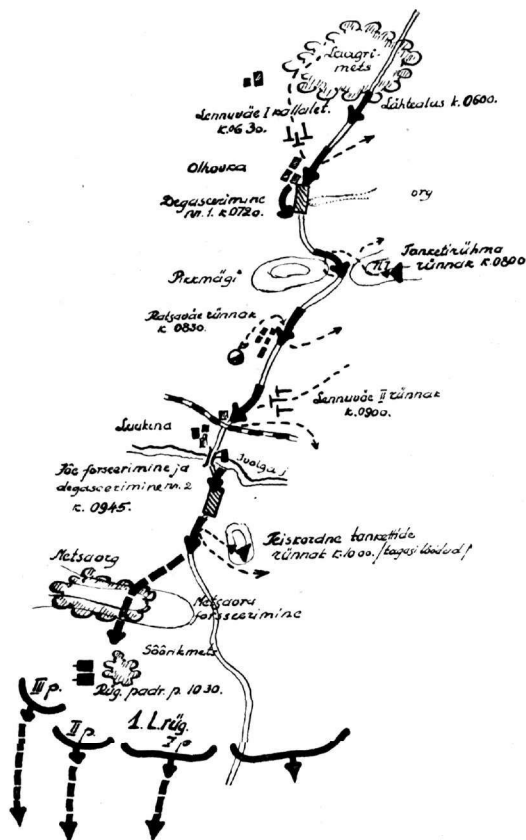
„Rügement tungib peale kõrg. 83,7 suunas. Vooril kella 1000-ks koonduda Metsa oru rajooni. Maršruut: Olhovka, Luukina. Avada padrunitepunkt Sõdrikmetsa juures...“

Vooril tuli liikuda 12 km. Sellele teekonnale õppusejuht oli varem organiseerinud igasuguseid tõkkeid ja takistusi, eesmärgiga: näidata ja õpetada, kuidas tuleb juhtida voori liikumist mitmesugustes olukorringimustes.

Kompani, tutvunenud ülesandega, kutsus rühmilid oma juurde ja andis korraldused:

- kuidas ja kuhu liikuda vooril;
- signaalid õhukaitseks, tangitõrjeks ja ratsarünnaku korraks;
- vaatluse organiseerimiseks nii kolonni ees kui külgedel;
- laskemoonaveokite äramääramiseks kolonni koosseisus, ja
- voori väljaastumiseks kell 0600.

Järgnes õppusejuhilt terve rida juhtnööre ajutiselt voori juures asuvate isikute kui relvade ja mitmesuguste vahendite kasutamiseks.

Skeem nr. 1.

Paranevatele laskuritele määrati kohad kolonnis, osa neist paigutati liikumisel hobustele piilkonna teenistuse eesmärgil,

määrati kindlaks relvad ratsarünnakute ja tankide tagasitõrjumiseks.

Juuresolijatele juhtidele selgitati ja rõhutati eriti, et rügemendi voorile erilise kaitseosa või kaitse eraldamine võib esineda erijuhtudel; juba reeglikohaselt voor peab alati ise valmis olema enese kaitseks ja valveteenistuseks, kasutades ära jõude ja abinõusid, mis asuvad alaliselt või ajutiselt voori juures.

Edaspidine õppusekäik oli järgnev.

Liikumisel sattus voor kaks korda lennuväe ja tankettide rünnakute alla (lennukite lüli oli markeeritud ühe lennukiga), kaks korda tuli ette võtta degaseerimist, sattus ratsaväe rünnaku alla, tuli forseerida jõge (silla mittekölblikkuse tõttu) ja ületada metsas asuv sügav org (vt. skeem nr. 1).

Rünnaku esimesel poolel (kuni Ivolga jõeni) oli palju arusaamatusi valve- ja kaitseteenistuse alal; edaspidisel tegevusel valveteenistus paranes ja voorikolonn löi edukalt tagasi teiskordse tankettide rünnaku Sõõrmäe juures, kasutades tangitõrje miine ja käsigranaatide puntraid. Kiirelt ja korralikult teostus Ivolga jõe forseerimine ja Metsaoru ületamine.

Õppus lõppes rügemendi padrunitepunktiga avamisega Sõõrik metsa rajoonis.

Kokkuvõttes autor mainib, et rügemendi voor mitte alati ei liigu sääraselt, nagu see teostus ülalloodud õppusel; ei evi ta oma liikumisteel sellisel määral takistusi ja mitmesuguseid üllatusi. Kuid õppuse eesmärgil taheti näidata, et millalgi oma vägede asetuse ei taga täielikult tagala tööd (eriti kohtamislahingus). Rügemendi tagala peab olema valmis oma jõuga ja abinõudega tagasi lööma vastase nii maapealseid kui õhu kallaletunge. —nt.

Kaitseväe elu.

Sakala partisanide suvepäev Viljandis.

Pühapäeval, 9. augustil k. a., korraldas Sakala Partisanide Ühing Viljandis partisanide suvipäeva. Sel päeval avati mälestusmärk Sakala Partisanide Pataljoni vabadussõjaagese juhi major Otto Oidermanni kalmul ja mälestustahvel partisanide Viljandist esimesele sõjateele asumise maja — Uue-Iossi seinal.

1. S. P. Ühingu tegevusest.

Sakala Partisanide Ühing asutati ligi 4 a. tagasi vanade lahinguvendade poolt Vil-

jandis, eesmärgiga levitada, edasi kanda ja jäädvustada Vabadussõjaaegset tõsist partisanide vaimu tulev põlvkondadele.

Selle lühikese aja kestes on Ühing nende ülesannetega hiilgavalt toime tulnud, seepärast ei oleks üleliigne anda ka Ühingu tegevusest lühike ülevaade. Noortele kodukaitsjatele eeskujuks andmiseks ennastsalgavalt julgust, kõiki raskusi ja puudusi nürisemata kannatavast ning vaenlasega alati kokku puutuda ja teda lüüa igatsevast partisanide vaimust, kirjastas Ühing 2 aastat

tagasi ajaloolise ülevaate raamatu näol „Sakala Partisanid 1918—1934.“

Möödunud aastal avas Ühing mälestussamba Pangevitsa lahinguväljale Sakala partisanide kuulsusrikkamate lahingute tähistamiseks. — Käesoleva aasta alul sängitati ümber Tallinnast, Mõigu kalmistult Sakala Partisanide Pataljoni Vabadussõja-aegse juhi major Otto Oidermanni põrm kodulinna ja väeosa sünnipaika Viljandi. Nüüd käesoleval suvepäeval avati Vabadussõjas langenute Viljandi ühiskalmistul major O. Oidermannile mälestusmärk ja Viljandi uue lossi seinal mälestustahvel Sakala partisanide Viljandist esimesele sõjateele väljumise päeva (2. jaanuari 1919.) tähistamiseks. S. P. Ühingu juhatus võib seega lugeda esimesel suvepäeval oma esmajärgulisemad ülesanded täidetuks. Kuid veel energilisemalt kavatses ta tegevust arendada tulevikus.

Kavatsusel on:

1. Koostada ja anda välja koguteos, kus leiaksid valgustamist kõikide kangelas-te-partisanide vägiteod ühes elulookirjeldisega.

2. Kõigi partisanide surnud ülemate haudade märkimine mälestustahvliga, kui seda veel pole teinud teised väeosad, milliste ülemad nad olid enne või pärast.

3. Traditsiooniliselt korraldada iga aasta ühine väljasõit püstitatud mälestusmärkide asupaika ja lahinguväljadele, nende tundmaõppimiseks ja tihedama kontakti loomiseks vanade kangelastega.

4. Jätkata suuremas ulatuses toetuse andmist majanduslikult raskesse seisukorda sattunud liigetele ja vaeslastele, kelle isadel on olnud erilisi teeneid Sakala Partisanide Pataljonis Vabadussõja ajal.

Kõigi nende ürituste läbiviijaks on olnud S. P. Ühingu juhatus, kelle eesotsas väga energiliselt teotsenud esimehena kol. L. Jakobsen V R I/3 (praegune Eesti kaitseväge esindaja Saksamaal, ja abiesimehena kol.-ltn. J. Raud VR I/3. (praegu kaitseväe staabi VI osak. ülem). Enne kol.-ltn. Raud'i määrämist Sakala Partisanide Pataljoni ülemaks (15.06.1934) oli Ühingu abiesimeheks kol.-ltn. H. Matson VR II/3. (praegu I. diviisi staabi ülem).

Majanduslikult on Ühing praegu väga heas seisukorras. Rahaliselt on Ühingat toetanud omavalitsuse, mitmesugused seltskondlikud ja majanduslikud ettevõtted kui ka üksikud isikud, mis näitab, et meie rahvas austab Vabadussõja kangelaste mälestust ja hindab kõrgelt nende meeste ees-

kuju jäädvustamist tulevõlvedele. Riiklikust seisukohast võetuna on väga tähtis Vabadussõjas valitsenud võiduvaimu ja üh-tekuuluvuse tunde edasikandmine noortesse järeltulevatesse põlvdedesse, sellega tõsta-me meie noorte iseteadvust ja ühes sellega kindlustame riiklikku iseseisvust.

Selles mõttes on Ühingu juhatuse töö olnud eriti tänuväärne.

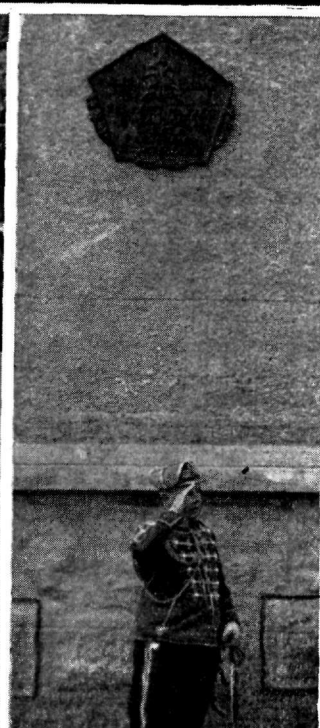
2. S. P. suvepäev.

Suvepäev algas kell 10 30 partisanide kogumisega ja registreerimisega Viljandi Garnisoni Ohvitseride Kasiinos. Suvepäevast osavõtt oli elav, vanu lahingupartisane oli registreerunud ümmarguselt 50 meest. Kuna vanad lahingumehed elutsevad laiali, on raske saada kokku rohkemaarvulist pe-ret.

Koos praeguse Sakala Partisanide Pataljoni kaadriga kogunes suvepäevast osavõtjaid Ühingu liikmeid üle 90-ne.

Kell 1100 avas suvepäeva S. P. Ühingu abiesimees kol.-ltn. J. Raud, öeldes kokkutulnuile tervitust ja avaldades headmeelt suvepäevast elava osavõtu eest. Ta rõhutas eriti lahingumeeste kokkutuleku tähtsust ja vanade partisanide vaimu edasikandmise vajadust noortele ka nüüd, mil lahingutest möödunud ligi paar aastakümnet. Kol.-ltn. Raud tutvustas koosolijaid lühidalt suvepäeva kavaga ja andis ülevaate S. P. Ühingu senisest tegevusest ja tuleviku kavadest. Pärast seda pöördus sütitava kõnega vanadele partisanidele res. ohv.-aset. T. Saarepera VR II/3., kes pani südamele kõigile tulega ristitud lahinguvendadele mehiselt edasi kanda partisanide vaimu ja alati ühise perena kokku tulla partisanide üritustele. Partisanid lahingutes võitlesid üks kõigi, kõik ühe eest ja näitasid üles kangelaste meelt, siis ka nüüd peavad nad kõik ühiselt samaväärselt seda võiduvaimu edasi kandma.

Peale avakoosolekut liiguti rongkäigus orkestriga ees Vabadussõjas langenute ühiskalmistule, kus kell 1200 toimus major Otto Oidermanni kalmul mälestusmärgi avamine. Suvepäevast osavõtjad rivistusid haudade ette. Kaks vana lahinguvenda, hoides suurt musta lindiga loorberpärja, asusid oma endise juhi kääpa peatsi, kus valge riie kattis hauamarki. Kol.-ltn. J. Raud märkis kadunu kui lahingujuhi ja partisanide vaimu isa, kasvataja ja süvendaja suuri teeneid, ning vabastas hauamärgi kat-test. Seejärel asetas ta kalmule S. P. Ühingu nimel pärja.

Ülal: S. P. Ühingu juhatus: istuvad — abiesimees kol.-ltn. J. Raud (vasakul) ja juh. liige kpt. R. Kald (paremal). Seisavad vasakult paremale juh. liikmed: kpt. P. Kangro, k.-a.-o. A. Pensa ja res. ohv.-as. T. Saarepera. Pildil puudub esimees kol. L. Jakobsen. — Keskel: 2. jaanuaril 1919. a. sõjateele läinud esimesest 40 partisanist viibisid mälestustahvi avamisel vasakult paremale: J. Tibar, A. Tõnisson, H. Urbel, J. Fuks, H. Treufeldt, J. Vaga ja J. Kikas. — All: Kol.-ltn. J. Raud avab katte major O. Oidermanni hauamärgilt. — Kindralmajor G. Jonson avab mälestustahvi Viljandi Uue-lossi seinal.

Kangelase põrmu mälestamiseks paljastati pead ning orkester mängis „Ligemal, Jumal, sul...“

Kalmul pidas südamliku kõne vana partisan T. Saarepera, kuna vanad partisanid kalmukünka juures vaikselt seisatades avaldasid austust oma vaprale juhile. Lilledega ehtisid kalmu kadunu vana ema, abikaasa, tütar, poeg ja omak-sed.

Hauamärgi avamis-talitus oli lihtis ja lüh-hike.

Seejärele läksid par-tisanid Uue-lossi ette, kus toimus mälestus-tahvi avamine. Maja ette rivistati vanad lahinguvennad, kelle seas ka 7 meest (J. Fuks, H. Treufeldt, A. Tõnisson, J. Kikas, J. Tibar, J. Vaga ja H. Urbel), kes 2. jaanuaril 1919. a. lahku-sid 40-mehelises sal-gas samast majast sõ-jateele. Vanade par-tisanide vasakule tii-vale rivistati ajateeni-jaist partisanest au-kompani. Kell 1300 saabus kohale Kait-sevägede Ülemjuhata-ja esindaja kindral-major G. Jonson VR I/3., II/2., kes võeti vastu tervitusmarsiga.

Kol.-ltn. J. Raud ütles aktuse avasõna, kriipsutades alla par-tisanide lahingutee-neid, milliste üheks sümboliks peab saa-ma ka avatav mäles-tustahvel. Palus kind-ralmajor G. Jonsoni avada mälestusmärgi.

Kindr.-maj. G. Jon-son, avades mälestus-tahvi, tuletas meelde

lühidalt seda rasket olukorda, mis siis valitses meie maal, kui siit majast väljusid esimesed 40 meest, et astuda vastu meie maale sügavale sissetunginud vaenlasele. Viljandist seisis vaenlase väed vaid ühe päeva teekonna kaugusel. Partisanide verega on niisutatud paljud Sakalamaa orud ja kingud, nad on võidelnud Valga-, Võru- ja Petserimaal. Vanade partisanide poole pöördudes tähendas: Teie oma vaprusena olete võitnud auväärsema seisukoha Vabadussõja ajaloos.

Ta kõrvaldas kätte Kaitsevägede Ülemjuhataja nimel ja tõi tervitusi ja austusavaldusi vanadele partisanidele härra Riigivanemalt ja Kaitsevägede Ülemjuhatajalt, mainitsetes noori partisane käima vanade partisanide jälgedes.

Pärast kätte kõrvaldamist pidas vaimuliku talituse ja toomis tahvli õnnistamise praost Jaan Lattik. Haaravas kõnes tuletas ta meelde seda rasket võitlust, mis võitlesid partisanid oma isamaa ja vabaduse eest. Sõjaaegne partisan T. Saarepera andis pikema ülevaate pataljoni loomisest ja sõjategevusest, tuues partisanide kangelastegudest näitena ette üksikuid lahingepisoode.

Tervitusi partisanidele ütlesid maavalitsuse esimees H. Lauri — Viljandimaa rahva nimel, major R. Tarmak — kaitseliidu Sakalamaa maleva nimel, ja vann. advokaat A. Jung — Viljandi seltskonna nimel. Seejärel andis kol.-lt. J. Raud Viljandi-Pärnu prefektile, kellele maja praegu kuulub, mälestustahvli üle. —

Mälestustahvli avatseremoonia lõppedes kell 1400 läksid suvepäevast osavõtjad rivikorras kasiinosse, kus ühises lõunalauas elustati vanu mälestusi sõjapäevilt, mil võideldi ühise isamaa ja kodu eest. Seda esimest partisanide suvepäeva võib lugeda kõigiti kordaläinuks. Ta kujunes vanadele partisanidele-lahinguvendadele kui ka noortele partisanidele meeleolukaks ja ilusaks koosviibimiseks. Ilus suveilm soodustas ka rohket rahva osavõttu sellest suvepäevast.

Oma elava sõna ja vestluse kaudu kandis vanad lahinguvendad noortesesse edasi seda tõsist kangelasvaimu, mis tiivustas Sakala Partisane kuulsusrikkas minevikus — Vabadussõja lahinguväljadel.

P. K.

Kilde reservväelaste kordamisõppustelt

7. jalaväerügemendis.

1.

Reservväelaste kordamisõppused algasid 4. juunil ohvitseride õppustele ilmumisega, 10. juunil ilmusid õppustele allohvitserid ja kapralid ning 13. juunil reamehed. Õppused lõppesid 21. juunil.

Ohvitseride taktikalistel õppustel käsitati kaitse- ja pealetungilahingut. Oleks soovitatav olnud läbi võtta luurpatrulli tegevus ja samuti taandumislahing. Ohvitser, kes hiljemini tootses suurematel taktikalistel õppustel luurpatrulli ülemana, tegi üsna suuri vigu. Ka taandumise juures ei valitsenud küllalt kindel kord ja plaanikindlus. Nende lahingutüüpide juhtimisega on ohvitserid ka auastmes ülendamise katsetel läbi kukkunud.

2.

Petseri laskevälja maastik on reservohvitserile orienteerumiseks raske. Seepärast tuleks kaardi tundmisele edaspidistel õppustel rohkem rõhku panna. On soovitatav, et õppusele minnes ohvitser kaardi järgi viiks oma alluva osa nõutavasse kohta.

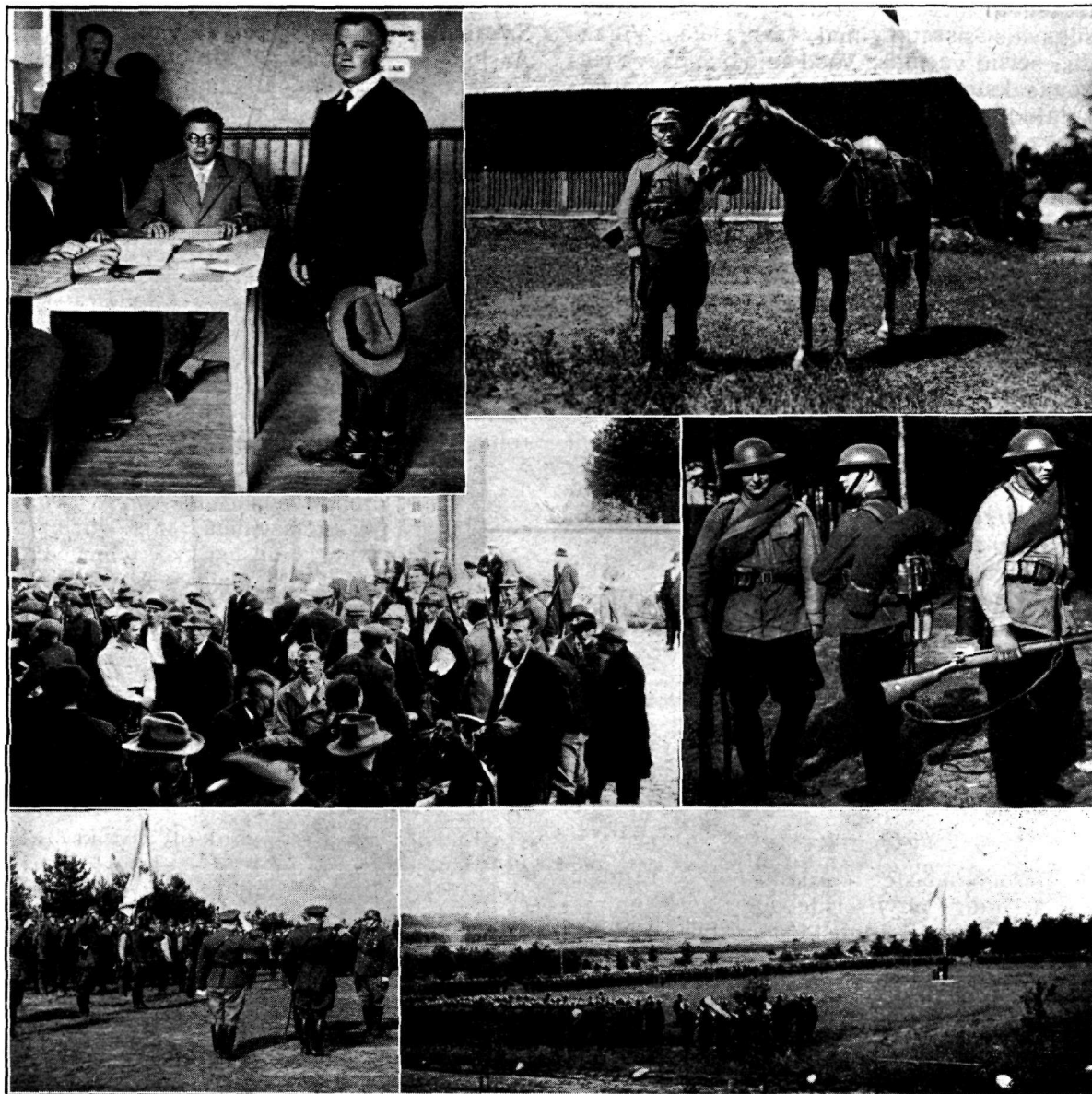
Ilmastik õppuste puhul oli soodus. Ainult viimane rännak — Lõunalaagrist Lepassaare jaama, sündis tõeliselt „praepannil“. Soojamõõtja näitas 25°C vilus. Tuult ei olnud, tolmuga palju ja kogu aeg päikesepaiste. Kuid rivist välja langemisi oli siiski vähe, ühes kompanis ainult 2 meest. Muidu tuju oli hea ja sageli lahingrännakul mehed kippusid laulma.

3.

Tankettide rünnakul paar meest viskasid suuremad kivid tankettide lülükute alla. Viimased jäid peatuma. Meestel oli selge: soomusmasin ei olegi kuigi kohutav relv. „Seo närak ei saa midagi tetta,“ oli tabav märkus juba habetanud peremehereservväelase suust.

4.

Mehed võtsid õppustest innukalt osa. „Viilimisi“ (ühes kompanis) võis määrata paari noorema mehe juures. Eriti agarad olid need mehed, kelle kodused oli tõsisemalt puudutanud kord punavägi.

1) Esimene vastuvõtupunktis registreeritu *R. Saaron*. 2) Sama sõdurina ratsak-dos. 3) Tagavaraväelased vastuvõtupunkti — seltsimaja „Kandle“ ees 13. 06. 36. 4) Mõni tund pärast vastuvõttu. 5) Kaitseväge staabi ülem rügementi üle vaatamas. 6) Rügemen-di õhtune loendus Lõunalaagris.

5.

Rühmaülematel peaks edaspidi avane-ma võimalus varakult tutvuda oma all-ohvitseridega. Allohvitseride õppeaeg peaks olema pikem. Lüheda aja tõttu ei suutnud nad omada jao juhtimise tehnikat. Palju oli võõraid käsklusi ja õppevõtteid. On soo- vitav, et edaspidi reservist õppustele tulev ohvitser ja allohvitser ei oleks mitte ainult juht, vaid ka õpetaja.

6.

Mobilisatsiooni eeltööd olid väga hästi korraldatud. Oli juhus, kus 10 minuti jook- sul oli 10 tsiviilikut muudetud reamees- teks.

7.

Õppekava ei näinud ette tutvunemist lahing-gaasidega. Ometi ennustatakse meil suurt gaasisõda ja mehaaniliste võitlusva- hendite tarvituselevõttu. Paljudele oli gaasi-

torbik üsna suureks uudiseks. Samuti inglise vintpüssi materjalosale ei näinud õppekava kohta. Tuli seda teha vabal ajal — ja natuke näpistada rividrilli-tunnist.

8.

Mõne päeva jooksul ohvitserkond tundis juba end ühise perena — kelledele usaldatud suur ülesanne — olla valvuriks lõuna väravail. Heatahtlikkus, abivalmsus, sõprus — seda leidsime iga aktiivohvitseri juurest.

9.

Üldiselt peaks tähendama, et õppeaeg nii ohvitseridele, allohvitseridele kui ka reameestele oli lühike. Liig kiiresti kadusid need päevad intensiivses riigikaitse töös. Loodame, et edaspidi õppused on veidi pikemad. Tulevikusõjas nii reservkui aktiivvägi mõlemad astuvad tegevusse üheaegselt. Reservvägi peab nagu aktiivvägigi olema löögivalmis. Seda saame intensiivse väljaõppega. Peame meeles pidama, et kogu ajaloo kestel oleme võidelnud ülekaalus oleva vaenlase vastu. Ja nii on see ka tulevikus.

E. Lg.

Reservväe-ohvitserid Värskas.

Auastmes kõrgendamise katseteks ettevalmistamise kursus ja katsed Põhjalaagris 1.—15. juulini.

Reservväe ohvitseridele on antud võimalus vastavate katsete sooritamise põhjal saada aukõrgendust. Seni on seda kasutanud peamiselt kaitseliidus teenivad reservohvitserid, kellelt nõutakse auastmes kõrgendamisel vähemat vanust, kui kaitseliidust eemal olevatelt.

Kaitseliidu Peastaap, tulles vastu kaitseliidus teenivatele reservohvitseridele, korraldaski käesoleval aastal 1.—11. juulini ilusas Värskas Põhjalaagris auastmes kõrgendamise katseks ettevalmistamise kursuse. Varemalt korraldati kursusi enamasti sügisel, ent tänava peamiselt reservohvitseridekooliõpetajate palvel nihkus kursus kesk-suvele ja seda asjale kasuks, kuna just suvi soodustab välisõppuste ja üldse õppe-tegevuse läbiviimist.

Kursusile saabus 54 reservohvitseri, kõik nooremad ohvitserid — 3 leitnanti, 16 nooremleitnanti ja 35 lipnikku. Elukutsete järel oli valdavas enamuses, nagu võis arvatagi, — kooliõpetajaid — 24, riigi- ja oma-

valitsustegelasi — 11, tegelikke põllumehi — 4, vabakutselisi (advokaate jne.) — 4, üliõpilasi — 2, eraametnikke — 1, teisi — 8.

Vabadussõjast osavõtnuid oli 10 ohvitseri.

Kursusil varemkäinuid, kuid katseil läbi kukkunuid — 9 meest.

Kahel esimesel päeval ohvitseride esitamise järele 2. diviisi ülema a. k. t. kol. Kurvitsale, kes tervitas laagri piirkonda jõudnud ohvitseri, soovides neile õnne ja edu, algas kursuse töökava läitmine. Töökavas olid peagu kõik katseil nõutavad ained — kaitseväe administratsioon, kaitseväe veod, kaitseväe tervishoid, laskeasjandus, koondja lahkrivi, taktika, topograafia, g.-asjandus, sideasjandus, välikindlustamine; rk eriala, ohvitseridele, rk taktika, rk koond- ja lahkrivi, rk „Maksimi“ materjalosa ning laskmine; ratsaväe ala meestele — ratsasõit ja hipoloogia, ratsataktika ja rivi. Peale selle oli kavas RKKA organisatsioon, kaitseliidu kodukord ja pealikute tegevus kaitseliidus. Nagu näha loetelust, on aineid palju, aega aga — vähe! Üsna loomulik siis, et ainult kursusest ei piisanud kaugeleki katseteks ettevalmistamiseks. Iga mees pidi juba kodust hea pagasi teadmisi kaasa tooma. Siin korraldati õpitut, talitati vana roomlaste printsipi järele — *repetitio est mater studiorum*. Ja teisiti pole kursusel käimine mõeldavgi. Kümnapäevane viibimine õpingutel ei teeks kedagi „targaks“, küll aga aitab teadmisi kinnistada, fikseerida.

Kursuslased suhtusid tõhhe haruldase hoole ja armastusega. Kui oleks meil olenenud õppimise intensiivsuse, pinge mõõduriist, siis vaevu piisaks selle skaalast — niivõrd ebatavaliselt palju õpiti. Polnud siis mingi ime, kui kursuslasi nähti juba hommikul kella nelja ajal määrustike ja taktikaliste olukordade kallal. Ka lõunavaheaeg kasutati õpinguiks. Sõnaga — hommikust, kõige varajasemast hommikust, hilisõhtuni tehti pidevalt tööd. Siin eesti reservohvitserid näitasid oma kindlat, vankumatut tahet ja sihikindlust. Ei kuumus ega ka ükski muu tegur ei suutnud takistada seda teed, milleks tuldi sunduseta, omal vabal tahtel.

Tööpäeva kava, mille täpsa täitmise järele valvas reservohvitseride kursuse korrapidaja ohvitser koos korranidajad ohvitseri abiga (ainukesed toimkonnad, milliseid kursuslasil tuli kanda), oli järgmine: kell 0545 äratus, selle järele hommikueine „Laagri Kodus“, kella 0715—1100 õnused; kella 1100—1500 suplus, lõunasöök ja puh-

keag, mida kasutati kursuslaste poolt väga tihti kõige hoogsamaks „uurimiseks“; kella 1500—1750 õppused. Selle järele kell 1900 õhtuine ning magamaheitmine kell 2200.

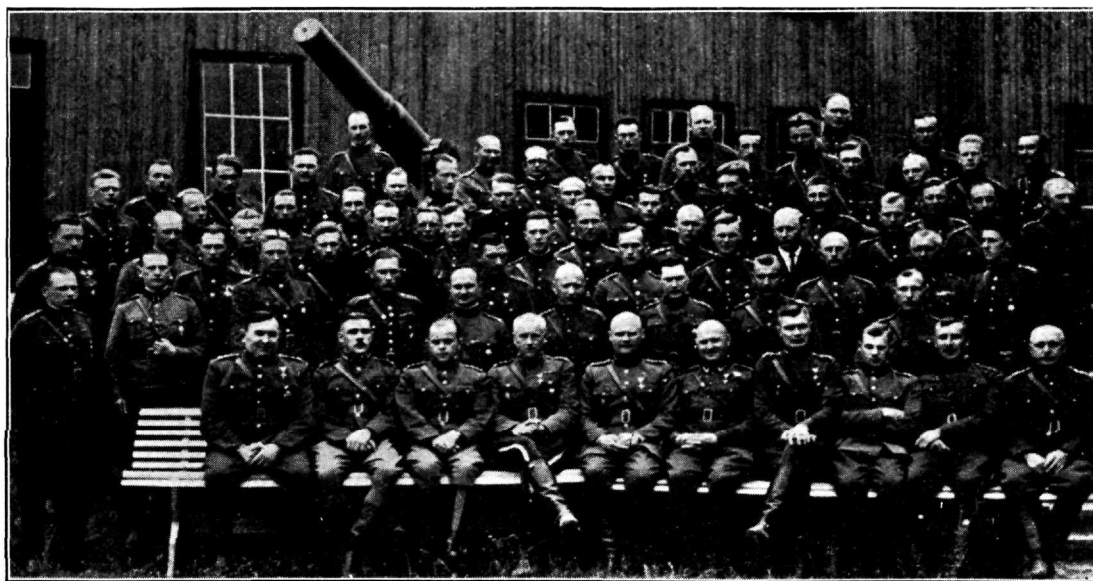
Toitlustamine oli korraldatud ohvitseride kasiinos — „Laagri Kodus“, milleks igal reservohvitseril tuli tasuda kroon päevas.

Ühel kursuse lõpupäeval diviisiülem kol. Traksmaa pidas reservohvitseridele ettekan- de reservjuhtkonna ja üldse juhtkonna ette- valmistamise tähtsusest. Ta rõhutas juhi tähtsust, ta ütles, et pole olemas häid ega halbu väeosi, vaid on olemas head ja halvad

de pidurdamatu tööinnu ja ülihea sisekorra ning distsipliini eest.

Katsed algasid 13. juulil. Kursuslased rivistati üles laagri loendusplatsile, kus neid esitati komisjoniesimehele kol. Pajussoole.

Esimese päeva kavas olid katsed prakti- lisis aineis, nagu praktiline taktika kaardil, laskmine vintpüsesst ja kuulipildujaist ning koond- ja lahkrivi. Teine katsetepäev algas praktilise taktikaga maastikul, kus ülesan- dena oli valitud plaanikindel kaitse. Peale lõunat toimusid katsed kõigis ülejäänud ai- neis, nagu relvade materjalosa tundmine, määrustike ja eeskirjade tundmises ning ke-

Reservohvitseride auastmes kõrgendamise katseteks ettevalmistamise kursus ühes kursuse juh- tidega Põhjalaagris.

juhid. Seepärast edu lahingus oleneb esma- järguliselt juhi väärtusest. Juhid peavad enda väärtuse tõstmiseks värskendama vanu ja otsima uusi teadmisi. Juht, kes teeb tööd, saavutab ka kõrgema auastme. Auastmega on seoses aga uued kohustused ja uued nõud- mised. Kellele antakse suurem auaste, sel- lelt ka nõutakse suuremaid oskusi ja tead- misi. „Olge head kooliõpetajad, insenerid ja teised kes te siin olete, aga kõigepealt ol- ge tublid ohvitserid,“ lõpetas kol. Traksmaa oma hoogsa kõne.

Kursus lõppes laupäeval, 11. juulil ühise lõunaga „Laagri Kodus“ kursusest osavõtjaile õppejõududele ja õpilasile. Lõunalauas kur- suse ülem kolonelleitnant A. Balder tänas siinviibivat diviisiülemat, rügemendiülemat ja kõiki rügemendi ohvitseri, kes aitasid kaasa kursuse heale kordaminekule. Eriti tänas ta aga reservohvitseri-kursuslasi nen-

halistes võimetes. Kehaliste võimete kontrol- lis mõned ohvitserid näitasid päris häid ta- gajärgi, nagu 60 m. jooks kandamiga — 9,5 sek, 500 m. jooks ohvitseri rakmeis vihmast poriseks muutunud teel — 1,25 min. Ka tei- sis aineis ületati kaugeltki norme. Kolman- dal katsepäeval toimusid eksamid eelmisel päeval läbivõtmata jäänud aineis.

Katse tulemuste kokkuvõttest selgus, et 60% kursuslasist sooritasid katsed, kuna üle- jäänud võivad uuesti katseile ilmuda aasta- pärast. Nõrgaks aineks osutus ka laskmine.

Katseid, missuguseid reservjuhilt nõutak- se, on ligi 30. Kõik nad on kuhjunud ühe- kahe päeva peale, mis nõuab suurt pinget. Katsepäevad on nagu meeste närvide vastu- pidavuse proovimine. Sellised katsed väsitavad nii komisjoniliikmeid kui ka vastajaid ning kindlasti soodustavad pinnapealsust, ja

võimaldavad vähest ainesse süvenemist. Kas ei saaks leida mõnd teist teed? Kas ei saaks näiteks katseid sooritada kahes järgus — teoreetilised katsed vastava väeosa ja kaitseringkonna staabi juures talvekuudel, kusjuures iga katse jaoks on määratud kindel päev, ning praktilised ained jätta suveks. See kindlustaks kogu ettevõtte tõhusust ja soodustaks asjasse süvenemist.

Seekordsed katsed on läbi. 30 ohvitseri on sooritanud aastimes kõrgenduse katsed.

Reservohvitserid avaldavad oma suurimat tänu kaitseleidule ja kõigile kaitseväe (24) ja kaitseleidu (4) õppejõududele, kes aitasid neil täiendada oma teadmisi ja olid kõikjal lahked nõuandjad ja abilised.

H. H—ste.

Õhukaitse laager Jägalas.

30. juulil oli juhus nende ridade kirjutajal külastada õhukaitse laagrit Jägalas. Kohapeal nähtu paratamatult manas esile pildi 1934. a. hilissuvest, mil Jägala mõis oli suurtükiväe gruppide laagrisoleku ajal ohvitseride eluasemeks ja staapide peatuskohaks. Tol ajal kujutas Jägala mõis ühes kõrvalvähitistega lagunevat ehitistekogu, mida ümbritsesid oma elu alles korraldavad asunikud. Kogupilt oli õige armetu ja värvitu, mida raamis ainult kirdepoolsest küljest kaunis park ja Jägala jõgi.

Sel kujul läks Jägala mõis ühes ümbrusega 1934. a. sügisel õhukaitse korraldusse.

Mida kujutab Jägala praegu, sellest alljärgnevas lühike ülevaade mõnetunnilise ringkäigu muljeil.

Auto läheneb Jägala mõisale. Eemalt paistavad korraldatud elamud: mõis heledas puhtuses tuliuue plekk-katusega; asunikkuude elamud ümber korraldatud — nägusad ja kõikjal puhtus. Teedevõrk näib olevat muutunud ja tublisti paranenud. Endised korraldatud asunikupõllud näivad

olevat järjestatud mitmenüansilisteks rohelisteks väljadeks. Sinna põldude vahele siirdume esimeses järjekorras oma tutvumisringkäigul. Siin selgub aga üllatuseks, et rohelised põllulapid oma kogukombinatsioonid moodustavad avara aerodroomi. See on õhukaitse juhatuse moondamisvõte.

Tollel huvitavaal aerodroomil asub vana mõisa rehi. Paar aastat tagasi näis too nigelana ja mahajäetuna, kuid nüüd on end elurõõmsana sirgu ajanud. Asuvad ju nüüd endise ühe ja vanatüübilise rehepeksumasina asemel mõisa rehes paljud moodsad masinad — ühe divisjoni lennukid. Selgub, et mõisa rehest on kujunenud päris moodne angaar õige väikese summa (suhteliselt uue angaari hinnaga võrreldes) lisandamisega remondiks.

Kui külastaja imetleb vaevalt kahe aastaga tekkinud muudatusi, on lõunatund divisjonile parajasti lõppenud. Veeretatakse välja lennukid angaarist. Huvitab külastajat pärastlõunane töökava ja selgub, et algavad suurtükiväe tulejuhtimise või n. n.

Üleval: „patarei“ riojaam võtab vastu teatist lennukilt; „patarei“ annab lennukile ülesande signaallinadega. All: lõhkemisi korraldavad keskpunkt ja selle konstruktor; keskpunktist korraldatud lõhkemine.

koostöö eelharjutused. See suhteliselt vähetuntud ala lennuväe töös andis tõuget küsimusega lähemalt tutvumiseks, milleks kohepeal oidi kõigiti abivalmis.

Sõideti siis autol mõned kilomeetrid aerodroomilt eemale kuski metsatuka veerde, kus asus raadiojaam, signaalinade jaam ja telefon. Too on patarei VP. Selle punkti kohale, milline lendurvaatlejale antud kaardi järgi, pidi tulema lennuk ja astuma sisse patareiulemaga. Pildil nr. 1 näeme raadiosidemeks kasutatavat aparati vastu võtmas lennuki raadioteatist. Kuna kasutamisel on ühepoolne raadioside, siis vastab lennukile VP signaalinadega, nagu näeme seda pildilt nr. 2. Sel teel saab lendurvaatleja ülesande tulejuhtimiseks.

Signaalplatsil (VP) asuv telefon on aga ühenduses märgiga, kus vastavalt patareiuülemale nõudele (fiktiivsele tulistamisele) näidatakse mürskude lõhkemisi.

Sõidame jällegi edasi kilomeetri, sinna, kus asub märk, milline muidugi nähtav õhusolevale lendurvaatlejale. Võsaveeres, eemal märgist, asub mürskude lõhkemisi korraldav keskpunkt, millest väljuvad radiaalselt laiali juhtmed (pilt 3). Igakord, kui kastis asuvaid kontakte puudutada, kerkivad lõhkemist märkivad valged suitsupilved (joon. 4). Iga pilv maksab ainult 00 senti, kuid iga mürsk maksab kümneid kroone.

Seesuguse kombinatsiooniga, milline on hõlpsasti ümberpaigutatav ühest kohast teise, teostub lendurvaatlejatele praktika andmine. Kuna iga suitsuampuul on märgi suhtes mõõdetud, siis lendurvaatleja teatades vaatlustagajärjed — annab maapeal (signaalplatsil) asuvale õppuse juhatajale otsekohe kontrollimise võimaluse. Toodud kombinatsioon on 100% õhukaitse enda töö, kuigi idee pole uudsus. Märkimisväärne on see, et kõik välismaail nähtu ja kuuldu realiseeritakse kodus korras ilma erikrediiti nõutamata.

Õppetöö käigu põhialused selgitatud, siirduti laagri elukeskuse — Jägala mõisa ja selle ümbrusega tutvuma. Juba väliselt vaadates võib endist lagunevat ehitist jälle mõisaks nimetada. Kuid seda enam väärrib ta mõisa nime seepidist. Kirjeldada seal tehtud tööd — tähendab seda tööd alavääristada. Ainult võrdlus endisega ja oma silmaga vaadates võib anda objektiivse ülevaate. Ettekujutise saamiseks võiks öelda, et õhukaitse laagri kodu on võrreldav moodsa suvekasiinoga heas väljasõidu kohas. Ja

mis on see maksnud riigile? Ei ühtki senti eelarve korras, vaid kõik on tehtud oma algatuse, töö ja vaevaga.

Õhukaitse laager Jägalas pole enam heidutuseks sinna minejaile, vaid ta on omaette keskus, kus tehakse intensiivset tööd ja ka osatakse nautida selle töö tulemusi. Külastaja.

Ametlik osa.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD

Nr. 141.

Tallinnas, 7. augustil 1936.
(Kaitsevägede staap).

§ 1.

Vabastan tegelikust kaitseväeteenistusest vanaduse tõttu kaitseväeametnik Ernst Neilandi 3. üksikust jalaväepataljonist, arvates 1. oktoobrist s. a.

Alus: O. T. S. § 191.

Õiendus: Lj. nr. 40.

§ 2.

Avaldan tänu kaitseväes tehtud kauaaegse töö eest kaitseväeametnik Ernst Neilandi tema lahkumise puhul tegelikust kaitseväeteenistusest.

Nr. 143.

Tallinnas, 13. augustil 1936.
(Kaitsevägede staap).

Viin üle teenistuse huvides, arvates 16. augustist s. a.: — kapten Karl Parvingu VR II/3 kaitseväe ühendatud õppeasutistest — 10. üksikusse jalaväepataljoni. Kapten Herbert-Arnold Deklau sidepataljonist — kaitseväe ühendatud õppeasutistesse.

Alus: OTS. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 676.

J. Laidoner,
kindralleitnant,
Kaitsevägede Ülemjuhataja.

KAITSEMINISTRI KÄSUKIRI

Nr. 120.

Tallinnas, 10. augustil 1936.
(Kaitsevägede staap).

Kaitsevägede Ülemjuhataja nõusolekul luban olla Vorbuse hobusekasvanduse koosseisu kuuluvatel ohvitseridel — ratsarügemendi ohvitseridekogu liikmeteks ja üleajateenijatel — sama rügemendi üleajateenijatekogu liikmeteks.

Alus: Vabariigi ohv. kogu põhik. § 8 ja Kv. üleajateenijatekogu põhik. § 10 ja 11.

Õiendus: Lj. nr. 710.

N. Reek,
kindral-major,
Kaitseministri eest.

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Raud. Tegev toimetaja kapten J. Madise.

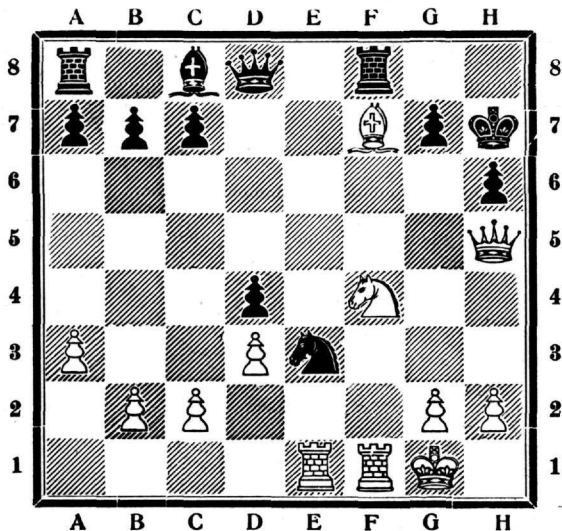
Male.

Toimetaja: K. Rotberg.

Ülesanne nr. 6.

Eesti maleliidu korraldatud Talinna-Haapsalu ringkonnavoistlustel 12. aprillil 1936. a. mängitud partiis K. Rotberg — Golikov tekkis peale mustade käiku 18. ..., Rf3—e5 järgmine seis:

Mustad

Valged

Leida valgetele võitev jätk. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 5 lahendus.

1. Vg2—f2!, Lf3:d5 (kui Vd8:d5, siis 2. Ld4—b6+, f7—f6, 3. Vf2:f3, Vd5—d2+, 4. Vf3—f2 ja valged võidavad), 2. f4—f5+, Kg6—h7, 3. Ld4—h4+, Kh7—g7! (Kh7—g8?, 4. f5—f6!), 4. Lh4—g5+, Kh7—h7, 5. Lg5—h5+, Kh7—g8, 6. Lh5—g4+, Kg8—h7 (Kg8—f8, 7. f5—f6, Vd8—d6, 8. Lg4—c8+, Vd6—d8, 9. Lc8:h3, Ld5—g5, 10. Lh3—h8+, Lg5—g8, 11. Lh8—h6, Kf8—e8, 12. Lh6—e3+, Ke8—d7, 13. Le3—d4+, Kd7—c7, 14. Ld4:c4+, Kc7—d7, 15. Vf2—d2+, Kd7—e8, 16. Lc4—e4+, Ke8—f8, 17. Le4—e7 matt), 7. Lg4:h3+, Kh7—g8 (Kh7—g7, 8. Lh3—g4+, Kg7—f6, 9. Lg4—h4+, Kf6—e5, 10. Lh4—e7+, Ke5—d4, 11. Vf2—d2+, Kd4—c3, 12. Le7—b4 matt), 8. Lh3—g4+, Kg8—h7, 9. Lg4—h5+, Kh7—g8, 10. Lh5—g5+, Kg8—f8! (Kg8—h7?, 11. Vf2—f4! ja valged võidavad), 11. Lg5—h6+, Kf8—e8, 12. Vf2—e2+, Ke8—d7, 13. Ve2—d2, Kd7—e7 (Kd7—c7, 14. Lh6—f4+, Kc7—c6, 15. Vd2:d5, Kc6:d5, 16. Lf4—d2+, Kd5—c5, 17. Ld2:d8 ja valged võidavad), 14. Lh6—h4+, f7—f6, (Ke7—e8?, 15. Vd2:d5, Vd8:d5, 16. Lh4—e4+, K~, 17. Le4:d5 ja valged võidavad. Ehk 14. ..., Ke7—f8?, 15. Vd2:d5, Vd8:d5, 16. f5—f6! ja valged võidavad), 15. Vd2:d5, Vd8:d5, 16. Lh4:c4, Vd5—d2+, 17. Kh2—h3, b3—b2, 18. Lc4—b4+, Ke7—f7, 19. a3—a4! ja valged võidavad.

Kui 2. ..., Ld5:f5, siis 3. Ld4—b6+, Lf5—e6, 4. Lb6—d8 ja valged võidavad. Näiteks: 4. ..., f7—f6 (pareerides 5. Ld8—g8+), 5. Ld8—d4, Le6—c6, 6. Ld4—g4+, Kg6—f7, 7. Vf2—e2,

Lc6—c5 (ennetades 8. Lg4—h5+, Kui Lc6—d5, siis 8. Lg4—c8, Kf7—g7, 9. Ve2—e7+, Kg7—g6, 10. Lc8—e8+, Kg6—g5, 11. Ve7—g7+, Kg5—f5, 12. Le8—h5+, Kf5—e6, 13. Vg7—e7+ ja valged võidavad), 8. Lg4—d7+, Kf7—g6, 9. Ld7—e8+, Kg6—h6, 10. Le8—f7, Lc5—c6, 11. Kh2:h3, Lc6—f3- (Lc6—h1?, 12. Ve2—h2! ehk Lc6—c8?, Ve2—e6!), 12. Lf7:c4, Lf3—f5+, 13. Kh3—g2, Lf5—b1, 14. Lc4—f4+, Kh6—h5, 15. Lf4—h4+, Kh5—g6, 16. Lh4—e4+, Lb1:e4, 17. Ve2:e4 ja valged võidavad.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

4. üks. jal. pat. v. a. o. Enn Toomi abikaasal Heraldinel — poeg Heik, I järgu velskeri Ferdinand Paduli abikaasal Armidel — poeg Mait.

Sakala partis. pat. v. a. o. Heinrich Nugise abikaasal — tütar Maimu.

8. üks. jal. pat. kapteni Erich Schönhardt abikaasal Sental — tütar Gisela.

Piirivalve Kivitee rajooni teenistuskooera juhi n. a. o. Rudolf Maraniku abikaasal Almal poeg Ülo.

Tallinna 2. rajooni valvuri kapral Heinrich Küütsi abikaasal Ella-Amildal poeg Mati.

Mehikoorma rajooni kordoni ülema veltveebel Aleksander Lehesalu (end. Anijago) abikaasal Alma-Johannal tütar Helgi.

Abiellumisi:

Sakala partis. pat. v. a. o. Johan Köpp, 32 a. v., abiellus Alma Partsiaga, 26 a. v.

Kõrgemasse Sõjakooli läkitatud Aegnasaare Komandantuuri leitnant Peeter Kaseoru (end. Birkenhal) abiellus Laine Loonaga.

Soomusrongi rügemendist Kv. Uhend. Õppeasutistesse läkitatud leitnant Alfred Kukkk 30 a. v., abiellus Ksenja Säinasega, 22 a. v., pärit Valga maakonnast, Tõlliste vallast.

Piirivalve õpperajooni kehalise kasvatuse instruktoriga J. Parvei 38 a. v., abiellus Selma-Marie Koltiga, 20 a. v., pärit Võrumaalt Rämpina vallast.

Vasknarva rajooni valvur n. a. o. Egon Raudvee (end. Reise), 25 a. v., abiellus Leida-Johanna Lepaga 28 a. v.

Kunda rajooni valvur n. a. o. Richard Telliskivi 25 a. v., abiellus Linda Pomanniga, 19 a. v., pärit Kundast.

Mägiste rajooni valvur kapral Elmar Truija, 27 a. v., abiellus Ella Saarega, 23 a. v., pärit Võrumaalt Loosi vallast.

Kuressaare rajooni mootorratta juht kapral Heiti Savi 30 a. v., abiellus Hermine Sarapuuga, 21 a. v., pärit Saaremaalt Leisi vallast.

Haapsalu rajooni vanem-valvur n. a. o. Vasili Kolla 26 a. v., abiellus Armilde Treialtiga, 21 a. v., pärit Pühalepa vallast.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„Sõdurit“

TARTU NÄITUSELE

4.–7. septembr. s. a.

võetakse vastu nii põllumajanduslikke kui ka tööstuslikke väljapanekuid

ÜLERIIKLIKUS ULATUSES.

Rutake ülesandmisega!

Kõik väljapanekud võivad kuuluda auhindamisele.

Näituse 31, telefon 1-01 (büroo)
ja 26 (direktor).

E. PÖLLUMEESTE SELTS TARTUS.

Jalaväe relvade
materjalosa V

Rk „MAKSIM“

Hind 1 kr. 25 senti.

Müügil: „Sõduri“ toimetuses, Toomkooli 7, Tallinn.